

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossier: 0300-02-039

Naturreservatet

Hjälstaviken

Enköping- och Håbo kommun

- Länsstyrelsens beslut
- Syfte med reservatsbildningen
- Beskrivning av naturreservatet
- Administrativa data
- Skäl för beslut
- Reservatsföreskrifter
- Ärendets beredning
- Upplysningar
- Hur man överklagar
- Bilagor
- Sändlista

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossiernr: 0300-02-039

Bildande av naturreservatet Hjälstaviken i Enköping- och Håbo kommuner samt fastställande av skötselplan

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Länsstyrelsen förklarar, med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808), Hjälstaviken som naturreservat med föreskrifter enligt nedan och skötselplan enligt bilaga 1. Reservatet har den avgränsning som framgår av beslutskarta i bilaga 3, och de gränser som slutligen märks ut i fält.

Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet.

För att säkerställa syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen, med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken, att nedan angivna föreskrifter ska gälla för reservatet, se nedan under rubriken Reservatsföreskrifter.

Ordningsföreskrifter utfärdade med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken gäller omedelbart, även om de överklagas.

Länsstyrelsen meddelar, med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., bestämmelser för förvaltningen av reservatet genom att fastställa den till beslutet bifogade skötselplanen, bilaga 1. Länsstyrelsen är förvaltare av reservatet.

Hjälstaviken är skyddat som naturreservat sedan 1982. Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken att Länsstyrelsens beslut den 23 april 1982 och den 6 augusti 1982 (dnr 11.121-804-74) om bildande respektive utvidgning av naturreservatet Hjälstaviken med tillhörande föreskrifter och skötselplan, upphör att gälla när föreliggande beslut vunnit laga kraft.

Beslutet kungörs i Uppsala läns författningssamling. Kungörelse införs även i ortstidningarna Upsala Nya Tidning och Enköpings-Posten.

Upplysningar

Beslut om att bilda naturreservatet Hjälstaviken den 23 april 1982 och den 6 augusti 1982, fattades med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822). Enligt 4 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken ska föreskrifter som meddelats med stöd av naturvårdslagen, och som gällde vid miljöbalkens ikraftträdande, anses meddelade med stöd av motsvarande bestämmelser i balken, dvs. 7 kap. 4-6 och 30 §§.

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossier: 0300-02-039

SYFTE MED RESERVATSBILDNINGEN

Syftet med reservatsbildningen är att:

- skydda och vårda en internationellt viktig våtmark och det våtmarksberoende fågellivet,
- bevara biologisk mångfald genom att skydda, vårda, återställa eller nyskapa naturmiljöer och livsmiljöer för skyddsvärda arter,
- bidra till att gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå uppnås för utpekade naturtyper och arter enligt Natura 2000,
- värna landskapsbildens estetiska och kulturhistoriska värden,
- inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgängliggöra området så att besökare kan bedriva olika typer av friluftslivsaktiviteter och uppleva de naturmiljöer, den biologiska mångfald och de skönhetsvärden som finns i området.

Syftet ska uppnås genom att:

- reglera skogsbruk och andra exploaterande åtgärder,
- upprätthålla en vattenregim och vidta skötselåtgärder som gynnar det våtmarksberoende fågellivet,
- strandängar hävdas med i första hand bete eller slåtter,
- naturbetesmarker hävdas med i första hand bete och ohävdade naturbetesmarker återställs,
- ädellövträd, gamla grova träd och träd med hagmarkskaraktär gynnas och åldersvariationen i områdets trädbestånd upprätthålls,
- vårda områdets kulturpräglade naturmiljöer och lyfta fram områdets karaktär av bondelandskap i norr och herrgårdslandskap med anknytning till Ekolsunds slott i söder,
- underhålla och utveckla friluftsanordningar och information som underlättar besök i området. Anordningar anpassas för besökare med olika förutsättningar och behov.

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossienr: 0300-02-039

BESKRIVNING AV NATURRESERVATET

Reservatet beskrivs mer utförligt under rubriken "Beskrivningsdel" i skötselplanen, bilaga 1. Nedan ges endast en sammanfattande beskrivning.

Hjälstaviken ligger ca 17 kilometer öster om Enköping och är en förlängning av Ekolsundsviken, som är en del av Mälaren. Det rika fågellivet i Hjälstaviken är främst knutet till slättsjön med kringliggande vassar och strandängar, men också till naturbetesmarkerna och de ingående skogsmiljöerna och åkrarna. Tillsammans utgör reservatets olika delar en för fågellivet mycket värdefull helhet.

Hjälstaviken är en grund, vassrik lerslättsjö omgiven av öppna, och på våren vattendränkta, strandängar. Huvuddelen av strandängarna betas. Genom att djuren betar ända ut i vassen bildas en blå bård (en remsa med öppet vatten), mellan vass och gräsmark. Detta område är viktigt för exempelvis vadarfåglar och änder. Viken är förbunden med Mälarens sjösystem genom en smal kanal i söder. På torrare mark finns enbuskmarker och öppna gräsmarker med bitvis påtagligt kalkinslag, vilket bidrar till en artrik flora med bland annat flera sällsynta ängssvampar. I öster gränsar Hjälstaviken mot en ca 30 m hög förkastningsbrant och från Kvarnberget, som är dess mest framträdande del, har man god utsikt över sjön och det flacka omkringliggande jordbrukslandskapet. Områdets södra del, bland annat Stora Parnassen och Djurgården, är präglad av Ekolsunds slottsmiljö med marker som domineras av skogsdungar och trädklädda betesmarker. I denna del är inslaget av ädellövträd stort vilket gynnar många ovanliga svampar, lavar och insekter. Områdets norra och västra delar utgörs av åkermark. Dessa används i stor utsträckning som födosökslokal av gäss under deras flyttning då de rastar i tusental kring Hjälstaviken.

Totalt har över 280 fågelarter observerats inom naturreservatet och av dessa häckar ett hundratal arter årligen, varav många är rödlistade eller upptagna i fågeldirektivet. Området har också stor betydelse som rastplats för många fågelarter.

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossier: 0300-02-039

ADMINISTRATIVA DATA

Naturresevatets namn:	Hjälstaviken
NVR-id:	2002048
Beteckning enligt Natura 2000:	SE0210077 Hjälstaviken (SCI-område enligt art- och habitatdirektivet, SPA-område enligt fågeldirektivet)
Kommuner:	Enköping och Håbo
Socknar:	Hjälsta och Husby-Sjutofst socknar i Enköpings kommun. Övergrans socken i Håbo kommun
Markägare:	Staten och enskilda
Förvaltare:	Länsstyrelsen i Uppsala län
Fastigheter:	<u>Enköpings kommun:</u> Ekolsund 1:227 (del av), 3:4 (del av) Hjälsta 11:1 (del av), 12:1 (del av), 2:3 (del av) Hjälsta-Brunnsta 1:2 (del av), 1:3 (del av), 3:6 (del av), 6:1 (del av) Hjälsta-Eneby 1:4 (del av), 2:2 (del av), 3:2 (del av), 3:3 (del av) Husby-Sjutofst 2:4 (del av), 2:7 Hårby 1:4 (del av), 6:3, 7:4, 7:6, 11:1 Sjutofst-Holm 2:3, 3:3, 4:1 (del av) Til 1:9 (del av), 6:5 Vettesta 1:2 (del av), 1:3 (del av), 1:5 (del av), 2:2 (del av), 2:3 (del av), Vängsta 5:1 (del av), <u>Håbo kommun:</u> Fiskbrunna 1:1 (del av) Segersta 1:29 (del av), 1:33, 1:34 (del av), 1:37 (del av), 1:38 (del av), 1:45 Samfälligheter: Ekolsund S:1 (vägar), FS:4 (fiske) Hjälsta S:1 (vägar och diken), S:2 (fiskestrand mm) Hjälsta-Brunnsta S:1 (vägar), S:2 (vatten och fiske) Hjälsta-Eneby S:4 (gemensam ägovidd), S:5 (sjöfoder, vatten och fiske)

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

BESLUT
HJÄLSTAVIKEN

6(28)

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossier: 0300-02-039

Husby-Sjutolft S:2 (väg)
Hårby S:1 (vattenställe), S:2 (väg), FS:3 (fiske)
Segersta S:1 (vägmark), S:2 (upplagsplats), FS:3 (fiske)
Sjutolfts-Holm FS:1 (fiske)
Til S:1 (vägar), FS:2 (fiske)
Vettesta S:1 (bodiket), S:2 (vägar), FS:3 (fiske)
Segersta GA:1 (väg)
Vettesta GA:2 (ledningar för vatten- och avlopp)

Fastighetsanknutna
rättigheter:

se skötselplan, bilaga 1

Lägesbeskrivning:

Reservatet är beläget norr om Ekolsunds slott, ca 17 km öster om Enköping. Läget framgår av bifogad översiktskarta, bilaga 2

Gräns:

Området har markerats med skraffering på beslutskarta i bilaga 3

Fastighetskarta

66G 1 dN Vettesta och 66 1dS Ekolsund

Terrängkarta

619 Enköping

Naturgeografisk region:

Svealands sprickdalsterräng (24)

Area – reservatet:

Totalt 808,1 hektar, varav landareal ca 570 ha och vatten eller våtmark ca 238 ha. Fördelningen mellan land- och vattenareal skiftar mycket beroende på vattenstånd. Arealen produktiv skogsmark är ca 107 ha

Area – Natura 2000:

Totalt 808,3 hektar

Markslag och naturtyper: se skötselplan, bilaga 1

Naturtyper enligt

Natura 2000:

se skötselplan, bilaga 1

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossienr: 0300-02-039

SKÄL FÖR BESLUT

Naturvärdesbedömningar

Reservatet ingår i två objekt (81.106 och 05.13) som i länets naturvårdsprogram (1987) benämns "Hjälstaviksområdet". Objektet bedömdes tillhöra klass I (högsta naturvärde) och beskrivs som en av Sveriges förmåligaste och mest kända fågellokaler.

I våtmarksinventeringen (1986) är området utpekat som särskilt värdefullt (klass 1, objektnummer 11h3h01). Motiveringen är att mångfalden biotoper och storleken gör Hjälstaviken till ett betydelsefullt område för flora och fauna som lever i denna typ av våtmark.

I Ängs- och hagmarksinventeringen (Länsstyrelsen i Uppsala län 1993) ges Hjälstaviken klass 1, högsta naturvärde (objektnummer 81-120). Länsstyrelsen framhöll i sin motivering att hagmarkerna har en kalkpåverkad, rik flora med hotade arter samt att det ornitologiska värdet på strandängarna är av riksklass.

Naturresevat ligger i en värdeakt som är utpekad i den regionala strategin för formellt skydd av skog i Uppsala län (2006). Värdeakteten heter Mälaren och har pekats ut som en värdefull akt för ädellövskog, triviallövskog och tallskog.

Prioriterade bevarandevärden

De prioriterade bevarandevärdena är främst knutna till den fågelrika slättsjön, hävdade strandängar, naturbetesmarker och ädellövrika miljöer.

Prioriterade strukturer är dybankar, öppet vatten, bladvassbälte, periodvis översvämmande strandängar, blå bård, betad grässvål, buskage i betesmark, gamla hagmarksträd, ädellövträd, hålträd och död ved.

Prioriterade arter är sådana som är knutna till ovanstående naturtyper och strukturer, till exempel våtmarksberoende fåglar, flyttfågelfauna, ved- och hålträdslevande insekter, flora och fauna knuten till örtrik torr- och friskäng och epifytflora på ädellövträd.

Prioriterade värden för friluftslivet är fågelskådning och allmän naturupplevelse.

De prioriterade bevarandevärdena beskrivs mer utförligt under rubriken "Områdets bevarandevärden" i skötselplanen, bilaga 1.

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossier: 0300-02-039

Förutsättningar för att bevara värdena

Det som kan påverka områdets värden negativt är bland annat störd hydrologi, fågeljakt, igenväxning av tidigare öppna marker till följd av upphörd hävd och minskade översvämningar, krympande vassbälte, graninvandring i ädellövskogar, förtätning av kronskikt och utträngning av vidkroniga träd, skogsbruk, exploatering i form av bebyggelse, vägar, kraftledningar mm, näringspåverkan från näringsämnen eller tillskottsfodring samt påverkan av bekämpningsmedel eller andra ämnen.

För att bevara och stärka områdets naturvärden innehåller beslutet föreskrifter mot bland annat dikning, fågeljakt, vasstäkt, tillförsel av näringsämnen eller andra ämnen, tillskottsfodring, exploatering och skogsbruk. Hävd av strandängarna och naturbetesmarkerna är en förutsättning för bevarande av områdets naturvärden.

Motiv till att skyddsformen naturreservat har valts

Länsstyrelsen bedömer att bevarandet av områdets naturvärden är av angeläget allmänt intresse. För att bevara områdets naturvärden krävs inskränkningar i pågående markanvändning samt kostnadskrävande skötselinsatser.

Skyddsformen naturreservat enligt miljöbalken har valts, för att kunna bevara områdets naturvärden långsiktigt. Vid reservatsbildning kan föreskrifter om begränsningar i markanvändning införas och skötselåtgärder genomföras, och området får därigenom ett varaktigt skydd.

Hjälstaviken har varit skyddat som naturreservat sedan 1982. För att uppnå syftet med skyddet bedömer Länsstyrelsen att det behövs ett nytt beslut med kompletterande föreskrifter och en ny skötselplan.

Beslutets överensstämmelse med övriga åtaganden som berör området

Länsstyrelsen bedömer att reservatsbeslutet ligger väl i linje med de av riksdagen beslutade miljökvalitetsmålen Myllrande våtmarker, Ett rikt växt- och djurliv, Levande sjöar och vattendrag samt Levande skogar, liksom med övriga åtaganden som berör området såsom Natura 2000, de kommunala översiktsplanerna och riksintresseområden enligt 3 och 4 kap miljöbalken (se även under stycket "Andra bestämmelser som gäller för området").

Hjälstaviken berörs av den vattendom som gäller för Mälaren, meddelad vid Södertörns vattendomstol, Stockholms tingsrätt, den 4 mars 1966. Vattennivån i Hjälstaviken är reglerad genom en damm med anslutande vall, enligt dom meddelad av Stockholms Tingsrätt den 29 juli 1994.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

BESLUT HJÄLSTAVIKEN

2016-11-25

9(28)

Dnr: 511-4737-13
Dossier: 0300-02-039

Detaljplan över Ekolsund 1:227 och del av Ekolsund 3:4 berör en mindre del av området längs med allmänna vägen 263 ("allmän platsmark för genomfart"). I övrigt finns det ingen detaljplan eller några områdesbestämmelser för området.

Intresseprövning

Enligt 7 kap 25 § miljöbalken ska det vid prövning av naturreservatsärenden tas hänsyn även till enskilda intressen. Inskränkningarna i den enskildes rätt att använda mark och vatten får inte gå längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Hjälstaviken har varit skyddat som naturreservat sedan 1982 med föreskrifter som reglerar den enskildes rätt att använda mark och vatten. I det nya beslutet kompletteras föreskrifterna för att få ett ändamålsenligt skydd som tillgodoser syftet med reservatet.

Bevarandet av områdets naturvärden är ett angeläget allmänt intresse. Länsstyrelsen anser att de inskränkningar som den enskilde drabbas av i och med att föreskrifterna kompletteras vid ombildandet av reservatet står i rimlig balans med vad samhället vinner på att området får ett ändamålsenligt reservatsskydd.

Länsstyrelsens bedömer att de föreskrifter som beslutet anger krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses (se även under "Förutsättningar för att bevara värdena").

Konsekvensutredning

Innan beslut fattas om föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken ska Länsstyrelsen enligt 4 § förordningen om konsekvensutredning vid regelgivning (2007:1244) utreda föreskrifternas kostnadsmässiga och andra konsekvenser och dokumentera utredningen i en konsekvensutredning. Enligt 5 § samma förordning får en myndighet besluta om föreskrifter utan att genomföra en konsekvensutredning om det saknas skäl för att genomföra en sådan.

Länsstyrelsen bedömer att det saknas skäl för att genomföra en utredning av föreskrifternas konsekvenser eftersom de kostnadsmässiga och andra konsekvenserna för allmänheten är mycket begränsade.

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossienr: 0300-02-039

Upphävande av tidigare beslut

Länsstyrelsen bedömer att detta beslut med dess syfte, skäl, föreskrifter och skötselplan, i allt väsentligt motsvarar gällande beslut om naturreservatet Hjälstaviken (dnr 11.121-804-74). Syftet i föreliggande beslut är att betrakta som likvärdigt med gällande beslut.

I det tidigare beslutet hänvisade föreskrifterna i flera fall till skötselplanen (bilaga C dnr 11.121-804-74). Det innebär att skötselplanen ges ett innehåll av inskränkningar i grundläggande rättigheter. Sådana inskränkningar ska framgå av beslutet för naturreservatet. Det innebär också svårigheter att utan att upphäva beslutet för naturreservatet ändra skötselplanen. Det föreligger därför synnerliga skäl att upphäva enbart på denna grund.

Den geografiska avgränsningen av naturreservatet har korrigerats i förhållande till aktuella fastighetsgränser. På fastigheten Segersta 1:29 har reservatsgränsen korrigerats i förhållande till en äldre tomtgräns. Länsstyrelsen bedömer att dessa ändringar saknar betydelse för möjligheten att uppnå syftet med reservatet.

Ordningsföreskrifterna enligt 7 kap 30 §§ miljöbalken om vad allmänheten har att iakttä inom området upphävs i vissa delar. Länsstyrelsen bedömer att föreskrifterna för allmänheten i det tidigare beslutet var mer långtgående än vad som krävs för att uppnå syftet med naturreservatet.

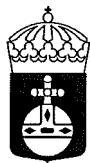
Länsstyrelsen bedömer att föreskrifterna i det tidigare beslutet behöver kompletteras för att uppnå syftet med skyddet. Genom att föreskrifterna i det nya beslutet kompletteras och förstärks får området ett starkare skydd (se nedan under "Ändring av föreskrifter").

Mot bakgrund av detta bedömer Länsstyrelsen att synnerliga skäl föreligger för att med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken upphäva tidigare beslut om naturreservat, daterade den 23 april 1982 och den 6 augusti 1982 (dnr 11.121-804-74), och ersätta dem med föreliggande beslut.

Ändring av föreskrifter

Följande ändringar av A-föreskrifterna, gällande markägare och innehavare av särskild rätt, har gjorts:

- i det nya beslutet krävs dispens för att kunna avleda vatten från Hjälstaviken jämfört med tillstånd i det tidigare beslutet,
- förbud mot att dra fram ledningar i vatten och markledningar utanför åker, tomt eller gårdsmark har införts,
- förbud mot tillförsel av kalk och användande av biologiska bekämpningsmedel utanför åker, tomt och gårdsmark har införts,

BESLUT
HJÄLSTAVIKEN

11(28)

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossienr: 0300-02-039

- föreskriften mot att tillföra naturlig gödsel eller mer än 50 kg rent kväve per hektar och år inom strandängsområdet, har ersatts med ett förbud mot tillförsel av växtnäringsämnen eller andra ämnen utanför åker, tomt och gårdsmark,
- förbud mot tillskottsutfodring har införts på vissa naturbetesmarker,
- tillståndsplikt för tillskottsutfodring har införts på vissa naturbetesmarker,
- förbud mot skyltning, med vissa undantag, har införts,
- förbud mot skogsodling enligt föreskrift A14 i det tidigare beslutet har ersatts med föreskrift A11 i det nya beslutet. Marken i det aktuella området omförs från skogsmark till betesmark,
- förbud mot skogsodling på Djurgården och östra brynet av Stora Parnassen (föreskrift A12 i det tidigare beslutet) har ersatts med föreskrift A11 i det nya beslutet,
- undantag för underhåll av ledningar har införts i föreskrifterna A12 och A13. I det gamla beslutet fanns dessa undantag formulerade i skötselplanen,
- förbud mot att markbearbeta, så, plantera eller utföra annan jordbruksåtgärd, med undantag för underhåll av dike, har införts i en åkerkant vid Hårby för att vandringsleden ska kunna passera där. Området är ca 6 meter brett och inkluderar del av ett dike längs fastighetsgräns samt 4 meter plan mark, från åkerkanten räknat,
- i det nya beslutet krävs dispens, med vissa undantag, för att införa för trakten främmande växt- eller djurart/ras, jämfört med tillstånd i det tidigare beslutet,
- föreskriften om ridning har ändrats så att det i det nya beslutet är förbjudet att rida med undantag för ridning på vägar och inom åker, tomt eller gårdsmark eller i samband med åtgärder som behövs för reservatets vård och skötsel. I det gamla beslutet fanns föreskrifter om ridning formulerade i skötselplanen. Länsstyrelsen bedömer att den nya föreskriften i allt väsentligt motsvarar eller förstärker föreskriften i det tidigare beslutet och skötselplanen,
- förbud mot att upplåta plats för orienteringstävling eller liknande arrangemang har införts,
- förbud mot uppställning av släpvagn eller liknande, med vissa undantag, har införts,
- tillståndsplikt har införts för jakt på gäss under allmän jakttid inom åkermark, eller för att skrämma gäss, för att förhindra allvarlig skada på åkergröda,
- förbud mot vasstäkt har införts. I det tidigare beslutet var det tillåtet med vissa begränsningar som var formulerade i skötselplanen,
- i det nya beslutet krävs dispens för att anlägga väg, stig, brygga, parkeringsplats eller liknande anordning, jämfört med tillstånd i det tidigare beslutet,
- anmälningsplikten för att riva byggnader har ersatts med tillståndsplikt,
- tillståndsplikt har införts för att utföra stödatgärder för vilda arter,
- tillståndsplikt har införts för att anordna hjorthägn.

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossienr: 0300-02-039

B-föreskrifterna, gällande markägare och innehavare av särskild rätt, har preciserats jämfört med det tidigare beslutet som hänvisade till skötselplanen.

Följande ändringar av C-föreskrifterna, gällande allmänheten, har gjorts:

- tillståndsplikt för insamling av insekter eller andra ryggradslösa djur har införts,
- undantag från tillträdesförbudet under perioden 1 april till 15 augusti har införts så att det är tillåtet att vistas på av Länsstyrelsen anvisad stig och besöksanordning. Gränserna för området med tillträdesförbud har justerats,
- förbudet mot att medföra okopplad hund har utökats till att gälla även andra lösgående husdjur,
- förbudet mot att elda har kompletterats med förbud att grilla,
- förbud mot att fiska har införts för att förtydliga att fiskeförbud gäller inom naturreservatet. I det gamla beslutet var fiske inte reglerat men fiskeförbud gällde ändå eftersom naturreservatet är enskilt vatten och fisket redan är reglerat genom 9§ fiskelagen (1993:787),
- förbudet mot att ställa upp husvagn har utökats till att omfatta även motordrivet fordon, släpvagn eller liknande, med undantag för tillfälligt på parkeringsplatser,
- förbudet mot att framföra motorbåt eller motordriven farkost har ändrats till att omfatta båt, kanot, kajak eller annan vattenfarkost,
- förbudet mot tältning har ändrats så att det är tillåtet att tälta inom skötselområdena Planteringen och Kvarnberget,
- förbudet mot att på ett störande sätt använda radioapparat etc. har tagits bort.

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossienr: 0300-02-039

RESERVATSFÖRESKRIFTER

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken angående inskränkning i rätten att använda mark- och vattenområden inom naturreservatet

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar reservatsområdets topografi, yt- eller dräneringsförhållanden såsom att gräva, spränga, muddra, schakta, dämma, nydika, underhållsrensa dike, skyddsdikey eller på annat sätt föra bort vatten, utfylla eller tippa med undantag för
 - täckdikning och normalt brukande av åker, tomt eller gårdsmark,
 - underhåll av diken markerade på beslutskarta i bilaga 5,
 - åtgärder vid underhåll av vägar (inklusive vägdiken),
2. uppföra byggnad eller annan anläggning eller ändra befintlig sådan för att tillgodose annat ändamål än till vad de tidigare varit använda, med undantag för
 - åtgärd enligt föreskrift A23, A24 eller A25,
3. anlägga skjutbana eller anordna skjutövningar,
4. uppföra stängsel med undantag för
 - stängsel kring bebyggd tomt eller för jordbrukets behov,
5. dra fram markledning, luftledning med högre spänning än 10 kV eller ledning i vatten med undantag för
 - åtgärd enligt föreskrift A26,
6. anordna upplag annat än tillfälligt för skogs- eller jordbrukets behov,
7. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, med undantag för
 - normalt brukande av åker, tomt eller gårdsmark,
8. tillföra kalk, växtnäringsämnen, avloppsslam eller andra ämnen, med undantag för
 - normalt brukande av åker, tomt eller gårdsmark,
9. tillskottsutfordra betesdjur inom områden markerade på beslutskarta i bilaga 5,
10. sätta upp eller upplåta plats för skylt eller liknande, med undantag för
 - skyltning av vägar och ledningar,

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossier: 0300-02-039

11. inom områden markerade på beslutskarta i bilaga 4, utföra markbearbetning, avverka, röja, så, plantera eller utföra annan skogsbruksåtgärd med undantag för
 - åtgärder vid underhåll av vägar (inklusive vägdiken) och ledningar,
 - åtgärder som behövs för reservatets vård och skötsel enligt överenskommelse med reservatets förvaltare,
12. inom områden markerade på beslutskarta i bilaga 4 plantera eller så barrskog eller avverka så att antalet lövträd understiger 150 stammar per hektar. Där förutsättningar finns ska de kvarlämnade träden bestå främst av ädellövträd, vara av såväl grövre som klenare diametrar och i huvudsak jämnt fördelade över ytan. Undantag för
 - åtgärder vid underhåll av ledningar,
13. inom områden markerade på beslutskarta i bilaga 4 avverka så att antalet barrträd understiger 150 stammar per hektar. Där förutsättningar finns ska de kvarlämnade träden bestå till minst hälften av grövre diametrar och vara i huvudsak jämnt fördelade över ytan. Undantag för
 - åtgärder vid underhåll av ledningar,
14. inom område markerat på beslutskarta i bilaga 4, utföra markbearbetning, så, plantera eller utföra annan jordbruksåtgärd med undantag för
 - underhåll av dike,
15. införa för trakten främmande växt- eller djurart/ras med undantag för
 - tamboskap i samband med beteshävd,
 - normalt brukande av åker, tomt eller gårdsmark,
 - åtgärd enligt föreskrift A30,
16. rida med undantag för
 - ridning på vägar och inom åker, tomt eller gårdsmark,
 - ridning i samband med åtgärder som behövs för reservatets vård och skötsel,
17. upplåta plats för ridning, tältning, orienteringstävling eller liknande arrangemang,
18. ställa upp husvagn, motorfordon eller släpvagn eller liknande med undantag för
 - uppställning på tomt eller gårdsmark,
 - manskapsbodar i samband med åtgärder som behövs för reservatets vård och skötsel enligt överenskommelse med reservatets förvaltare,

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossienr: 0300-02-039

19. bedriva jakt på fågel med undantag för
 - jakt på fasan och ringduva,
 - åtgärd enligt föreskrift A29,
20. fiska under perioden 1 april till 15 augusti,
21. bedriva vasstäkt,
22. anlägga väg, stig, brygga, parkeringsplats eller liknande anordning med undantag för
 - anläggning på tomt eller gårdsmark.

Det är förbjudet att utan tillstånd från Länsstyrelsen

23. riva byggnader,
24. för jordbrukets behov eller inom tomt- och gårdsmark uppföra ny byggnad eller annan anläggning eller ändra befintlig sådan för att tillgodose annat ändamål än till vad de tidigare varit använda,
25. väsentligt ändra byggnads eller anläggnings yttre färgsättning eller yttre utseende i övrigt,
26. dra fram ny mark- eller luftledning inom åker, tomt eller gårdsmark,
27. tillskottsutfodra betesdjur inom område markerat på beslutskarta i bilaga 5,
28. utföra stödåtgärder för vilda arter inom reservatet,
29. bedriva jakt på gäss under allmän jakttid inom åkermark, eller skrämma gäss, för att förhindra allvarlig skada på åkergröda,
30. anordna hjorthägn.

Föreskrifter nedan under punkt C gällande allmänheten gäller även markägare och innehavare av särskild rätt med undantag för åtgärder som är nödvändiga för att kunna bruka och sköta reservatsområdet eller för att kunna utöva sin särskilda rätt.

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken angående förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheten att tåla visst intrång

Ägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

1. utmärkning av reservatets gräns och område med tillträdesförbud, markering av vandringsled och stigar samt uppsättning av informationstavlor och informationsskyltar i hela reservatet,
2. anläggande och underhåll av vandringsled, parkeringsplatser, toaletter, entrébyggnad, damm och dammvall, omlöp för fisk, fågeltorn och tillgänglighetsanpassat gömsle markerade på beslutskarta i bilaga 7,
3. anläggande och underhåll av mindre stigar, temastigar, stigvisning, spänger, stättor, grindar, genomgångar, broar, utsiktsplatser, mindre fågelskådarplattformar och gömslen, bänkar och bord, rastplatser, eldstäder, vedförråd, soptunnor, tillgänglighetsanpassningar och andra mindre anordningar för att främja det rörliga friluftslivet i hela naturreservatet,
4. åtgärder för att främja biologisk mångfald enligt följande:

Markslag finns markerade på beslutskarta i bilaga 7. Gränserna mellan öppet vatten, vass och strandäng ska inte anses vara fastslagna en gång för alla utan kommer att vara rörliga.

- a) öppet vatten: muddring, bearbetning av vass, bete, stängsling, natur- och kulturvårdsinriktad röjning och avverkning,
- b) vass: muddring, vassslåtter, bearbetning av vass, nyskapande och restaurering av dybankar, bete, stängsling och fällindelning, natur- och kulturvårdsinriktad röjning och avverkning,
- c) strandäng: betesputsning, fräsning, bete, slåtter, stängsling och fällindelning, natur- och kulturvårdsinriktad röjning och avverkning,
- d) hagmark: friställning av träd, skapande av stående och liggande död ved, veteranisering, plantering, bete, slåtter, stängsling och fällindelning, natur- och kulturvårdsinriktad röjning och avverkning,
- e) skog: friställning av träd, skapande av stående och liggande död ved, veteranisering, plantering, bete, stängsling och fällindelning, natur- och kulturvårdsinriktad röjning och avverkning.

5. undersökningar av djur-, växt- och svamparter och andra naturförhållanden.

Dessutom ska markägaren tåla att ovanstående åtgärder utförs av förvaltaren. Utfallande virke tillfaller markägaren.

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossier: 0300-02-039

C. Ordningsföreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken om vad allmänheten har att iaktta inom naturreservatet

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. gräva, hacka eller på annat sätt skada jordytan,
2. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd eller buskar,
3. gräva upp växter,
4. utan Länsstyrelsens tillstånd insamla eller föra bort insekter eller andra ryggradslösa djur,
5. medvetet störa djurlivet,
6. under perioden 1 april till 15 augusti vistas inom område markerat på beslutskarta i bilaga 6, med undantag för
 - vistelse på av Länsstyrelsen anvisad stig och besöksanordning,
7. elda eller grilla annat än på av Länsstyrelsen anvisad plats,
8. medföra okopplad hund eller annat lösgående husdjur,
9. fiska,
10. framföra motordrivet fordon med undantag för
 - körning på anvisade vägar och parkeringsplatser,
11. ställa upp motordrivet fordon, husvagn eller släpvagn eller liknande med undantag för
 - tillfälligt på iordningställd parkeringsplats,
12. framföra båt, kanot, kajak eller annan vattenfarkost norr om allmänna vägen vid Svannäs,
13. anordna orienteringskontroller eller snitslade spår eller sätta upp permanenta markeringar, skylt eller liknande,
14. rida,
15. tälta med undantag för
 - tältning inom områden markerade på beslutskarta i bilaga 6.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

BESLUT HJÄLSTAVIKEN

18(28)

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossier: 0300-02-039

Ovanstående föreskrifter under punkterna A och C ska inte utgöra hinder för

- förvaltaren att genomföra de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår av föreskrifterna under B ovan,
- genomförande av biologiska eller geologiska undersökningar eller stödåtgärder för vilda arter, som är av särskilt intresse och inte skadar bevarandevärdena. För sådana undersökningar krävs dock Länsstyrelsens tillstånd,
- nödvändiga åtgärder i samband med brandbekämpning.

Andra bestämmelser som gäller för området

Hjälstaviken är Natura 2000-område enligt 7 kap. 27 § miljöbalken. Enligt 7 kap. 28a § samma balk är det förbjudet att utan tillstånd bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-områden.

Hjälstaviken är klassad som riksintresse för naturvård (1992) enligt 3 kap 6 § miljöbalken och ska därmed så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön. Reservatet ingår i ett större område (Mälaren med öar och strandområden) som är riksintresse enligt 4 kap 1-2 § miljöbalken på grund av sin betydelse för turism och friluftsliv.

Hjälstaviken är utpekad som ett Ramsar-område i våtmarkskonventionen vilket innebär att Sverige har förbundit sig internationellt att bevara dess värden.

Söder om reservatsområdet och väg 263 vid Svannäs finns ett stort servitutsområde på ca 38 hektar på fastigheten Segersta 1:3 med förbud att jaga fågel. Gäller till förmån för Segersta 1:45 (Naturvårdsverket).

Länsstyrelsen vill erinra om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservatsföreskrifterna gäller för området. Av särskild betydelse för syftena med reservatet är bland annat:

- fridlysta arter är skyddade enligt artskyddsförordningen (2007:845)
- fornlämningar är skyddade enligt 2 kap kulturmiljölagen (1988:950)
- körning med motorfordon i terrängen regleras i terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594).
- vid rensning eller underhåll av diken gäller de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap miljöbalken (1998:808).
- jaktlagen (1987:259) och jaktförordningen (1987:905)

POSTADRESS 751 86 Uppsala GATUADRESS Bäverns gränd 17

TELEFON 010-22 33 000 FAX 010-22 33 010

E-POST uppsala@lansstyrelsen.se WEBBPLATS www.lansstyrelsen.se/upsala

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossier: 0300-02-039

ÄRENDETS BEREDNING

Hjälstaviken skyddades som naturminnesmärke av Länsstyrelsen den 13 mars 1948. Skyddet bestod av tillträdesförbud för allmänheten mellan den 15 mars och 15 juli i hela området, med undantag för en markerad vandringsled. 1959 beslutade Länsstyrelsen att bestämmelserna om fridlysning skulle ändras så att Kvarnberget och Stora backen inte omfattades av tillträdesförbudet, samt att en anslutande vandringsled skulle anläggas från Skönsberg in till befintlig vandringsled. 1982 skyddades Hjälstaviken som naturreservat. Då tillkom föreskrifter som reglerade markanvändningen. Tillträdesförbudet ändrades till att omfatta strandängarna och vissa marker i anslutning till dem under perioden 1 april till 15 augusti.

Under 2009 togs ett förslag till ny skötselplan fram av en konsult på uppdrag av Länsstyrelsen. Skötselplanen sändes ut på remiss men förslaget fastställdes aldrig.

Under åren 2012-2013 uppmärksammade Länsstyrelsen att beslutet behövde revideras. Bland annat innehöll det gamla beslutet omotiverat hårda föreskrifter om tältning och föreskrifterna om ridning och fiske var otydliga. Gränserna för tillträdesförbudet behövde revideras. Det fanns även behov av att se över föreskrifterna om tillskottsutfodring, skydds jakt på gäss och möjligheterna att skrämja gäss.

Efter slutavverkning på ett skogsområde i norra delen av reservatet fanns det behov av att ändra föreskrifterna i den delen när marken förs om från skogsmark till betesmark. Det fanns också behov av att införa ytterligare föreskrifter för att skydda natur- och kulturvärden i skötselområdet Djurgården samt för att säkra vandringsledens sträckning norrut från Hårby. 2013 köpte staten ett område på ca 51,8 ha vid Hårby, inom det befintliga reservatet. Syftet var att säkra hävden av strandängarna och att lösa frågan om tillgänglighet på den gångväg som leder till fågeltornet vid Hårby.

Utöver detta var föreskrifterna i det gamla beslutet i många delar omoderna och krångliga samt hänvisade i flera delar till skötselplanen, vilket försvårade handläggningen av tillstånd- och dispensärenden.

Dessa förändringar medförde ett behov av nya föreskrifter och en ny skötselplan. Förslag till nytt beslut och ny skötselplan har tagits fram av Länsstyrelsen under 2014.

Lantmäteriet har tagit fram en fastighetsförteckning i ärendet och utrett flera samfälligheter i området, samt fört in detta i fastighetsregistret.

Samråd har enligt 26 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ägt rum med Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten, samt enligt 25 § samma förordning med Skogsstyrelsen, Enköping kommun och Håbo kommun.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

BESLUT HJÄLSTAVIKEN

20(28)

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossienr: 0300-02-039

Markägare och andra sakägare har, enligt 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., i december 2014 förelagts att inom en tid av 6 veckor yttra sig över förslag till beslut om bildande av naturreservatet. Förslaget till beslut har dessutom remitterats till berörda myndigheter och organisationer.

Remissyttranden

Remissyttranden utan erinran mot förslaget har inkommit från Försvarmakten, Skogsstyrelsen, Hammarsudds Tomtägarförening, Skanova, Friluftsrådet i Bålsta/Joachim Tiefensee, Fanny Brisegård och Hans Graffman.

Svenska kraftnät påpekar att kraftledningar inom reservatet måste kunna underhållas enligt de krav och riktlinjer som gäller för elnätverksamhet. Med anledning av detta inför Länsstyrelsen undantag för underhåll av ledningar i föreskrift A11, A12 och A13. I det gamla beslutet fanns dessa undantag formulerade i skötselplanen.

Lars Fredriksson anser att produktionsförutsättningarna för köttproduktion på markerna som omger Hjälstaviken är mycket dåliga och att betet till stor del behöver subventioneras för att djurhållarna ska kunna bedriva betet utan förlust. Han anser att ersättningsnivåerna till djurhållarna i Hjälstaviken är för låga och att det är en brist att beslut och skötselplan inte tar upp ersättningsnivåerna. Lars Fredriksson tycker att det är en komplikation att det inte finns någon reglering av hur stängsling ska utföras och bekostas. Lars Fredriksson befärar att kostnaderna för besöksunderlättande åtgärder kan omöjliggöra det primära syftet för Hjälstaviken om ett rikt och varierat fågelliv. Detta eftersom han antar att det finns ett begränsat budgetutrymme för skötsel av reservatet. Han anser därför att naturbetesdriften behöver prioriteras högre än besöksunderlättande åtgärder. Vidare anser han att det behövs en friare tolkning av betesförstärkning/tilläggsutfodring och möjlighet att betesputsas. Det behövs också tillgång till reservmark, väderskydd och andra åtgärder för att underlätta djurhållningen i Hjälstaviken. Han framför att han gärna skulle diskutera djurhållningsfrågor i mer detalj med Länsstyrelsen för att finna bättre former för detta. I referenslistan saknar han den betesutredning som Hushållningssällskapet gjorde 2011-2012. *Länsstyrelsens kommentar:* Länsstyrelsen kommer inte att behandla ersättningsnivåer till djurhållare i förslaget till nytt beslut och skötselplan. Upphandling och avtal för förvaltningen av Hjälstaviken görs med utgångspunkt i Länsstyrelsens upphandlingspolicy som är ett fristående dokument. Synpunkter på EU-stödets regelverk och ersättningsnivåer lämnas utan beaktande. När det gäller stängsling så har Länsstyrelsen redogjort för riktlinjer under stycket "Övergripande skötsel – betesfrågor och djurhållning". Det finns inte en särskild budget för Hjälstaviken där satsningar på friluftsanordningar vägs mot naturvårdande skötselinsatser. Prioriteringar av besöksanordningar i länets naturreservat görs på en övergripande länsnivå. Eftersom Hjälstaviken är ett lättillgängligt och uppskattat besöksområde, med stora upplevelsevärden för många olika besöksgrupper, är det strategiskt ur ett länsperspektiv att göra stora satsningar på

POSTADRESS 751 86 Uppsala GATUADRESS Båverns gränd 17

TELEFON 010-22 33 000 FAX 010-22 33 010

E-POST uppsala@lansstyrelsen.se WEBBPLATS www.lansstyrelsen.se/uppsala

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossienr: 0300-02-039

besöksanordningar till Hjälstaviken. Länsstyrelsen anser att naturbetesdrift är mycket högt prioriterat och att det också framgår tydligt i syfte, föreskrifter och skötselårsplaner. När det gäller synpunkterna på tillskottsutfodring och möjligheten att betesputsas så konstaterar Länsstyrelsen att dessa åtgärder inte är förbjudna på strandängsbeten i Hjälstaviken. Länsstyrelsen tycker att det är ett bra med ett fortsatt nära samarbete med djurhållarna och att regelbundet diskutera djurhållningsfrågor. För att understyrka detta lägger Länsstyrelsen till i skötselplanen att det bör finnas ett skötselråd för djurhållningsfrågor i Hjälstaviken. Länsstyrelsen anser att frågor om reservmark, väderskydd mm är lämpliga frågor att diskutera i ett sådant forum. Länsstyrelsen har lagt till Hushållningssällskapets betesutredning i referenslistan.

Jägarförbundet i Uppsala län är starkt kritiskt till att generellt förbjuda fågeljakt inom reservatet och anser att man istället genom frivilliga överenskommelser bör söka vägar att i tid och rum reglera jakten på fågel för att minimera eventuella störningar. Förbundet framför att inskränkt möjlighet för markägare att fullt ut bruka sina fastigheter bör generera intrångsersättning. Förbundet anser också att reglerad skyddsjakt bör framföras fram som en skötselåtgärd för att begränsa och i möjligaste mån förhindra allvarlig skada för jordbruket. Förbundet anser vidare att reservatsföreskrift A29, angående jakt på gäss, är svårtolkad och att skrivningen skulle kunna öppna för skyddsjakt på grågäss och kanadagäss under perioden 1 juli fram till den allmänna jaktens början. Jägarförbundet påpekar att avvägningen mellan den enskilde markägarens rätt och de inskränkningar som görs bör utvecklas bättre. Förbundet framför också att inskränkningar ska kunna motiveras med synnerliga skäl som bygger på allmänt vedertagen kunskap och är av betydande allmänt intresse. Jägarförbundet saknar "Gåsbetesåkrar-avledningsåkrar" som en skötselåtgärd i skötselplanen. *Länsstyrelsens kommentar:* Föreskrifter mot fågeljakt i Hjälstaviken infördes 1982 när reservatet bildades. Föreskriftens utformning föregicks av diskussioner, utredningar och remisshantering. Intrångsersättning betalades ut till berörda markägare. Med hänsyn till reservatets syfte är det inte möjligt att upphäva förbudet mot fågeljakt och ersätta det med frivilliga överenskommelser. Länsstyrelsen konstaterar att finns möjlighet att genom skyddsjakt begränsa och i möjligaste mån förhindra allvarlig skada för jordbruket. Enligt föreskrift A29 kan Länsstyrelsen ge tillstånd till jakt på gäss inom åkermark, i syfte att förhindra allvarlig skada på åkergröda. Tillstånd kan dock bara ges under allmän jakttid, vilket innebär att det enligt nu gällande jaktlagstiftning är möjligt att få tillstånd att skjuta grågäss och kanadagäss under perioden 1 augusti till 31 december. I övrigt är all fågeljakt, med undantag för jakt på fasan och ringduva, förbjuden enligt föreskrift A19. Länsstyrelsen anser inte att man kan tolka föreskrifterna som att skyddsjakt skulle vara tillåten under perioden 1 juli fram till den allmänna jaktens början. Länsstyrelsen har gjort en intresseprövning enligt 7 kap 25§ miljöbalken där den enskilde markägarens intressen vägs mot de inskränkningar som reservatsbeslutet innebär. Intresseprövningen i det här fallet tar särskilt sikte på de ändringar och förstärkningar av föreskrifterna som det nya beslutet innebär. Länsstyrelsen har gjort ett tillägg under rubriken "intresseprövning" för att förtydliga vad som omfattas av intresseprövningen. Länsstyrelsen anser att Hjälstavikens naturvärden är av betydande allmänt intresse och att det finns allmänt vedertagen

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

BESLUT HJÄLSTAVIKEN

22(28)

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossienr: 0300-02-039

kunskap som stödjer det. De ”synnerliga skäl för inskränkningar” som Jägareförbundet efterfrågar tolkar länsstyrelsen som vilka skäl det finns för beslutet. Länsstyrelsen hänvisar till rubriken ”skälen för beslutet”. Länsstyrelsen konstaterar att gåsbetesåkrar finns med som en skötselåtgärd i skötselplanen.

Naturskyddsföreningen i Håbo anser att det behövs fler parkeringsplatser vid den sydvästra parkeringen vid Jungfrulunden för besökare till gömslet mm. Föreningen anser också att det behövs anordningar vid samtliga parkeringsplatser där besökare kan låsa fast sina cyklar. Föreningen önskar att en busshållplats anläggs för UL:s linje 803 invid riksväg 263 vid infarten till Stora Parnassen.

Länsstyrelsens kommentar: Länsstyrelsen inför förslaget om utökad parkeringsplats vid Jungfrulunden. Länsstyrelsen inför också förslaget om anordningar för att kunna låsa fast cyklar men bedömer att det är en lågprioriterad åtgärd. Länsstyrelsen lägger till formuleringar om att det är viktigt att arbeta för en busshållplats vid Stora Parnassen och på andra lämpliga ställen nära Hjälstaviken.

Naturvårdsverket anser att tredje punkten i syftet bör förtydligas så att framgår att det är gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå som avses. Vidare anser Naturvårdsverket att skrivningen om vård av fornlämningar, i sjätte punkten under rubriken ”Syftet ska uppnås genom att”, ska tas bort eftersom den saknar stöd i 7 kap. 4 § miljöbalken. Naturvårdsverket anser också att samma punkt bör formuleras om till ”kulturpräglade naturmiljöer” snarare än ”bondelandskap” och ”herrgårdslandskap”.

Länsstyrelsens kommentar: Länsstyrelsen ändrar enligt Naturvårdsverkets önskemål i tredje punkten i syftet och tar bort skrivningen om vård av fornlämningar. Länsstyrelsen lägger till formuleringen ”kulturpräglade naturmiljöer” men behåller begreppen ”bondelandskap” och ”herrgårdslandskap” som förtydliganden. Länsstyrelsen anser att begreppen är viktiga för förståelsen av landskapets karaktär och det historiska sammanhanget som till stor del skapat Hjälstavikens naturvärden.

Havs- och vattenmyndigheten anser att föreskriften C9, om förbud för allmänheten att fiska, är olämplig eftersom naturreservatet är enskilt vatten och fisket redan är reglerat genom 9§ fiskelagen (1993:787). Havs- och vattenmyndigheten påpekar också att föreskrift A20, om fiskeförbud för mark- och sakägare under perioden 1 april till 15 augusti, även omfattar en mindre sjöyta i Ekolsundsviken. I omgivande vatten (Mälaren) gäller det fria handredskapsfisket. För att förenkla för allmänhet och tillsynsmyndighet föreslår myndigheten att föreskriften formuleras på annat sätt till exempel: Förbudet att... ”fiska under perioden 1 april till 15 augusti i Hjälstaviken och kanalen fram till dess mynning i Ekolsundsviken”. *Länsstyrelsens kommentar:* Länsstyrelsen konstaterar att det ofta är problem med olagligt fiske i Hjälstaviken. Detta medför att fiskare inte respekterar tillträdesförbudet under fåglarnas häckningstid, att fiskare går på och fiskar från privat tomtmark och att bilar parkeras på ett olämpligt sätt längs väg 263. Trots särskilda fiskeförbudsskyltar och fisketillsyn har Länsstyrelsen inte lyckats få bukt med problemen. Det har visat sig vara svårt att förklara för fiskare varför det är fiskeförbud trots att det inte är förbudet enligt reservatsföreskrifterna. Länsstyrelsen anser att det är viktigt med tydlig kommunikation med allmänheten och att det därför är motiverat att

POSTADRESS 751 86 Uppsala GATUADRESS Bäverns gränd 17

TELEFON 010-22 33 000 FAX 010-22 33 010

E-POST uppsala@lansstyrelsen.se WEBBPLATS www.lansstyrelsen.se/upsala

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossier: 0300-02-039

införa fiskeförbud för allmänheten trots att det innebär en dubbelreglering med fiskelagstiftningen. En omformulering av föreskrift A20 enligt Havs- och vattenmyndighetens förslag skulle innebära ett delvis upphävande av föreskriften. Eftersom förhållandena i den aktuella sjöytan inte väsentligen har ändrats sedan föreskriften infördes 1982 så anser Länsstyrelsen inte att det finns några synnerliga skäl som stödjer ett sådant upphävande.

Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) anser att det skulle vara lämpligt att Länsstyrelsen kan ge tillstånd för provtagning av jordlager och berggrund. SGU ger förslag på hur Länsstyrelsen kan komplettera den geologiska beskrivningen. *Länsstyrelsens kommentar:* Länsstyrelsen har lagt till att det är möjligt att söka tillstånd för geologiska undersökningar som är av särskilt intresse och inte skadar bevarandevärdena. Länsstyrelsen inför förslagen på komplettering av den geologiska beskrivningen.

Lantmäteriet informerar om att en förrättning genomförts i januari 2014 och att underlagskartan (fastighetskartan) i beslutet därför är något felaktig vad gäller fastighetsindelningen i Hårbyområdet.

Tom Sandström skriver att fiskeförbudsskyltar vore bra på spången över kanalen. Han påpekar också att det vore bra med förbud mot så kallade drönare. *Länsstyrelsens kommentar:* Fiskeförbudsskyltar har lagts till i skötselplanen. Om det uppstår problem med drönare så får det prövas om det är tillåtet enligt gällande föreskrifter. Om det i framtiden blir nödvändigt att förbjuda drönare för att skydda fågellivet så får Länsstyrelsen överväga att komplettera reservatsföreskrifterna.

Pekka Westin ger förslag på fågelarter som kan strykas ur artlistan eftersom de inte har relevans för skötseln av Hjälstaviken. Det gäller arter som bara tillfälligt och vid enstaka tillfällen har observerats i Hjälstaviken. Pekka ger också förslag på tillägg av prioriterade fågelarter; vattenrall, rördrom, skäggmes, brun kärrhök, rödbena, sydlig gulärta, skrattnås, hämpling, törnskata, skogsduva och flodsångare. Länsstyrelsen inför de ändringar som Pekka Westin föreslår i artlistan och lägger till de flesta av Pekkas förslag på prioriterade fågelarter.

I övrigt har Länsstyrelsen gjort några ändringar i listan över prioriterade arter. Vissa arter har lagts till efter genomgång av remissvaren. Några arter har tagits bort som prioriterade eftersom de inte är relevanta för skötseln av reservatet som helhet eller för att arternas habitatkrav inte kan tillgodoses utan att andra prioriterade arter missgynnas.

Därutöver har mindre ändringar av redaktionell karaktär gjorts i beslut och skötselplan. Skötselåtgärderna har uppdaterats och genomförda skötselåtgärder har tagits bort.

2016-11-25

Dnr: 511-4737-13
Dossier: 0300-02-039

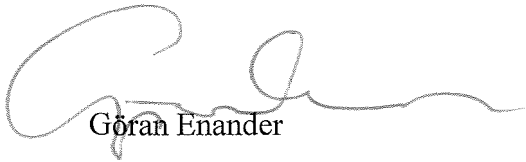
UPPLYSNINGAR

Den som vill göra anspråk på ersättning eller kräva inlösen av fastighet ska väcka talan hos mark- och miljödomstolen mot staten inom ett år från det att beslutet på vilket anspråket grundas har vunnit laga kraft vid påföljd att rätten till ersättning eller inlösen annars går förlorad.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Beslutet kan överklagas hos regeringen, miljö- och energidepartementet, se bilaga 8.

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Göran Enander. I den slutliga handläggningen deltog även länsassessor Annika Israelsson, antikvarie Lennart Swanström, planhandläggare Åsa Blomster, naturvårdsdirektör Lennart Nordvarg, länsråd Johan von Knorring och naturvårdshandläggare Katarina Rydh, föredragande.

Göran Enander

Katarina Rydh

BILAGOR

1. Skötselplan med bilagor
 - Bilaga A. Skötselkarta skala, 1:12 000
 - Bilaga B. Karta över friluftsanordningar, skala 1:12 000
 - Bilaga C. Karta över fornlämningar, skala 1:20 000
2. Översiktskarta, skala 1:100 000
3. Beslutskarta, skala 1:20 000
4. Beslutskarta, skala 1:20 000
5. Beslutskarta, skala 1:20 000
6. Beslutskarta, skala 1:20 000
7. Beslutskarta, skala 1:20 000
8. Hur man överklagar

Skötselplan för naturreservatet

Hjälstaviken

Enköping- och Håbo kommun

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SKÖTSELPLANENS ÄNDAMÅL	3
Administrativa data	4
Bestämmelser utöver reservatsbeslut	7
Allmän beskrivning	9
Historisk och nuvarande markanvändning	9
Områdets bevarandevärden	12
Biologiska värden	12
Kulturhistoriska värden	19
Värden för friluftslivet	21
Prioriterade bevarandevärden	21
REFERENSER	23
Publicerade skrifter	23
Oppublicerade skrifter	24
Kartmaterial	24
Muntliga uppgifter	24
PLANDEL	25
Övergripande skötsel	25
Åkermark	27
Forn- och kulturlämningar	27
Beskrivning, bevarandemål och föreskrifter för skötselområden	28
Skötselområde A: Öppet vatten– 48,0 ha	28
Skötselområde B: Vass och dybankar -123,0 ha	29
Skötselområde C: Strandängar – 165,9 ha	30
Skötselområde D: Jungfrumaden 9,9 ha	32
Skötselområde E: Betesbackar – 58,0 ha	33
Skötselområde F: Trädklädda betesmarker med barrblandskog – 12,6 ha	37
Skötselområde G: Planteringen – 16,8 ha	39
Skötselområde H: Kvarnberget – 7,1 ha	40
Skötselområde I: Lilla Parnassen – 5,2 ha	41
Skötselområde J: Jungfrulunden, - 4,8 ha	42
Skötselområde K: Stora Parnassen – 9,1 ha	44
Skötselområde L: Djurgården – 23,4 ha	46
Skötselområde M: Åkerholmar med lövskog– 5,7 ha	48
Skötselområde N: Skogsbackar vid Brunnsta– 9,3 ha	49
Skötselområde O: Friluftsliv	49
Övriga skötsel föreskrifter	53
Bränder	53
Vägar (inklusive vägdiken) och ledningar	53
Byggnader och andra anläggningar	53
Upplag m.m.	54
Ridning	54
Tillskottsutfodring	54
Tomt och gårdsmark	54
Åkermark	54
Rensning av diken	54
Jakt och fiske	54
Fauna- och floravård	55
Tillträdesförbud	55
UPPFÖLJNING AV SKÖTSELÅTGÄRDER OCH BEVARANDEMÅL	55
SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV ÅTGÄRDER	56
BILAGOR	59

SKÖTSELPLANENS ÄNDAMÅL

Skötselplanen avser främst att ge anvisningar om hur reservatet ska förvaltas för att syftet ska tillgodoses. Skötselplanen kan, vid behov, justeras inom ramen för syfte och föreskrifter. Länsstyrelsen ansvarar för revidering och fastställande av skötselplaner.

SYFTE MED RESERVATSBILDNINGEN

Syftet med reservatsbildningen är att:

- skydda och vårda en internationellt viktig våtmark och det våtmarksberoende fågellivet,
- bevara biologisk mångfald genom att skydda, vårda, återställa eller nyskapa naturmiljöer och livsmiljöer för skyddsvärda arter,
- bidra till att gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå uppnås för utpekade naturtyper och arter enligt Natura 2000,
- värna landskapsbildens estetiska och kulturhistoriska värden,
- inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgängliggöra området så att besökare kan bedriva olika typer av friluftslivsaktiviteter och uppleva de naturmiljöer, den biologiska mångfald och de skönhetsvärden som finns i området.

Syftet ska uppnås genom att:

- reglera skogsbruk och andra exploaterande åtgärder,
- upprätthålla en vattenregim och vidta skötselåtgärder som gynnar det våtmarksberoende fågellivet,
- strandängar hävdas med i första hand bete eller slätter,
- naturbetesmarker hävdas med i första hand bete och ohävdade naturbetesmarker återställs,
- ädellövträd, gamla grova träd och träd med hagmarkskaraktär gynnas och åldersvariationen i områdets trädbestånd upprätthålls,
- vårda områdets kulturpräglade naturmiljöer och lyfta fram områdets karaktär av bondelandskap i norr och herrgårdslandskap med anknytning till Ekolsunds slott i söder,
- underhålla och utveckla friluftsanordningar och information som underlättar besök i området. Anordningar anpassas för besökare med olika förutsättningar och behov.

BESKRIVNINGSDDEL

Administrativa data

Naturresevatets namn:	Hjälstaviken
NVR-id:	2002048
Beteckning enligt Natura 2000:	SE0210077 Hjälstaviken (SCI-område enligt art- och habitatdirektivet, SPA-område enligt fågeldirektivet)
Kommuner:	Enköping och Håbo
Socknar:	Hjälsta och Husby-Sjutoft socknar i Enköpings kommun. Övergrans socken i Håbo kommun
Markägare:	Staten och enskilda
Förvaltare:	Länsstyrelsen i Uppsala län
Fastigheter:	<u>Enköpings kommun:</u> Ekolsund 1:227 (del av), 3:4 (del av) Hjälsta 11:1 (del av), 12:1 (del av), 2:3 (del av) Hjälsta-Brunnsta 1:2 (del av), 1:3 (del av), 3:6 (del av), 6:1 (del av) Hjälsta-Eneby 1:4 (del av), 2:2 (del av), 3:2 (del av), 3:3 (del av) Husby-Sjutoft 2:4 (del av), 2:7 Hårby 1:4 (del av), 6:3, 7:4, 7:6, 11:1 Sjutolfts-Holm 2:3, 3:3, 4:1 (del av) Til 1:9 (del av), 6:5 Vettesta 1:2 (del av), 1:3 (del av), 1:5 (del av), 2:2 (del av), 2:3 (del av), Vängsta 5:1 (del av), <u>Håbo kommun:</u> Fiskbrunna 1:1 (del av) Segersta 1:29 (del av), 1:33, 1:34 (del av), 1:37 (del av), 1:38 (del av), 1:45
Samfälligheter:	Ekolsund S:1 (vägar), FS:4 (fiske) Hjälsta S:1 (vägar och diken), S:2 (fiskestrand mm) Hjälsta-Brunnsta S:1 (vägar), S:2 (vatten och fiske) Hjälsta-Eneby S:4 (gemensam ägovidd), S:5 (sjöfoder, vatten och fiske)

Fastighetsanknutna
rättigheter:

Husby-Sjutolft S:2 (väg)
Hårby S:1 (vattenställe), S:2 (väg), FS:3 (fiske)
Segersta S:1 (vägmark), S:2 (upplagsplats), FS:3 (fiske)
Sjutolfts-Holm FS:1 (fiske)
Til S:1 (vägar), FS:2 (fiske)
Vettesta S:1 (bodiket), S:2 (vägar), FS:3 (fiske)
Segersta GA:1 (väg)
Vettesta GA:2 (ledning för vatten- och avlopp)

Servitut 03-86:216.1 (Dike)
Servitut 03-75/743.1-2 (Väg + Väg i samfällad mark)
Servitut 03-86:216.2 (Väg)
Servitut 03-ÖVE-369.1 (Väg)
Servitut 03-ÖVE-405 (Väg)
Servitut 03-00:235.1(Avloppsledning)
Servitut 03-HJÄ-86 (Väg)
Servitut 03-80:138.1 (Avlopp)
Servitut 03-HJÄ-128 (Avloppsledning och brunn med ledning)
Servitut 03-HJÄ-137 (Vattentäkt med ledning)
Servitut 03-80:58.1 (Vattentäkt med ledning)
Avtalsservitut 0381IM-04/1974.1(Underjordiska ledningar (jordvärme))
Avtalsservitut 0381IM-05/27762.1(Väg)
Avtalsservitut 03-IM1-60/1307.1(Vattentäkt)
Avtalsservitut 03-IM1-2000/7967.1 (Utfartsväg m.m)
Avtalsservitut 0381IM-06/1956.1 (Jordledningar (jordvärme))
Avtalsservitut 03-IM1-34/68.1 (Kraftledning)
Avtalsservitut 03-IM1-56/190.1 (Kraftledning)
Avtalsservitut 03-IM1-56/193.1 (Kraftledning)
Avtalsservitut 03-IM1-56/558.1 (Kraftledning)
Avtalsservitut 03-IM1-19/361.1 (Kraftledning)
Avtalsservitut 03-IM1-19/374.1 (Kraftledning)
Avtalsservitut 03-IM1-21/297.1 (Elledning)
Avtalsservitut 03-IM1-47/951.1 (Kraftledning)
Avtalsservitut 03-IM1-76/53252.1 (Kraftledning)
Avtalsservitut 03-IM1-83/44934.1 (Kraftledning)
Avtalsservitut 03-IM1-86/36128.1 (Kraftledning)
Avtalsservitut 03-IM1-87/41119.1 (Kraftledning)
Avtalsservitut 03-IM1-90/21178.1 (Jordkabel)
Avtalsservitut 03-IM1-90/21182.1 (Jordkabel)
Avtalsservitut 03-IM1-90/21196.1 (Jordkabel)
Avtalsservitut 03-IM1-90/21202.1 (Jordkabel)
Avtalsservitut 03-IM1-90/21207.1 (Jordkabel)

Avtalsservitut 03-IM1-90/23964.1 (Kraftledning)
Avtalsservitut 03-IM1-90/57078.1 (Jordkabel)
Nyttjanderätt 0381IM-2013/2876 (Parkering, gångväg
mm)
Ledningsrätt 03-97:273.1 (Starkström)
Ledningsrätt 0381-01/52.1 (Tele (optokabel))
Ledningsrätt 03-96:226.1 (Starkström)
Ledningsrätt 0381-01-53.1 (Tele (optokabel))
Ledningsrätt 0381-09-115.1-3, -09-115.5-9 (Tele
(optokabel))
Ledningsrätt 0381-09-115.4 (Tele (optokabel))

Från öster nås reservatet via väg tillhörande
gemensamhetsanläggning Vettesta ga:1, som förvaltas av
Vettsta-Västertil-Grantorp vägsamfällighet.

I sydost nås reservatet via väg tillhörande
gemensamhetsanläggning Segersta ga:1 som förvaltas av
Eriksberg-Kvarntorp-Hjälstaviks vägsamfällighet.

Lägesbeskrivning:	Reservatet är beläget norr om Ekolsunds slott, ca 17 km öster om Enköping. Läget framgår av bifogad översiktskarta, bilaga 2
Gräns:	Området har markerats med skraffering på beslutscharta i bilaga 3
Fastighetscharta	66G 1 dN Vettesta och 66 1dS Ekolsund
Terrängcharta	619 Enköping
Naturgeografisk region:	Svealands sprickdalsterräng (24)
Area – reservatet:	Totalt 808,1 hektar, varav landareal ca 570 ha och vatten eller våtmark ca 238 ha. Fördelningen mellan land- och vattenareal skiftar mycket beroende på vattenstånd. Arealen produktiv skogsmark är ca 107 ha
Area – Natura 2000:	Totalt 808,3 hektar

Markslog och naturtyper:
(ungefärliga arealer)

Öppet vatten	48,0 ha
Vass och dybankar	123,0 ha
Strandäng	175,8 ha
Öppna betesmarker	56,5 ha
Trädbärande betesmarker, barrblandskog	14,2 ha
Trädbärande betesmarker, ädellövskog	37,6 ha
Barrskog	33,3 ha
Lövskog	5,7 ha
Ädellövskog	4,8 ha
Åkermark	304,3 ha
Tomt- och gårdsmark, parkering	4,9 ha

Naturtyper enligt Natura 2000:

Naturligt näringsrika sjöar (3150)	154,1 ha
Kalkgräsmarker (6210)*	17,9 ha
Silikatgräsmarker (6270)*	12,2 ha
Fuktängar (6410)	168,6 ha
Taiga (9010)*	25,6 ha
Nordlig ädellövskog (9020)*	5,1 ha
Trädklädd betesmark (9070)	53,0 ha

* Prioriterad naturtyp enligt EU:s habitatdirektiv

Bestämmelser utöver reservatsbeslut

Hjälstaviken är Natura 2000-område enligt 7 kap. 27 § miljöbalken. Enligt 7 kap. 28a § samma balk är det förbjudet att utan tillstånd bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-områden.

Hjälstaviken är klassad som riksintresse för naturvård (1992) enligt 3 kap 6 § miljöbalken och ska därmed så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön. Reservatet ingår i ett större område (Mälaren med öar och strandområden) som är riksintresse enligt 4 kap 1-2 § miljöbalken på grund av sin betydelse för turism och friluftsliv.

Hjälstaviken är utpekad som ett Ramsar-område i våtmarkskonventionen vilket innebär att Sverige har förbundit sig internationellt att bevara dess värden.

Söder om reservatsområdet och väg 263 vid Svannäs finns ett stort servitutsområde på ca 38 hektar på fastigheten Segersta 1:3 med förbud att jaga fågel. Gäller till förmån för Segersta 1:45 (Naturvårdsverket).

Länsstyrelsen vill erinra om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservatsföreskrifterna gäller för området. Av särskild betydelse för syftena med reservatet är bland annat:

- fridlysta arter är skyddade enligt artskyddsförordningen (2007:845),
- fornlämningar är skyddade enligt 2 kap kulturmiljölagen (1988:950),
- körning med motorfordon i terrängen regleras i terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594),
- vid rensning eller underhåll av diken gäller de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap miljöbalken (1998:808),
- jaktlagen (1987:259) och jaktförordningen (1987:905).

Naturvärdesbedömningar

Reservatet ingår i två objekt (81.106 och 05.13) som i länets naturvårdsprogram (1987) benämns "Hjälstaviksområdet". Objektet bedömdes tillhöra klass I (högsta naturvärde) och beskrivs som en av Sveriges förnämligaste och mest kända fågellokalerna.

I våtmarksinventeringen (1986) är området utpekad som särskilt värdefullt (klass 1, objektsnummer 11h3h01). Motiveringen är att mångfalden biotoper och storleken gör Hjälstaviken till ett betydelsefullt område för flora och fauna som lever i denna typ av våtmark.

I Ängs- och hagmarksinventeringen (Länsstyrelsen i Uppsala län 1993) ges Hjälstaviken klass 1, högsta naturvärde (objektsnummer 81-120). Länsstyrelsen framhöll i sin motivering att hagmarkerna har en kalkpåverkad, rik flora med hotade arter samt att det ornitologiska värdet på strandängarna är av riksklass.

Naturresevat ligger i en värdeetrakt som är utpekad i den regionala strategin för formellt skydd av skog i Uppsala län (2006). Värdeetrakten heter Mälaren och har pekats ut som en värdefull trakt för ädellövskog, triviallövskog och tallskog.

Åtgärdsprogram för hotade arter

Några av arterna inom reservatet omfattas av åtgärdsprogram för hotade arter.

Fjärilen svartfläckig blåvinge, som förekommer i betesmarkerna runt kullarna sydost om Skönsberg, har ett eget åtgärdsprogram. Även utter och fjällgås har egna åtgärdsprogram. Blårödling är en av arterna som behandlas i programmet för svampar i ängs- och betesmarker. Brushane rastar på strandängarna och omfattas av åtgärdsprogrammet "Vadare på sydsvenska strandängar". Grova träd finns på flera ställen i reservatet och dessa omfattas av åtgärdsprogrammet för skyddsvärda träd. Skyddsvärda lindar finns både i Hjälstaviken och i Ekolsunds slottspark strax söder

om reservatet. Arter knutna till skogslind omfattas av programmet för ”Åtgärdsprogram för bevarande av skalbaggar på skogslind”.

Allmän beskrivning

Hjälstaviken ligger ca 17 kilometer öster om Enköping och är en förlängning av Ekolsundsviken, som är en del av Mälaren. Det rika fågellivet i Hjälstaviken är främst knutet till slättsjön med kringliggande vassar och strandängar, men också till naturbetesmarkerna och de ingående skogsmiljöerna och åkrarna. Tillsammans utgör reservatets olika delar en för fågellivet mycket värdefull helhet. Stora mängder fåglar rastar och ett hundratal arter häckar inom naturreservatet, varav många är rödlistade eller upptagna i fågeldirektivet.

Hjälstaviken ligger i ett odlingslandskap i slättbygd och är naturligt näringsrik. Vid utloppet finns en fördämning som regleras för att efterlikna naturliga vattenståndsfuktuationer. 2015 byggdes ett omlöp för fisk på dammens östra sida. Hjälstaviken är en grund, vassrik lerslättsjö som närmast omges av stora vassar. Utanför vassarna finns betade, öppna strandängar med enstaka träd och buskar. Djuren betar ända ut i vassen, och då bildas en ”blå bård” (en remsa med öppet vatten mellan vass och strandäng). Den blå bården är viktig för exempelvis vadarfåglar och änder. En bit från lerslättsjön, på torrare områden, finns enbuskmarker och öppna gräsmarker där kalkinslaget bitvis är påtagligt och bidrar till en artrik flora med flera sällsynta ängssvampar.

I reservatets östra del gränsar slättlandskapet kring Hjälstaviken mot en cirka 30 meter hög förkastningsbrant, vars högsta del är Kvarnberget. Därifrån har man fin utsikt över hela sjön och det flacka omkringliggande jordbrukslandskapet. Kring Kvarnberget förekommer en varierad äldre skog med såväl hållmarkstallskog som friskare skogar med gran, rönn, ek och asp. Områdets södra del med, bland annat Stora Parnassen, är präglad av Ekolsunds slots äldre markanvändning. Här finns skogsdungar och trädklädda betesmarker med stort inslag av ädla lövträd. I, på och kring de grova ädellövträden finns många rödlistade svampar, lavar och insekter. Reservatets norra och västra del utgörs av åkermark. Dessa områden används i stor utsträckning som födosökslokal av gäss under deras flyttning då de rastar i tusental kring Hjälstaviken.

Hjälstaviken har stor betydelse som reproduktions- och uppväxtplats för flera viktiga fiskarter i Mälaren. Området är utpekat som förslag till fiskefritt område i rapporteringen av 2006 års regleringsbrevsuppdrag om fiskefria områden.

Historisk och nuvarande markanvändning

Trakten runt Hjälstaviken har en mycket lång odlingshistoria som tillsammans med landhöjningen har skapat förutsättningar för dagens fågelparadis. Djurhållningen har varit grunden för jordbruket sedan förhistorisk tid och ända fram till senare delen av 1800-talet. Möjligheterna att skaffa tillräckligt med vinterfoder åt djuren var av helt avgörande betydelse för människornas försörjning. Därför var valet av boplats med

god tillgång på fodergräs viktig. Av den anledningen kom Hjälstaviken redan under förhistorisk tid att utnyttjas för sin tillgång på gräs och starr. Bebyggelsen var koncentrerad till de högre liggande delarna av socknarna Hjälstå och Husby-Sjutolft. Områdets västra del har bebyggelse med rötter tillbaka till bronsåldern. Olika typer av gravar tyder på kontinuerliga bosättningar under järnåldern. I skriftliga dokument från 1200- och 1300-talen nämns byarna nära Hjälstaviken och de finns sedan dess redovisade i olika källor som visar på kontinuerlig bosättning och markutnyttjande sedan mer än ett årtusende. Hjälstaviken hade en större utbredning under yngre järnålder än idag. Vattennivån var 5 meter högre under vikingatiden jämfört med dagens nivå (Borgegård, opubl.).

Fisket i Hjälstaviken hade en mycket stor betydelse för folkhushållet tidigare. På en karta som är upprättad i mitten av 1600-talet, ”*Charta öfver Hijelsta Wijk, dess dijun, längd och bredd afstyckat*” (M. Volger.) finns inritat sjöbodar, bryggor och anläggningar med katzar (fiskeanordningar) för de olika byarna och en lastageplats (kaj eller lossningsplats) söder om Hårby.

Våtmarkerna väster och norr om Hjälstaviken användes som slåttermark redan under yngre järnålder. Området i söder har utnyttjats som slåttermark åtminstone sedan medeltiden. Utmed Hjälstavikens östra sida stod våtmarkerna till stora delar under vatten långt in på 1800-talet och har därför en kort odlingshistoria. Alla våtmarker nyttjades för slåtter några decennier in på 1900-talet. Därefter har de betats med olika intensitet (Borgegård, opubl.).

Under 1600-talet var Hjälstaviken alltså en vik, förbunden med Ekolsundsviken och Mälaren genom två smala sund (Ekholmsund och Vindbroviken). Någon fågellokal var Hjälstaviken knappast på denna tid. Redan på 1700-talet tycks dock de sankta slåtterängarna kring sjön ha börjat dra till sig sjöfåglar i stort antal. I ett jaktprotokoll från 1727 förekommer ofta raphöns, änder samt svårskjutna snäppor och beckasiner. Mängder av starar och lärkor fångades också.

Det var först under 1940-talet som det rika fågellivet uppmärksammades på allvar. Fågelsjön skyddades som naturminnesmärke 1948, men bestämmelserna inskränkte sig enbart till att besökarna skulle hålla sig till en vandringsled runt sjön. Beslutet reviderades flera gånger. 1982 skyddades Hjälstaviken som naturreservat. Då tillkom föreskrifter som reglerade markanvändningen och tillträdesförbudet ändrades till att omfatta strandängarna och vissa marker i anslutning till dem under perioden 1 april till 15 augusti.

Fågellivet har förändrats mycket genom tiderna och ur ett kortare historiskt perspektiv kan följande sammanfattning göras; 1960-talet karaktäriserades av ett rikt fågelliv med på våren översvammade strandängar och ett betestryck som fortfarande höll igenväxningen i schack. Under 1970-talet och en bit in på 80-talet skedde en märkbar stagnation orsakad av flera faktorer. Igenväxning p g a övergödning från omgivande jordbruksmark, minskad betesdrift samt snöfattiga vintrar med åtföljande lägre vattenstånd på strandängarna är några förklaringar till fågellivets negativa trend under denna period. Från mitten av 1980-talet och fram till idag har Hjälstaviken

upplevt en renässans och fågellivet är åter rikt. Minskad kemikalieanvändning i jordbruket, muddring i delar av vikens öppna vattenyta och fräsning av strandängar är några förklaringar till den positiva utvecklingen. Under 1990-talet byggdes en reglerbar dammkonstruktion i sjöns utlopp. samt ytterligare fräsningsarbeten av strandängar och bearbetning av vass med rotorkultivator har ytterligare höjt sjöns värde som fågellokal (Westin 1999).

Ekolsunds herresäte – kungsgård – slott

Ekolsund kungsgård nämns första gången i skrift 16 april 1307 och var då redan ett säteri. Herresätet, som var ett stenhus, låg då på en holme öster om nuvarande slottsanläggning och mellan de två sunden som förband Hjälstaviken med Ekolsundsviken. Herresätet kom sedan att tillhöra flera stormän, bland annat riksrådet Magnus Knutsson och ätten Oxenstierna. Genom byten kom Ekolsund 1542 i kunglig ägo. Gustav Vasa nyttjade den som en kungsgård och byggde upp en mönstergård där man födde upp boskap, bland annat oxar som skulle var ett föredöme för bönderna i trakten. ”Oxar var billigare och bättre än onyttiga bramhästar”. Skriftliga belägg finns att det redan under 1500-talet fanns en stor djurbesättning på kungsgården och att man utnyttjade lågmarkerna tillhörande kungsgården vid södra delen av Hjälstaviken för ängs- och slåtterbruk. Markerna nyttjades för ängs- och slåtterbruk fram till en bit in på 1900-talet.

Ekolsunds slott med parkanläggningar, bebyggelse och omgivande herrgårdslandskap är av mycket stort kultur- och arkitekturhistoriskt intresse. Gustav II Adolf, som ärvde Ekolsunds kungsgård, skänkte den genom förläning till sin fältmarskalk och riksråd Åke Tott. Åke Tott började bygga upp en ny slottsbyggnad (norra byggnaden) med omgivande park- och trädgårdsanläggningar väster om den gamla kungsgården (Djurgården och Parnassen ingick i dessa anläggningar). Claes Tott, som ärvde slottet lät uppföra ytterligare en byggnad (södra byggnaden) och byggde ut trädgårds- och parkanläggningarna. Under den tid som anläggningarna byggdes upp anlätades arkitekterna Simon de Vallée, Jean de Vallée och Nicodemus Tessin d.ä.

Godset drogs in till kronan under reduktionen på 1680-talet. Karl XII skänkte godset till sin svåger Fredrik av Hessen, sedermera Fredrik I. Godset gavs senare som faddergåva till den unga arvprinsen, sedermera kung Gustav III. På Ekolsund uppehöll sig Gustav som ung prins och sedermera som kung. Slottet fick sitt nuvarande utseende under 1700-talet efter arkitekten Carl Hårlemans ritningar. År 1785 såldes godset till grosshandlaren George Seton. Ekolsunds gods omfattade då 70 mantal i 70 socknar och var sannolikt ett av de största godsen i Sverige. Godset innehades av familjen Seton fram till 1911. Ett konsortium köpte godset och delade upp det. År 1917 köptes Ekolsunds slott och några kringliggande gårdar av industrimannen Carl Kempe.

1947 delades egendomen upp så att Carl Kempe kom att äga slottet jämte ett mindre jord- och skogsområde. Godsarrendatorn Eric Ericsson köpte arrendebostaden med

tillhörande ladugård, övriga ekonomibyggnader och huvuddelen av jord- och skogsmarken. Den delen heter i dag Ekolsunds gård.

Ekolsunds slott ägs idag av Ekolsunds slott Rf AB och används för sammankomster, filminspelningar, fester och övernattningar. Restaurering av slottet och slottsparken pågår. I slottsparken finns fina arboretum, en engelsk park och 14 alléer, främst med lind. Slottsparken hyser höga naturvärden, i synnerhet knutna till de gamla lindarna. Restaureringsarbetet sker i samråd med Länsstyrelsen och det finns hög ambitionsnivå avseende att bevara och skapa naturvärden.

Områdets bevarandevärden

Biologiska värden

(Arter med prioriterat bevarandevärde är understrukna.)

Naturreservatet Hjälstaviken utgör en mycket värdefull blandning av miljöer. Själva sjön är en slättsjö med stor artrikedom av både häckande och rastande fåglar. På bankarna ute i sjön och i sjökanterna mot strandängarna rastar många arter av vadare och änder, till exempel myr- och rödspov, brushane, mosnäppa, och många fler. De grunda vattenmiljöerna och näringsrika förhållandena gör att tillgången på föda är god. I vassarna hörs sommartid olika nattsångare som rörsångare, sävsångare och den sällsynta vassångaren. De stora vassarna är viktiga livsmiljöer för rördrom, brun kärrhök, vattenrall och skäggmes. Dvärgmås, skrattnås och flera andra arter häckar också i sjömiljön. De gynnas av födosökmöjligheterna i kombination med att öar, bankar och tuvor erbjuder häckningsplatser som är skyddade från rovdjur som till exempel rävar. Strandängarna och sjön i kombination med det kringliggande åkerlandskapet gör också området till en art- och individrik rastplats för bland annat grågås, sädgås, tranor, vitkindad gås och fjällgås. Fåglarna söker föda på åkrarna, i sjön och på strandängarna och kan övernatta skyddat ute i sjön. Strandängarna utgör också en rik rast-, spel- och häckningsplats för bland annat rödbena, sydlig gulärla, kornknarr, dubbelbeckasin och småfläckig sumphöna. Särskilt de tuviga, översilade områdena är värdefulla för dessa arter. I södra delen av Hjälstaviken finns Jungfrumaden, en blöt och buskrik del av strandängarna som är lämplig biotop för bland annat rörhöna, smådopping och floodsångare. I de buskrika betesmarkerna och på åkerholmarna finns hämpling, törnskata, stenskvätta och busksvätta. I skogsmiljöerna runt Hjälstaviken häckar bivråk regelbundet. Den väljer oftast avskilda, täta skogsbestånd för sitt väl dolda bo. Skogsduva finner lämpliga biotoper med grova hålekar och andra ädellövträd på Parnassen och Djurgården.

Bland övriga skyddsvärda arter finns flera kalkgynnade marksvampar som är knutna till välhävdade betesmarker, till exempel blårödling, rodnande lutvaxskivling, och trådvaxskivling. Den kalkhaltiga jordmånen i kombination med god beteshävd är också förutsättningen för många kärlväxtarter som till exempel axveronika, vildlin, darrgräs och toppjungfrulin.

Kalkgräsmarkerna är även hemvist för en rik fjärilsfauna med arter som svartfläckig blåvinge, bredbrämad, liten och allmän bastardsvärmare, silversmygare samt violettekantad guldvinge. Rikligt med blommande växter, betade ytor och vindskyddade lägen mellan buskage är gynnsamt för många fjärilsarter.

Även svamp- och lavfloran samt insektfaunan i ädellövmiljöerna innehåller många intressanta arter. Arterna växer på eller lever i bark och ved av flera olika arter av ädellövträd. Ekpricklav och ekspik växer båda på grov ekbark i halvöppna miljöer. Prakttagging växer främst på döda stammar, stående eller liggande, av alm. Linddyna växer på lindar, som namnet anger. Den varierade artsammansättningen i ädellövmiljöerna är alltså viktig.

Bland ädellövsanknutna arter finns också mykorrhizasvampen gulgrön spindling, som samexisterar med ek och möjligen hassel. Brokig barksvartbagge, kardinalfärgad rödrock och klubbhornsbaggen Trichonyx sulcicollis är alla mer eller mindre knutna till grova ekar. Knubblårsbarkflugans larver lever under barken på nydöda, grova lövträd och har i Hjälstaviken hittats på almar.

På strandängarna finns, förutom den rika fågelfaunan, också ovanliga insektsarter. Ett exempel är den bruna sammetslöparen som också den är beroende av att hävd skapar de öppna strandmiljöer den lever i. Där denna art förekommer finns ofta även andra sällsynta jordlöpare.

I början april kan man höra stora mängder åkergrödor spela i området mellan kokullen och Lilla Parnassen.

Skyddsvärda arter:

Fåglar

<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	trastsångare	NT		
<i>Actitis hypoleucos</i>	drillsnäppa	NT		
<i>Alauda arvensis</i>	sånglärka	NT		
<i>Alcedo atthis</i>	kungsfiskare	VU	F	
<i>Anas acuta</i>	stjärtand	NT		
<i>Anas clypeata</i>	skedand	LC		
<i>Anas querquedula</i>	årta	VU		
<i>Anser erythropus</i>	fjällgås	CR	F	P
<i>Anser fabalis</i>	sädgås	NT		
<i>Anthus cervinus</i>	rödstrupig piplärka	VU		
<i>Apus apus</i>	tornseglare	NT		
<i>Aquila chrysaetos</i>	kungsörn	NT	F	P
<i>Asio flammeus</i>	jorduggla	NT	F	
<i>Aythya ferina</i>	brunand	NT		
<i>Botaurus stellaris</i>	rördrom	NT	F	
<i>Branta leucopsis</i>	vitkindad gås		F	

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

SKÖTSELPLAN
HJÄLSTAVIKEN
2016-11-25

BILAGA 1
14(59)

Dnr. 511-4737-13
Dossier: 0300-02-039

<i>Bubo bubo</i>	berguv	NT	F	
<i>Buteo lagopus</i>	fjällvråk	NT		
<i>Calidris alpina schinzii</i>	sydlig kärrsnäppa	CR		P
<i>Calidris temminckii</i>	mosnäppa			
<i>Caprimulgus europaeus</i>	nattskärra	NT	F	
<i>Carduelis cannabina</i>	hämpling	VU		
<i>Carduelis flavirostris</i>	vinterhämpling	EN		
<i>Carpodacus erythrinus</i>	rosenfink	VU		
<i>Charadrius dubius curonicus</i>	mindre strandpipare	LC		
<i>Chlidonias niger</i>	svarttärna	VU	F	
<i>Chroicocephalus ridibundis</i>	skrattnås			
<i>Circus aeruginosus</i>	brun kärrhök		F	
<i>Circus cyaneus</i>	blå kärrhök	NT	F	
<i>Circus pygargus</i>	ängshök	EN	F	P
<i>Columba oenas</i>	skogsduva			
<i>Coturnix coturnix</i>	vaktel	NT		
<i>Crex crex</i>	kornknarr	NT	F	
<i>Cygnus cygnus</i>	sångsvan		F	
<i>Dendrocopos minor</i>	mindre hackspett	NT		
<i>Dryocopus martius</i>	spillkråka		F	
<i>Emberiza hortulana</i>	ortolansparv	VU	F	P
<i>Falco columbarius aesalon</i>	stenfalk		F	
<i>Falco peregrinus</i>	pilgrimsfalk	VU	F	P
<i>Falco rusticolus</i>	jaktfalk	VU	F	
<i>Ficedula parva</i>	mindre flugsnappare	NT	F	
<i>Gallinago media</i>	dubbelbeckasin	NT	F	
<i>Glaucidium p. passerinum</i>	sparvuggla		F	
<i>Grus grus</i>	trana		F	
<i>Haliaeetus albicilla</i>	havsrör	NT	F	
<i>Hydrocoloeus minutus</i>	dvärgmå		F	
<i>Hydropogon caspia</i>	skrätttärna	VU	F	P
<i>Jynx torquilla</i>	göktyta	NT		
<i>Lanius collurio</i>	törnskata		F	
<i>Larus argentatus</i>	gråtrut	NT		
<i>Limosa lapponica</i>	myrspov	VU	F	
<i>Limosa limosa</i>	rödspov	CR		P
<i>Locustella fluviatilis</i>	flodsångare	NT		
<i>Locustella luscinioides</i>	vassångare	NT		
<i>Locustella naevia</i>	gräshoppsångare	NT		
<i>Lullula a. arborea</i>	trädlärka		F	
<i>Luscinia s. svecica</i>	blåhake		F	
<i>Lymnocyptes minimus</i>	därgbecksin	LC		
<i>Mergellus albellus</i>	salskrake	NT	F	
<i>Milvus m. milvus</i>	röd glada		F	

POSTADRESS 751 86 Uppsala GATUADRESS Båverns gränd 17

TELEFON 010-22 33 000 FAX 010-22 33 010

E-POST uppsala@lansstyrelsen.se WEBBPLATS www.lansstyrelsen.se/uppsala

<i>Motacilla flava flava</i>	sydlig gulärta	VU		
<i>Nucifraga c. caryocatactes</i>	nötkråka	NT	F	
<i>Numenius arquata</i>	storspov	VU		
<i>Oenanthe oenanthe</i>	stenskvätta			
<i>Oriolus oriolus</i>	sommargylling	EN		
<i>Pandion haliaetus</i>	fiskgjuse		F	
<i>Panurus b. biarmicus</i>	skäggmes	LC		
<i>Parus palustris</i>	entita			
<i>Perdix perdix</i>	rapphöna	NT		
<i>Pernis apivorus</i>	bivråk	VU	F	
<i>Phalaropus lobatus</i>	smalnäbbad simsnäppa		F	
<i>Philomachus pugnax</i>	brushane	VU	F	P
<i>Pinicola enucleator</i>	tallbit	NT		
<i>Podiceps auritus</i>	svarthakedopping	NT	F	
<i>Podiceps nigricollis</i>	svarthalsad dopping	EN		
<i>Porzana porzana</i>	småfläckig sumphöna	VU	F	
<i>Rallus aquaticus</i>	vattenrall			
<i>Remiz pendulinus</i>	pungmes	EN		
<i>Riparia riparia</i>	backsvala	NT		
<i>Saxicola rubetra</i>	buskskvätta			
<i>Sterna hirundo</i>	fisktärna		F	
<i>Strix a. aluco</i>	kattuggla		F	
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	smådopping	LC		
<i>Tringa glareola</i>	grönben		F	
<i>Tringa totanus</i>	rödben			

Insekter

<i>Allecula morio</i>	gulbent kamklobagge	NT		
<i>Ampedus cardinalis</i>	kardinalfärgad rödrock	NT		
<i>Ampedus nigroflavus</i>	orange rödrock	NT		
<i>Atomaria diluta</i>	(fuktbagge)	NT		
<i>Callicera aenea</i>	ljus bronsblomfluga	NT		
<i>Chlaenius nigricornis</i>	guldgrön sammetslöpare	NT		
<i>Chlaenius tristis</i>	brun sammetslöpare	NT		
<i>Clitellaria ephippium</i>	myrvapenfluga	NT		
<i>Corticeus fasciatus</i>	brokig barksvartbagge	VU		
<i>Cryptophagus fallax</i>	(skalbagge)	NT		
<i>Cryptophagus quercinus</i>	(skalbagge)	NT		
<i>Diplocoelus fagi</i>	enfärgad brandsvampbagge	NT		P
<i>Dorcatoma substriata</i>	sprängtickgnagare	NT		
<i>Elachista tetragonella</i>	lundstarrminerarmal	EN		
<i>Eudonia laetella</i>	vitt ugglemott	NT		
<i>Gnorimus nobilis</i>	ädelguldbagge	NT		
<i>Hepialus humuli</i>	humlerotfjäril	NT		

<i>Hesperia comma</i>	silversmygare	NT	
<i>Leiestes seminigra</i>	svartvingad svampbagge	NT	
<i>Lycaena hippothoe</i>	violettkantad guldvinge	NT	
<i>Lythria cruentaria</i>	allmän purpurmätare	NT	
<i>Maculinea arion</i>	svartfläckig blåvinge	NT	A § P
<i>Merrifieldia leucodactyla</i>	ojämnsprötat timjanfjädermott	NT	
<i>Microrhagus lepidus</i>	(knäppare)	NT	
<i>Philereme transversata</i>	svartbrun klaffmätare	NT	
<i>Philereme vetulata</i>	grå klaffmätare	NT	
<i>Phloeophagus turbatus</i>	(vivel)	NT	
<i>Pocota personata</i>	jordhumlefluga	NT	
<i>Procræus tibialis</i>	smalknäppare	NT	
<i>Saperda perforata</i>	grön aspvadbock	NT	s
<i>Satyrrium w-album</i>	almsnabbvinge	NT	
<i>Smicronyx smreczynskii</i>	nässelsnärjevivel	NT	
<i>Solva marginata</i>	knubblårsbarkfluga	LC	
<i>Trichonyx sulcicollis</i>	(kortvinge)	NT	
<i>Zygaena filipendulae</i>	sexfläckig bastardsvärmare	NT	
<i>Zygaena lonicerae</i>	bredbrämad bastardsvärmare	NT	
<i>Zygaena viciae</i>	mindre bastardsvärmare	NT	

Mossor

<i>Anomodon longifolius</i>	liten baronmossa	s
<i>Anomodon viticulosus</i>	grov baronmossa	s
<i>Antitrichia curtipendula</i>	fällmossa	s
<i>Homalothecium sericeum</i>	guldlockmossa	s
<i>Homalia trichomanoides</i>	trubbfjädermossa	s
<i>Lophocolea minor</i>	kornblekmossa	
<i>Orthotrichum gymnostomum</i>	asphättemossa	
<i>Physcomitrella patens</i>	muddermossa	NT
<i>Porella platyphylla</i>	trädporella	s

Lavar

<i>Arthonia byssacea</i>	ekpricklav	VU
<i>Buellia alboatra</i>	vitskivlav	s
<i>Bacidia fraxinea</i>	slät lönnlav	s
<i>Bacidia rubella</i>	lönnlav	s
<i>Buellia violaceofusca</i>	blyertslav	NT
<i>Calicium adpersum</i>	gulpudrad spiklav	s
<i>Calicium quercinum</i>	ekspik	VU
<i>Chaenotheca brachypoda</i>	gulnål	s
<i>Chaenotheca chlorella</i>	kornig nållav	s
<i>Chaenotheca hispidula</i>	parknål	NT
<i>Chaenotheca phaeocephala</i>	brun nållav	s

<i>Cliostomum corrugatum</i>	gul dropplav	NT	s
<i>Gyalecta flotowii</i>	blek kraterlav	NT	
<i>Sclerophora coniophaea</i>	rödbrun blekspik	NT	s
<i>Sclerophora farinacea</i>	brunskافتad blekspik	NT	s
<i>Sclerophora peronella</i>	liten blekspik	NT	s
<i>Sclerophora nivea / pallida</i>	gulvit blekspik		s

Svampar

<i>Amanita ceciliae</i>	jättekamskivling	NT	s
<i>Amanita phalloides</i>	lömsk flugsvamp		s
<i>Auricularia mesenterica</i>	svartöra	NT	
<i>Biscogniauxia cinereolilacina</i>	linddyna	VU	
<i>Clavaria fumosa</i>	rökfingersvamp	NT	s
<i>Coprinus insignis</i>	lundbläcksvamp	NT	
<i>Cortinarius xanthochlorus</i>	gulgrön spindling	VU	s
<i>Dermoloma cuneifolium</i>	gråbrun sammetsmusseron	VU	
<i>Dichomitus campestris</i>	hasselticka		s
<i>Entoloma bloxamii</i>	blårödling	VU	P
<i>Fistulina hepatica</i>	oxtungsvamp	NT	s
<i>Gymnopus fusipes</i>	räfflad nagelskivling	NT	s
<i>Haploporus tuberculosus</i>	blekticka	NT	s
<i>Holwaya mucida</i>	lindskål		s
<i>Hygrocybe ceracea</i>	spröd vaxskivling		s
<i>Hygrocybe chlorophana</i>	gul vaxskivling		s
<i>Hygrocybe coccinea</i>	blodvaxskivling		s
<i>Hygrocybe conica</i>	toppvaxskivling		s
<i>Hygrocybe fornicata</i>	musseronvaxskivling		s
<i>Hygrocybe intermedia</i>	trådvaxskivling	VU	
<i>Hygrocybe integrata</i>	rodnande lutvaxskivling	VU	
<i>Hygrocybe irrigata</i>	grå vaxskivling		s
<i>Hygrocybe pratensis</i>	ängsvaxskivling		s
<i>Hygrocybe psittacina</i>	papegojvaxskivling		s
<i>Hygrocybe punicea</i>	scharlakansvaxskivling	NT	
<i>Hygrocybe queita</i>	luktvaxskivling		s
<i>Hygrocybe virginea</i>	vaxskivling		s
<i>Hymenogaster luteus</i>	slätsporig buktryffel	NT	
<i>Inonotus ulmicola</i>	almsprängticka	VU	
<i>Phellinus ferruginosus</i>	rostticka		s
<i>Phellinus robustus</i>	ekticka	NT	
<i>Steccherinum robustius</i>	prakttagging	VU	s
<i>Volvariella bombycina</i>	silkeslidskivling	VU	
<i>Xylobolus frustulatus</i>	rutskinn	NT	
<i>Xerula longipes</i>	brunluddig roting	NT	

Kärlväxter

<i>Adoxa moschatellina</i>	desmeknopp	NT	
<i>Alchemilla plicata</i>	trubbdaggekåpa	NT	
<i>Anemone ranunculoides</i>	gulsippa		
<i>Anthemis arvensis</i>	åkerkulla	NT	
<i>Blitum bonus-henricus</i>	lungrot	NT	
<i>Consolida regalis</i>	riddarsporre	NT	
<i>Crepis praemorsa</i>	klasefibbla	NT	
<i>Fraxinus excelsior</i>	ask	VU	
<i>Hepatica nobilis</i>	blåsippa		§
<i>Hyoscyamus niger</i>	bolmört	NT	
<i>Malva pusilla</i>	vit kattost	VU	
<i>Malva thuringiaca</i>	gråmalva	NT	
<i>Melampyrum cristatum</i>	korskovall	NT	
<i>Polygala comosa</i>	toppjungfrulin	VU	
<i>Primula veris</i>	gullviva		§
<i>Pulsatilla vulgaris</i>	backsippa	VU	§
<i>Thymus serpyllum</i>	backtimjan		
<i>Trifolium montanum</i>	backklöver	NT	
<i>Ulmus glabra</i>	skogsalm	VU	
<i>Viola stagnina</i>	strandviol	NT	

Övrigt

<i>Arion ater subsp. rufus</i>	röd skogssnigel			
<i>Cochlicopa nitens</i>	större agatsnäcka	EN		P
<i>Lutra lutra</i>	utter	VU	A	P
<i>Natrix natrix</i>	snok			§
<i>Nyctalus noctula</i>	större brunfladdermus		A	
<i>Vertigo angustior</i>	smalgrynsnäcka		A	
<i>Rana arvalis</i>	åkergroda		A	

Teckenförklaring:

- F = Arten omfattas av EU:s fågeldirektiv
A = Arten omfattas av EU:s art- och habitatdirektiv
s = Signalart enligt Skogsstyrelsen 2005
§ = Arten är fridlyst
P = Arten omfattas av ett åtgärdsprogram för hotade arter

Hotkategori i Sverige enligt rödlistan år 2010

- RE = Regionally extinct Försvunnen
CR = Critically endangered Akut hotad
EN = Endangered Starkt hotad
VU = Vulnerable Sårbar
NT = Near threatened Nära hotad
DD = Data deficient Kunskapsbrist
LC = Least Concern Livskraftig, har varit på upptagen på tidigare rödlistor

Geovetenskapliga värden

Hjälstaviken utgör förlängningen norrut av Ekolsundsviken, som är en del av Mälaren. Sedan 1700-talet är Hjälstaviken avsnörd till följd av landhöjningen och fungerar sedan dess i stort sett som en egen sjö. Sjön är 1,4 kvadratkilometer och har ett maxdjup på endast en meter. Tillrinningsområdet är 60 kvadratkilometer, varav 43 kvadratkilometer dräneras av Trögdbodiket. Övriga delar av tillrinningsområdet dräneras också av diken. Vattnet är näringsrikt till följd av läget i odlingslandskapet och har god buffrande förmåga eftersom jordarna innehåller kalk. Vattenmiljön har tidigare varit negativt påverkad av näringstillförseln, med bland annat förekomst av syrefria bottnar.

Huvuddelen av marken i och kring reservatet utgörs av lera eller gyttjelera med uppstickande moränkullar och med vissa inslag av berg i dagen. Det flacka odlingslandskapet kontrasterar mot den ungefär 30 meter höga förkastningsbranten, vars högsta del är Kvarnberget. Jordmånen innehåller kalk, vilket har en tydlig effekt på bland annat kärlväxtfloras sammansättning. Arter som axveronika och rödkämpar förekommer till exempel på flera håll i reservatet.

Berggrunden består huvudsakligen av gråvacka, skiffer, kvartsit och arkos som delvis är omvandlade till gnejs och migmatit. I norra delen av reservatet består berggrunden av vulkaniska avsättningar och höjdområdet öster om förkastningen består av diorit eller kvartsdiorit.

Kulturhistoriska värden

I området finns flera forn- och kulturlämningar. Framför allt finns flera gravfält, resterna av en kyrkogård vid Skönsberg och lämningar efter parkanläggningar på Stora Parnassen.

Ur fornlämningsregistret:

Hjälsta 26	Gravfält, 140x63 m, 1 hög, 19 stensättningar
Hjälsta 27	Stensättning, 4,5 m i diameter, 0,5 m hög
Hjälsta 29	Kyrka, kapell, två anläggningar: 1) Begravningsplats, övergiven kyrkogård, 50x50 m 2) Kyrkogrund, högmedeltida, 24x11 m
Hjälsta 66	Stensättning, 8 m diameter, 0,4 m hög
Hjälsta 80	Gränsröse. Femstenarör, oregelbundet, ca 1,5 x 1,5 m
Husby-Sjutolft 92	Stensättning, 4-5 m diameter, 0,3 m hög
Husby-Sjutolft 93	Gravfält och fyndplats: 1) Gravfält 45x15 m 10 stensättningar 2) fyndplats för två järnsvärd
Husby-Sjutolft 94	Stensättningar och husgrunder
Husby-Sjutolft 159	Plats med tradition. 3 stenar som enligt boende är "bystenar", utmärker den gamla byplatsen. En av dessa ligger inom reservatsgränsen.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

SKÖTSELPLAN
HJÄLSTAVIKEN
2016-11-25

BILAGA 1
20(59)

Dnr. 511-4737-13
Dossienr: 0300-02-039

Husby-Sjutolft 177	Husgrund med källarvalv av murat tegel
Husby-Sjutolft 178	Park/trädgårdsanläggning. Lämningar i Stora Parnassen, tre anläggningar: 1) Park-/trädgårdsanläggning 2) Hålväg, 175 m 3) Husgrund 5x5 m
Husby-Sjutolft 184	Terrasserings och hålväg, rester av 1600-talspark, fem anläggningar: 1) Terrass, 67 m 2) Terrass, 80 m 3) Terrass, 12 m 4) Terrass, 15 m 5) Hålväg, 40 m
Husby-Sjutolft 191	Väghållningssten, granit, 1,3 m hög, 0,7 m vid basen
Husby-Sjutolft 194	Begravningsplats, skelettfynd, uppgift om kolerakyrkogård
Husby-Sjutolft 316	Husgrund, 5x4 m
Husby-Sjutolft 415	Torplämning, 30x10 m
Husby-Sjutolft 416	By/gårdstomt, 75x45 m. 1 husgrund med källare, 2 försänkta husgrunder samt ca 5 röjningsrösen.
Husby-Sjutolft 418	Husgrund, bestående av 1 spisiröse, 2x2 m
Husby-Sjutolft 420	Brunn/vattenhål, 3 m diam och 0,5 m dj.
Husby-Sjutolft 422	Husgrundsliknande lämning, svagt bågformad, 18x4m
Husby-Sjutolft 423	Stenmur, 130 m
Husby-Sjutolft 426	Husgrund, rektangulär, 5x4 m
Husby-Sjutolft 428	Stensättningsliknande naturbildning
Husby-Sjutolft 430	Brunn/kallkälla, 5 m diam
Husby-Sjutolft 433	By/gårdstomt, 75 x 45 m
Husby-Sjutolft 439	Bevattningskanallämning
Övergran 89	Jättegrytsförekomst 6x15
Övergran 541	Husgrund med spisiröse, 4 x 3,5 m
Övergran 545	Väderkvarnsgrund, enligt uppgift.
Övergran 548	Landsväg, 2,15 km l. 1688 var detta sträckningen för den dåvarande landsvägen.
Övergran 549	Torplämning, 30 x 20 m

Forn- och kulturlämningar finns markerade på karta, bilaga C.

Förutom dessa finns ett flertal icke registrerade objekt, främst i form av stensträngar och bebyggelselämningar.

Utmed reservatsgränsen rakt söder om Stora Parnassen finns en rest av en fyrradig allé som ledde mellan Stora Parnassen och Ekolsunds slott. Endast träden norr om vägen ingår i naturreservatet. Allén finns kvar inne i Ekolsunds slottspark.

Av kulturhistoriskt värde är också de spår i landskapet som finns kvar från äldre tiders markanvändning. Framför allt gäller detta karaktären av herrgårdslandskap med anknytning till Ekolsunds slott i södra delen av reservatet och bondelandskap i den norra. Till herrgårdslandskapet räknas markerna söder om en linje från Kvarnberget till Holm. Marker norr om linjen räknas till bondelandskapet. I herrgårdslandskapet är markerna historiskt sett mindre intensivt brukade och består av hagar och skog med stort inslag av ädellövträd. I bondelandskapet har markerna brukats mer intensivt.

Värden för friluftslivet

Området besöks av ett mycket stort antal fågelskådare dagligen, både under helger och vardagar. Förutom att vara känd som en av Sveriges bästa fågelsjöar utgör Hjälstaviken med omgivningar en rik miljö för den som är intresserad av till exempel lavar, kärlväxter, insekter eller svampar men också för den med ett mera allmänt natur- eller friluftsintrasse. På flera håll erbjuds utsikter över sjön och landskapet i övrigt och det finns gott om bra rastplatser. Vid Hårby finns ett fågeltorn och nedanför Kvarnberget finns ett gömsle. Båda är tillgänglighetsanpassade och kan besökas av personer i rullstol.

Parkeringsplatser finns vid Hårby, Skönsberg, Jungfrulunden och Stora Parnassen. Dessutom finns möjlighet för personer med rörelsehinder att parkera på mindre parkeringsplatser närmare fågeltornet och gömslet.

Vid Hårby finns en entrébyggnad med tillgänglighetsanpassade rastbord och en informationsutställning om Hjälstaviken. Längs gångvägen ner till fågeltornet finns information anpassad för barn. Toaletter finns i anslutning till parkeringarna vid Hårby och Stora Parnassen samt vid gömslet. Vid Hårby och gömslet är toaletterna tillgänglighetsanpassade. Stignätet gör hela reservatet tillgängligt och man kan genom att gå bara någon enstaka kilometer i reservatet få tillfälle att uppleva flera olika naturtyper och många vackra platser.

Prioriterade bevarandevärden

De prioriterade bevarandevärdena är främst knutna till den fågelrika slättsjön, hävdade strandängar, naturbetesmarker och ädellövriska miljöer.

Prioriterade strukturer är dybankar, öppet vatten, bladvassbälte, periodvis översvämmade strandängar, blå bård, betad grässvål, buskage i betesmark, gamla hagmarksträd, ädellövträd, hålträd och död ved.

Prioriterade arter är sådana som är knutna till ovanstående naturtyper och strukturer, till exempel våtmarksberoende fåglar, flyttfågelfauna, ved- och hålträdslevande insekter, flora och fauna knuten till örtrik torr- och friskäng och epifytflora på ädellövträd.

Prioriterade arter:

Fåglar

<i>Anser erythropus</i>	fjällgås	CR	F	P
<i>Anser fabalis</i>	sädgås	NT		
<i>Botaurus stellaris</i>	rördrom	NT	F	
<i>Carduelis cannabina</i>	hämpling	VU		
<i>Chroicocephalus ridibundis</i>	skrattnås			
<i>Circus aeruginosus</i>	brun kärrhök		F	
<i>Columba oenas</i>	skogsduva			
<i>Crex crex</i>	kornknarr	NT	F	
<i>Gallinago media</i>	dubbelbeckasin	NT	F	
<i>Lanius collurio</i>	törnskata		F	
<i>Locustella fluviatilis</i>	flodsångare	NT		
<i>Motacilla flava flava</i>	sydlig gulärta	VU		
<i>Philomachus pugnax</i>	brushane	VU	F	P
<i>Porzana porzana</i>	småfläckig sumphöna	VU	F	
<i>Tringa totanus</i>	rödbena			

Insekter

<i>Ampedus cardinalis</i>	kardinalfärgad rödbeck	NT		
<i>Maculinea arion</i>	svartfläckig blåvinge	NT	A	§ P
<i>Trichonyx sulcicollis</i>	(kortvinge)	NT		

Lavar

<i>Arthonia byssacea</i>	ekpricklav	VU
<i>Calicium quercinum</i>	ekspik	VU

Svampar

<i>Biscogniauxia cinereolilacina</i>	linddyna	VU	
<i>Cortinarius xanthochlorus</i>	gulgrön spindling	VU	s
<i>Entoloma bloxamii</i>	blårödling	VU	P
<i>Hygrocybe intermedia</i>	trådvaxskivling	VU	
<i>Hygrocybe integrata</i>	rodnande lutvaxskivling	VU	
<i>Steccherinum robustius</i>	prakttagg	VU	s

Friluftsliv: fågelskådning, allmän naturupplevelse,

Kulturhistoria: områdets karaktär av bondelandskap i norr och herrgårdslandskap med anknytning till Ekolsunds slott i söder.

REFERENSER

Publicerade skrifter

- Andersson, A. Kartor ur Hjälstaviken. Översiktlig utredning på uppdrag av Länsstyrelsen i Uppsala län, A. Anderssons ingenjörbyrå AB, april 1975, nr 61-27.
- Andersson, T, Jonstoj, T. och Lundkvist, K (red.), 2000: Svensk trädgårdskonst under fyrahundra år. (s 34-) Byggförlaget.
- Arkitekturminnesföreningen 1930-31: Svenska trädgårdskonsten, Särtryck nordisk Rotogravyr. Stockholm 1930-31.
- Bartsch, H. 2009: Knubblårsbarkfluga och gulbukig jättevapenfluga i Stockholms län. Inventering och förslag på åtgärder. Länsstyrelsen i Stockholms län. Åtgärdsprogram för hotade arter.
- Bergqvist, B., Wallsten, M., Westin, P. 1991. 3 inventeringar i naturreservatet Hjälstaviken. Bottenfaunaundersökning, vegetationsundersökning, fågelinventering. Länsstyrelsens meddelandeserie 1991:4.
- Fredriksson, R. & M. Tjernberg (reds.). 1996. Upplands fåglar-fåglar, människor och landskap genom 300 år. Fåglar i Uppland, supplement 2. Uppsala.
- Gärdenfö, U. (ed.) 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010 - The 2010 Red List of Swedish Species. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Haglund, E. 1969. Naturvårdsinventering. Del VI. Håbo kommun.
- Holter M., Tiefense J. 2005. Naturen i Håbo Hjälstaviken. Del tre i serien "Naturen i Håbo"
- HS konsult AB. 2011: Betesplan Hjälstaviken 2011.
- Jonsell, M. 2004: Inventering av vedskallbaggar i och runt Parnassen, Hjälstaviken (Uppsala län, Enköpings kommun). Baggforsk, rapport till Upplandsstiftelsen.
- Lagerström, T., Suneson, T. & Tandre, A. 1998: Ekolsunds parkanläggning. Vårdplan och historik. Inst. f. Landskapsplanering, SLU.
- Lennartsson, T, Eriksson, P. & Aronsson, G. 2004: Djurgården och Stora Parnassen vid Ekolsund-Hjälstaviken. Förslag till skötsel. Upplandsstiftelsen.
- Länsstyrelsen i Uppsala län, 1986: Inventering av våtmarker i Uppsala län. 1. Rapport och bearbetning.
- Länsstyrelsen i Uppsala län, 1987: Naturvårdsprogram för Uppsala län. 1. Värdefulla områden för naturvård och rörligt friluftsliv (objekt 81.106 och 05.13). Medd. från planeringsavdelningen 1987 nr. 2.
- Länsstyrelsen i Uppsala län. 1993. Ängs- och hagmarker i Uppsala län. Länsstyrelsens meddelandeserie 1993:3.
- Länsstyrelsen i Uppsala län, 1994: Ekologiskt känsliga områden i Uppsala län (objekt 459). Meddelandeserien 1994 nr. 13.
- Länsstyrelsen i Uppsala län, 2001: Skötselplan för naturreservatet Hjälstaviken. Skötselplan 2001-05-22.
- Länsstyrelsen i Uppsala län, 2003. Betesplan för naturreservatet Hjälstaviken. Dnr 512-15637-03.
- Länsstyrelsen i Uppsala län, 2013. Vassplan för SPA-området SE0210077 - Hjälstaviken.
- Naturvårdsverket. 1991: Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv –beskrivningar (del av objekt F 2). Rapport 3771.
- Naturvårdsverket. 1992: Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv –beskrivningar (del av objekt F 2). Rapport 4037.
- Naturvårdsverket. Åtgärdsprogram för hotade arter
- Nitare, J. (ed.) 2000. Signalarter - Indikatorer på skyddsvärd skog. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.
- Nordiska ministerrådet, 1984.: Naturgeografisk naturindelning av Norden.
- Sandström, T. m fl, 2014. Hjälstalistan 2014.
- Skogsstyrelsen, Skogens pärlor, tillgänglig på <http://karta.svo.se/>, citerad 15/5 2005.
- Stockholms Tingsrätt, 1994: Dom, Avd 9, Vattendomstolen. Dom nr DVA 76, Mål nr VA 56/93 Aktebil. 29.
- Sundin, M. 1974: Hjälstaviken. En översiktlig vegetationskartering av beteshagar, lund- och skogsmarker. På uppdrag av Länsstyrelsen i Uppsala län.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

SKÖTSELPLAN HJÄLSTAVIKEN 2016-11-25

BILAGA 1
24(59)

Dnr. 511-4737-13
Dossienr: 0300-02-039

- Wallsten, M. och Bergqvist, B. 1980. Limnologisk undersökning i Hjälstaviken, Naturreservat Uppsala län. SNV PM 1263.
- Wallsten, M. 1989: Vegetationsundersökning i Hjälstaviken 1988. Limnologiska institutionen, Uppsala Universitet. LIU 1989 B:10.
- Westin, P. 1999. Fågelinventering av Hjälstavikens våtmarksområde 1997. Länsstyrelsens meddelandeserie 1999:10.
- Westin, P. 2009. Fågelinventering av Hjälstavikens våtmarksområde 2008. Länsstyrelsens meddelandeserie 2009:04..
- Westin, P. 2002: Inventering av gäss och tranor i Hjälstaviken med omnejd år 2002.

Opublicerade skrifter

- ArtDatabanken: Artportalen, samtliga delar.
- Borgegård, S. 1996. Opublicerade uppgifter ur förslag till skötselplan 1996. Uppdrag åt Länsstyrelsen i Uppsala län.
- Riksantikvarieämbetet, 1980: Fornlämningsregister – Husby Sjutolfts, Övergrans och Hjälstas socknar. Länsstyrelsen i Uppsala län, 2009: Bevarandeplan (utkast) för Natura 2000-område Hjälstaviken SE0210077.
- Register Riksintressen för naturvård: Områdesnummer NRO 03 039.

Kartmaterial

- Volger, M. Karta över Hjelsta Wijk dess djup längd och bredd afstyckat (från mitten av 1600-talet) Lantmäteriets digitala härads-karta. Bladnamn Husby-Sjutolft J112-84-21 år 1859-1863
- Laga skifteskartor, till exempel Wettesta 1843
- Storskifteskarta Hårby 1775
- Karta från ägomätningar, lantmäterimyndighetens arkiv.

Muntliga uppgifter

- Martin Tjernberg, ArtDatabanken
- Gillis Aronsson, Upplandsstiftelsen
- Pekka Westin, Naturskyddsföreningen
- Tommy Lennartsson, Upplandsstiftelsen
- Gunnar Sjödin, Ekolsund
- Mats Jonsell, SLU
- Ingemar Ahlén, SLU
- Tom Sandström

PLANDEL

Övergripande skötsel

Vattenregim och vattenkvalitet

Centralt för Hjälstavikens värden som fågelsjö är hur vattenkvalitet och vattenregim ser ut.

Sedan 1995 finns en dammanläggning i vikens utlopp. Den består av två jordvallar med mellanliggande stålsponsade utskov med regleringslucka och bredavlopp. Den västra delen ligger på Naturvårdsverkets fastighet och den östra delen på en privat fastighet. Dammanläggningen ägs av Naturvårdsverket. Dammen har till syfte att återskapa vattenståndsvariationerna och därigenom begränsa vassens utbredning och gynna den biologiska mångfalden. Villkoren för dammens användning fastställdes år 1994 genom en vattendom.

Vattendomen fastslog följande:

1. Vattenståndet i Hjälstaviken får, såvitt på dammens skötsel beror, ej överstiga +5,20 m.
2. Då vår- och höstflöden tenderar att avta får sökanden sätta igen bjälksättutskovet och uppehålla förhöjt vattenstånd för att uppnå åsyftad restaureringseffekt. Bjälksättarna skall tas ur utskovet senast den 15 maj.
3. Föreligger grundad anledning att vårflod helt uteblir får sökanden påsadla dammens tröskel till nivån +4;60 m.
4. För kontroll av vattenståndet skall sökanden anordna fast pegel på lämplig plats uppströms dammen. Pegelskalan skall uppta registret mellan +4,00 m och 5,50 m därvid nivån +5,20 m skall markeras särskilt.
5. Under perioder med vattenstånd över +5,00 m skall vattenståndsobservationer ske varannan dag. Övrig del av året sker observationerna en gång i månaden. Observationerna skall journalföras. Journalen skall hållas tillgänglig på reservatsförvaltningens kontor i Bålsta.

Reservatsförvaltningen har inget kontor i Bålsta. Journalen finns tillgänglig för allmänheten på Länsstyrelsen i Uppsala.

Under 2009-2010 restaurerades den västra dammvallen eftersom sättningar uppstått och dammvallen läckte. Restaureringen gjordes med särskilda medel för investeringar på Naturvårdsverkets fastigheter. Under 2013 uppmärksammades att sättningar uppstått även i den östra dammvallen och att det fanns risk för erosion på fastigheten nedan dämnet. Den östra dammvallen restaurerades 2015. I samband med det byggdes ett omlöp för fisk som normalt går upp för att leka i Hjälstaviken under våren men tidigare hindrades av den stängda dammluckan. Det är lämpligt att följa upp effekterna omlöpet till exempel med utvandringsfällor för yngel eller yngelsprängning.

Ornitologer har uppmärksammat att en plötslig vattenståndssänkning i samband med att dammluckan öppnas på våren kan utgöra fara för häckande strandängsfåglar. Fåglarna lägger sina ägg på till synes säkra ställen, men när vattnet snabbt sjunker undan ökar risken för bopredation av till exempel rävm. Försök ska göras med successiv avtappning. Det kan också bli aktuellt att utreda möjligheterna att hålla kvar vatten längre i Hjälstaviken under våren och försommaren. För detta krävs en omprövning av vattendomen.

Åtgärder i reservatet och dess omgivning som påverkar vattenkvaliteten bör utformas så att näringstillförseln blir så liten som möjligt. Det kan handla om att uppströms i vattensystemet anordna näringsfällor, tillämpa slåtter med bortförsel av avslaget material på strandängarna, ta bort röjningsmaterial från vass- och buskröjningar i våtmarksområdet eller att stimulera minskad gödselanvändning i jordbruket i och kring reservatet. Att Trögdbodiket idag har ett grunt utlopp i Hjälstaviken och därigenom översilar marken runtomkring innebär att den fungerar som kvävefälla. För att ytterligare öka funktionen som vattenrening kan man utreda möjligheterna att anlägga en fosfordamm omedelbart före silängen. Vid restaureringar i vattenområdet och vassbältet ska man undvika att lämna kvar mycket växtmaterial som kan påverka sjöns syreförhållanden.

Betesfrågor och djurhållning

Ett skötselråd bör inrättas där markägare, djurhållare, ornitologer och andra intressenter tillsammans med Länsstyrelsen har möjlighet att diskutera och samordna betesdriften i Hjälstaviken.

Markägaren, eller den djurhållare som arrenderar marken, ansvarar för stängsel och stängselanordningar på sin mark. Länsstyrelsen kan i vissa fall bekosta nya stängsel eller stängselanordningar på icke statlig mark, till exempel i samband med restaurering av nya betesmarker enligt skötselplan, eller om det behövs specialåtgärder för att anpassa fållindelningen och betestrycket till hotade arter. Länsstyrelsen kan också bekosta särskilda stängselanordningar som behövs för att underlätta för friluftslivet.

Markägaren, eller den djurhållare som arrenderar marken, ansvarar för löpande skötsel av sina betesmarker, till exempel underhållsröjning. Extra insatser i form av manuell röjning kan behövas i de fall där betestrycket enligt överenskommelse med Länsstyrelsen är speciellt anpassat till skyddsvärda arter. Det kan till exempel vara sent betessläpp eller färre djur som gör att betet inte räcker till för att hålla undan buskar och slyuppslag. I sådana fall måste markägaren/djurhållaren komma överens med Länsstyrelsen om ersättning för den extra röjning som krävs.

I de fall markägaren/djurhållaren söker miljöersättning för marken har Länsstyrelsen ingen möjlighet att bekosta åtgärder som ersätts genom miljöersättningen.

Åkermark

Åkermarken i Hjälstaviken består av stora åkerskiften och med undantag för de större trädbeväxta åkerholmarna (skötselområde M) och några öppna diken förekommer relativt få småbiotoper. Spridda buskar finns i åkerkanter och diken. En hel del fågel, framför allt gäss, betar på åkermarkerna.

Småbiotoper som öppna diken, åkerholmar och åkerkanter kan med fördel hävdas genom bete eller slåtter. Gåsbetesåkrar kan anordnas genom överenskommelse med markägarna.

Jakt

Hotas fågellivet av predatorer (till exempel mink och räv), bör man försöka begränsa dessa genom jakt.

Vass

Vassarna tenderar att minska i utbredning. Möjliga orsaker till minskningen är hårt betestryck från grågäss och vattenregimen. Vassarna är av stort värde för fågellivet och vassens utbredning måste hållas under uppsikt så att den inte minskar alltför mycket.

Forn- och kulturlämningar

Åtgärder som rör forn- och kulturlämningar ska ske i samråd med länsstyrelsens kulturmiljöenhet. Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap. kulturmiljölagen (1988:950).

Beskrivning, bevarandemål och föreskrifter för skötselområden

Reservatet har delats upp i 14 skötselområden. För avgränsning av område

A-N, se skötselområdeskarta, bilaga A.

(Arter med prioriterat bevarandevärde är understrukna.)

Skötselområde A: Öppet vatten– 48,0 ha

Beskrivning: Skötselområdet omfattar de delar av Hjälstaviken som består av öppet vatten. Sjön utgör en viktig rast- och övernattningsplats för många fåglar, till exempel gäss och tranor. I sydöstra delen av sjön finns en kanal in till en öppen vattenyta vid Hjulströms brygga. Skötselområdet omfattar även utloppskanalen i söder. Vid Svannäs finns en dammanläggning och ett omlöp för fisk (se ”Övergripande skötsel, vattenregim och vattenkvalitet”).

Gränsen mot vassområdet, skötselområde B, ska inte anses vara fastslagen en gång för alla utan kommer att vara rörlig.

Bevarandemål: Arealen naturligt näringsrika sjöar enligt Natura 2000 (3150) är 48,0 ha.

Skötselområdet består av öppen vattenyta.

Skötselåtgärder: Istandsättning:

- Flytande fågelplattformar får placeras utanför fågeltornet och gömslet för att gynna fågellivet och skapa goda möjligheter för besökare att se fågel på nära håll.

Vid behov:

- Utloppskanalen hålls fri från vegetation och får vid behov rensas.
- Bearbetning av vass får göras om det behövs för att bevara den öppna vattenytan.
- Muddring får göras i sjön om det behövs för att skapa varierande vattendjup. Massorna från eventuella muddringar kan användas till att skapa nya dybankar i skötselområde B.

Skötselområde B: Vass och dybankar -123,0 ha

Vass och dybankar (Skötselområde B). Fågeltornet och Lilla Parnassen i bakgrunden.

Beskrivning: Brett vassbälte och i den norra delen av skötselområdet en mosaik av mindre ytor med öppet vatten, vassöar och dybankar. I vassarna finns spridda videbuskage. Dybankarna håller på att växa igen med vass och buskar. Angränsande strandängar betas och betesdjuren betar även in i vassområdet. Delar av skötselområdet har vassbekämpats i omgångar under 1990-talet, till exempel finns en större lucka i vassbältet utanför fågeltornet. Vassarna är av stort värde för fågellivet. Några exempel på fåglar som är beroende av vassen är, brun kärrhök, vattenrall, rördrom och skäggmes. Dybankarna är viktiga som häckningsplats för bland annat skrattnås och dvärgnås samt som födosöksområden för vadare.

Gränsen mot den öppna vattenytan (skötselområde A) och strandängarna (skötselområde C), ska inte anses vara fastslagen en gång för alla utan kommer att vara rörlig.

Bevarandemål: Arealen naturligt näringsrika sjöar (3150) och fuktängar (6410) enligt Natura 2000 är 123,0 ha.

Arealen vass är minst 85 ha.

Brett vassbälte med hög, tät vass av god kvalitet. Kanaler, öppningar och laguner finns i vassens kantzoner. Mindre ytor med lågväxt vegetation förekommer. I den norra delen av skötselområdet finns en mosaik av mindre ytor med öppet vatten, vassöar och vegetationsfria dybankar.

Skötselåtgärder: Istandsättning:

- Røjning av buskar i vassarna.
- Restaurering av dybankar för att gynna bland annat rastande vadare. Dybankarna kan till exempel fräsas eller grävas/vändas för att skapa vegetationsfria dybankar.
- På dybankar som inte kan restaureras med fräsning eller grävning ska buskar och vass röjas bort. Nedsågat material samlas ihop och förs bort eller eldas upp. Røjningen utförs enklast vintertid på is.

Vid behov:

- Bearbetning av vass får göras om det behövs för att skapa variation i vassbältet enligt målsättningen.
- Om behov uppstår får muddring göras i sjön för att skapa varierande vattendjup. Speciellt runt häckningsöar kan "vallgravar" anläggas för att försvåra för till exempel rävar att nå häckningskolonierna. Massorna från eventuella muddringar kan användas till att skapa nya dybankar som gynnar bland annat rastande vadare.
- På små ytor kan vassen slås av och lämnas liggande för att fungera som häckningsplatser för bland annat skrattnås.
- Fräsning av mindre ytor i vassområdet, till exempel utanför gömslet, för att skapa lågväxt vegetation som gynnar fågellivet.
- Røjning av buskar och vass på dybankar.

Löpande:

- Området får betas.

Skötselområde C: Strandängar – 165,9 ha

Beskrivning: Strandängar med varierande grad av tuvighet. Större delen av området betas, vissa ytor slås och efterbetas. Spridda träd och buskage av främst al och vide förekommer. I nordost finns partier

med fuktig kalkgräsmark. Strandängarna är mycket viktiga för häckande och rastande fåglar till exempel rödbena, brushane, sydlig gulärta och småfläckig sumphöna. Strandängarna har även visat sig hysa naturvårdsintressanta skalbaggar till exempel brun sammetslöpare. Vid Trögdbodikets mynning finns en tuvig, öppen siläng som fungerar som kvävefälla och även är en lämplig biotop för till exempel kornknarr och rastande dubbelbeckasin. Skötselområdet har historiskt sett varit slåttermarker men under 1900- och 2000-talen har de främst betats.

Strandängarna har frästs i omgångar sedan reservatet bildades. 2011 frästes ett 22 ha stort område på den östra sidan, från Västertil ner till Kvarnberget.

Gränsen mot vassen, skötselområde B, ska inte anses vara fastslagen en gång för alla utan kommer att vara rörlig.

Bevarandemål: Arealen fuktängar (6410) enligt Natura 2000 är minst 134,4 ha. Arealen kalkgräsmarker (6210) enligt Natura 2000 är minst 4,2 ha.

Öppna strandängar som hävdas med slåtter och/eller bete. Strandängarna består huvudsakligen av välhävdade relativt jämna ytor men det finns även områden med småtuvig mark, starrmader, extensivt hävdad mark och små ytor med blöt öppen mark och gytta. Vid Trögdbodikets mynning finns en öppen siläng som fungerar som kvävefälla. Mot sjön finns en blå bård där betesdjuren betar ut i vassen. Enstaka låga buskar förekommer som skydd för fågellivet.

Skötselåtgärder: Istandsättning:

- Träd och buskar avverkas/röjs bort. Spara enstaka välavgränsade låga buskar som inte är högre än ca 1 meter.
- Infart för jordbruksmaskiner från väg 263 anläggs på fastigheten Til 6:5.

Vid behov:

- Vid kraftig tuvbildning får strandängarna fräsas. Fräsning utförs efter 15 juli. Området i anslutning till Trögdbodikets mynning får inte fräsas.
- Betesputsning får utföras vid behov. Putsning utförs efter 15 juli. Området i anslutning till Trögdbodikets mynning får inte betesputsas.

Löpande:

- Området ska varje år hävdas genom bete med nötkreatur eller med slåtter. Slåtter ska utföras efter 15 juli. Avslaget material tas bort. De slagna ytorna kan med fördel efterbetas. Området i anslutning till Trögdbodikets mynnning får inte slås. Vissa ytor hävdas extensivt för att gynna till exempel kornknarr som trivs i något högre vegetation.
- Røjning av buskar och sly.

Skötselområde D: Jungfrumaden 9,9 ha

Beskrivning: Blöt och tuvig strandäng rik på videbuskage. De buskrika markerna är viktiga livsmiljöer för bland annat smådopping, rörhöna och flera andarter. Rosenfink och flodsångare hörs ibland sjunga från området. Större agatsnäcka har tidigare funnits i området, den är känslig för förändringar i hydrologin och för tramp och slitageskador från betesdjur.

Gränsen mot vassen, skötselområde B, ska inte anses vara fastslagen en gång för alla utan kommer att vara rörlig.

Bevarandemål: Arealen fuktängar (6410) enligt Natura 2000 är minst 9,3 ha.

Blöt och tuvig strandäng rik på videbuskage och hävdad med extensivt bete. Täckningsgraden välutvecklade träd och buskar är ca 30%.

Skötselåtgärder: Vid behov:

- Försiktig røjning av videbuskage om täckningsgraden överstiger 30% eller om det behövs för att gynna de skyddsvärda arter som finns i området.

Löpande:

- Extensivt bete anpassat för de skyddsvärda arter som finns i området.

Skötselområde E: Betesbackar – 58,0 ha

Betesbackar mellan Skönsberg och Väster Til (Skötselområde E1). Höjdryggen där fjärilen svartfläckig blåvinge förekommer.

Beskrivning: Skötselområdet omfattar Hjälstavikens öppna till halvöppna betesmarker på frisk till torr mark. Mindre skogsdungar förekommer. Forn- och kulturlämningar finns på flera ställen i hagmarkerna. I skötselområdet ingår flera delområden:

Betesbackar mellan Skönsberg och Väster-Til (E1)

Betesbackar som präglas av enbuskar. I trädskiktet finns enstaka träd och traddungar med tall, björk, rönn, oxel sälg, hägg och getapel. Buskskiktet är rikt på en, nypon och slån, bitvis i täta bestånd. De buskrika markerna är viktiga för många fågelarter, till exempel hämpling och törnskata. Floran är kalkgynnad och innehåller flera skyddsvärda kärlväxter och svampar, till exempel jungfrulin, axveronika, blårödling, scharlakansvaxskivling, rodnande lutvaxskivling och trådvaxskivling. Fjärilen svartfläckig blåvinge finns i delområdet. Stora delar av delområdet röjdes 2006-

2008 då bland annat mycket enbuskar togs bort. Hagmarken närmast Stora backen röjdes 2011.

Betesbackar SO Skönsberg (E2)

Moränkullar som planterades med tall och gran på 1950-talet. Trädbeståndet slutavverkades 2013. Spridda enbuskar, lövträd och talldungar sparades vid avverkningen. I väster finns ett bryn med tall, björk, några större granar och ett tätt buskskikt av en, slån, nypon och rönn. Brynet mot betesmarken på Norra kullen är rikt på björk, sälk och en. I nordost finns en skärm av tall och gran mot åkermarken.

Betesbackar vid Johannesberg (E3)

Betesmark med täta bestånd av en, hägg, slån och nypon. I trädskiktet finns ask, oxel, tall och rönn. Det finns fina solitära enar som trängs av ett allt tätare buskskikt. Hagen är stängslad så att även en del av den intilliggande tallbacken betas.

Brynet V Planteringen (E4)

Området har tidigare varit en del av Planteringen (skötselområde G), som planterades med barrträd på 1920-talet. 1997 gjordes en föryngringsavverkning som lämnade ett glest bestånd av högstammig tall, björk, lärk och asp i slutningen ner mot strandängarna. 2013 gjordes ytterligare en huggning i syfte att återskapa en hagmarkskaraktär i brynet mot strandängarna. Idag består trädskiktet framförallt av björk och tall. Enstaka ekar och andra lövträd finns. I brynet mot nordväst finns en del slånbuskage. Bitvis stora uppslag av ask.

Kvarnbergshagen (E5)

Norra delen av Kvarnbergshagen är en relativt öppen sluttning med hållmarker och enstaka ekar, björkar, rönnar och lönnar. Några talldungar finns i slutningen. Buskskiktet domineras av enbuskar. I nordöstra hörnet växer en jätteek, "Stora eken". Här har det tidigare legat ett torp och det finns en husgrund och källare samt fd öppna åkrar. Södra delen av Kvarnbergshagen utgörs av en betad blandskog och hållmarker med tall. I brynet ut mot strandängarna finns vidkroniga ekar och tallar. Området restaurerades 2013 då framförallt tall och enbuskar högs bort i slutningen för att förbättra betesmarken och skapa utsikt över Hjälstaviken. Den betade blandskogen glesades ur och brynet mot strandängarna röjdes. Några täta, välutvecklade enbuskage sparades i brynet för att ge skydd åt betesdjuren.

Kvarnbergsbrynet (E6)

Kvarnbergsbrynet nedanför Kvarnbergets brant utgörs av en brynzon som domineras av ek, tall och hassel. Det finns två mycket grova ekar i brynet. Området restaurerades 2013 genom att 60-70-åriga tallar som växt upp framför de gamla brynekarna höggs bort. Unga ekar gynnades genom röjning och avverkning av kringstående träd. Längst i söder, vid Hjulströms brygga, finns en stor lövrik trädunge som vid restaureringen 2013 sparades för att ge skydd åt betesdjuren.

Östra kokullen (E7)

Moränkulle och bergshällar som omges av strandängar. Kullen är hårt betad med några spridda enbuskar. Östra kokullen är en populär fågelskådarplats. Vandringsleden går via en spång ut till Östra kokullen. Strandängarna runtomkring har tillträdesförbud under perioden 1 april-15 augusti.

Hage vid Hjälstavik (E8)

Betesmark som domineras av tall med inslag av ek, björk, rönn, lönn och hägg. I sydöstra delen av hagen finns en trädunge med ek och hassel. I buskskiktet växer främst en och slån. Området restaurerades och stängslades för bete 2013.

Betesbackar norr om Lilla Parnassen (E9)

Öppna betesbackar som betas tillsammans med strandängarna.

Oxbacken (E10)

Öppen till halvöppen betesbacke med bland annat rönn, sälg, tall och ek i trädskiktet. I norr finns ett aspbestånd. Buskskiktet domineras av enbuskar och slån. Oxbacken restaurerades 2011 genom att trädbeståndet glesades ur och slån frästes bort. Oxbacken betas av hästar, men betestrycket var inte tillräckligt för att hålla undan slyuppslag efter restaureringen. 2014 gjordes en ny fräsning av slån.

Betesbackar vid Hårby (E11): Huvudsakligen öppen betesmark, delvis på gammal åkermark. Enstaka träd och några buskage av nypon och slån förekommer. Fornlämningar och stengården är bortstängslade från betesmarken och där växer det tätt med buskar. Betet är svagt och det finns mycket gammalt gräs och uppslag av tistlar.

Bevarandemål: Arealen kalkgräsmarker (6210) enligt Natura 2000 är minst 13,4 ha.
Arealen silikatgräsmarker (6270) enligt Natura 2000 är minst 9,6 ha.
Arealen trädklädd betesmark (9070) enligt Natura 2000 är minst 4,2 ha (Naturtypen finns främst inom delområde E5 och E6).

Betesmarker av huvudsakligen öppen karaktär med solitära träd i olika åldrar och ett varierat buskskikt med spridda, välutvecklade buskar. Området är starkt präglad av bete och betestrycket i olika delar är anpassat till de skyddsvärda arter som finns. Enstaka större trädgångar förekommer, liksom enstaka större sammanhängande buskage. Död ved, både stående och liggande, förekommer i hagmarkerna.

Skötselåtgärder: Istandsättning:

- Vid alla restaureringshuggningar lämnas en del virke i området som död ved, både stående och liggande.
- Betesbackar mellan Skönsberg och Väster-Til (E1): Rönning i buskskiktet. Framförallt igenväxning av en, nypon och slån röjs bort men även andra buskar som tenderar att breda ut sig som sly över betesmarken. Sträva efter en variation i buskskiktet med öppna ytor, partier med spridda solitära buskar och några större sammanhängande buskage. Svartfläckig blåvinge är beroende av en småskalig mosaik av betade ytor med backtimjan och skyddande buskar där myror kan bygga sina bon. Breda lövrika brynzoner eftersträvas mot Stora backen (skötselområde F2). Söder om Stora backen bör en del hägg huggas bort. Om behov uppstår stängslas höjdryggen där svartfläckig blåvinge finns i en separat fålla för att möjliggöra ett anpassat betestryck.
- Betesbackar SO Skönsberg (E2): Stängsling och marken omförs till betesmark. Utglesning av de bryn och trädgångar som sparades vid avverkningen 2013. Gynna lövträd och välutvecklade buskar. Sträva efter förnygring av träd på de stor öppna avverkningsytorna. Vid behov kan unga träd stängslas in för att skydda mot bete. Eventuellt plantering av träd.
- Betesbackar vid Johannesberg (E3): När tillräckligt med betesdjur finns görs en rönning i buskskiktet. I första hand begränsas de täta bestånden av en, hägg och slån. Solitära träd och enbuskar friställs.
- Brynet V Planteringen (E4): Gallring av de bitvis täta björkdungarna. Gynna ett varierat buskskikt med välutvecklade solitära buskar och enstaka buskage.

- Oxbacken (E10): Aspbeståndet i nordvästra delen tas bort genom ringbarkning eller annan metod som begränsar slyuppslag. När tillräckligt med betesdjur finns görs en fräsning/röjning av slån.
- Betesbackar vid Hårby (E11): Röjning av buskar och slyuppslag runt fornlämningar och stengården.

Vid behov:

- Fällindelning för anpassat betestryck

Löpande:

- Kontinuerligt bete med betestryck anpassat till de skyddsvärda arter som finns.
- Eventuellt slåtter anpassat till de skyddsvärda arter som finns.
- Återkommande röjning av sly när sådant uppkommer.
- Fornlämningar och kulturspår hålls fria från igenväxningsvegetation.

Skötselområde F: Trädklädda betesmarker med barrblandskog – 12,6 ha

Beskrivning: Trädklädda betesmarker med blandskog. I skötselområdet ingår två delområden:

Skogsbacke vid Skönsberg (F1)

Skogsklädd kulle med en bergsplata i norr och moränmarker mot öster och söder. I sydvästra sluttningen växer främst gran med enstaka äldre tallar och ett buskskikt med tynande enar. I västra brynet finns stora buskage av slån och en. Slånbuskagen breder ut sig och gör att passagen mellan parkeringen vid Skönsberg och betesbackarna SO Skönsberg (E1) blir trång när besökare och betesdjur möts. I nordöstra delen dominerar medelålders tall. Närmast gården Skönsberg är marken hårt betad och ett tätt bestånd av ung ask växer under tallarna.

Stora backen (F2)

Stora backen är en ca 30 meter hög bergs- och moränbacke med ett luckigt trädskikt som domineras av tall. Här finns även inslag av gran, rönn, oxel och ädellövträd. Buskskiktet domineras av slån och nypon, bitvis i täta uppslag som breder ut sig över betesmarken. På nordsidan är skogen tätare. I sydväst finns en utsiktspunkt över Hjälstaviken och i sydost finns en gammal stenmur. I skötselområdet ingår även en betad skogsbacke med samma karaktär strax NV Stora backen.

Stora backen restaurerades 2011. Medelålders tall och gran gallrades bort i luckor. I brynen röjdes mycket slån bort. Ett område med tätare skog och berghällar på bergsryggen i nordväst lämnades orört.

Bevarandemål: Arealen trädklädd betesmark (9070) enligt Natura 2000 är minst 11,9 ha.

Trädklädda, barrdominerade skogsbetesmarker med stort inslag av lövträd och ett rikt buskskikt med bärande buskar och träd. Trädskiktet är luckigt och olikåldrigt. Området är rikt på stående och liggande död ved. Brynen ut mot kringliggande öppna betesmarker är djupa och solbelysta och rika på välutvecklade och välavgränsade bärande träd och buskar.

Skötselåtgärder: Istandsättning:

- Vid restaureringshuggningar lämnas en del virke i området som död ved, både stående och liggande.
- På Skogsbacke vid Skönsberg (F1) glesas trädskiktet ut, främst genom borthuggning av gran och medelålders tall, för att skapa en gles och luckig betad skog. På nordöstra sidan gallras ungsbogen av ask.
- På Stora backen (F2) gör en kompletterande gallring, främst av tall och gran. Breda lövrika brynzoner eftersträvas i gränsen mot omgivande öppna betesmarker (skötselområde E1). Stenmuren i sydost huggs/röjs fram. Eventuellt kan ytterligare luckor i trädbeståndet huggas upp eller skapas genom att göra högstubbar. Brynen röjs för att begränsa slån och gynna andra bärande träd och buskar. Slån kan även behöva begränsas inne i området.
- Träd som skymmer utsikten från utsiktspunkten i sydväst tas bort.

Vid behov:

- Västra brynet på Skogsbacke vid Skönsberg (F1) röjs regelbundet för att vidga den smala passagen upp mot parkeringen vid Skönsberg där både besökare och betesdjur ska kunna passera.

Löpande:

- Bete.
- Återkommande röjning av sly när sådant uppkommer.
- Fornlämningar och kulturspår hålls fria från igenväxningsvegetation.

Skötselområde G: Planteringen – 16,8 ha

Beskrivning: Planteringen är en morän- och bergsbunden platå och sluttning ner mot Hjälstaviken. Glest stående tall och gran dominerar, med inslag av lövföryngring, enstaka äldre ekar och hållmarker. Området har tidigare betats och planterades med barrskog, bland annat lärkträd, omkring 1920. Sluttningen föryngringsavverkades 1997. Den östra delen, uppe på platån, är delvis lundartad med källflöden och en mindre ravin. I den östra delen pågick bete fram till 50-talet.

I den östra delen har förvaltningen då och då avverkat en del lärk och använt bland annat till bygget av gömslet nedanför Kvarnberget. 2013 utfördes en avverkning i naturvårdssyfte. All lärk avverkades i sluttningen samt en del tall och gran. Högstubbar skapades och äldre ekar och enstaka yngre ekar friställdes. Vid avverkningarna 2013 sparades medvetet lärk i den östra delen för att kunna fungera som vikesförråd åt förvaltningen i framtiden. I norra delen finns en utsiktsplats. En äldre körväg går genom området och i sydvästra delen finns rester av en stenmur.

Bevarandemål: Arealen taiga (9010) enligt Natura 2000 är minst 16,4 ha.

Gles, flerskiktad, talldominerad blandskog med solbelysta ekar och tallar i bryn och vid hållmarker. Inslaget av ädellövträd, framförallt ek, och andra lövträd är stort. Den östra delen uppe på platån utgör en betad, halvöppen skog. Området är rikt på stående och liggande död ved.

Skötselåtgärder: Istandsättning:

- Vid restaureringshuggningar lämnas en del virke i området som död ved, både stående och liggande.
- Avverkning i Planteringen västra sluttning kan göras i omgångar för att öka mängden död ved och skapa åldersvariation och luckighet. Tall, ek och lövföryngring gynnas.
- Lärkbeståndet i Planteringen östra del avvecklas succesivt.
- Den lundartade östra delen uppe på platån kan på sikt restaureras till en halvöppen betad skog.

Vid behov:

- Tallar och ekar i bryn och vid hållmarker friställs från sly som skuggar stammarna och träd som växer upp i kronorna.

Löpande:

- Området får betas.
- Røjning av sly vid behov om bete införs.
- Fornlämningar och kulturspår hålls fria från igenväxningsvegetation.

Skötselområde H: Kvarnberget – 7,1 ha

Beskrivning: Kvarnberget är en ca 30 meter hög bergshöjd som i väster är mycket brant. Namnet Kvarnberget kan härledas till att det vid mitten av 1600-talet fanns två väderkvarnar på berget. Uppe på Kvarnberget finns några öppna hållmarker med torrängskaraktär och ett glest buskskikt med bland annat en, nypon och några stora slånbuskage. Från hållmarkerna är det fin utsikt över Hjälstaviken. Norr om hållmarkerna finns äldre hållmarkstallskog med grova tallar och ett stort inslag av ek, lönn och rönn. I söder finns en moränsluttning där det växer framförallt tall och ett stort inslag av ek. Enstaka äldre tallar och aspar förekommer. Buskskiktet är rikt på hassel. Området har tidigare betats.

Bevarandemål: Arealen taiga (9010) enligt Natura 2000 är minst 6,9 ha.

Äldre talldominerad hållmarkstallskog med solbelysta vidkroniga tallar i bryn och vid hållmarker. Den gamla kvarnplatsen är öppen och hållmarkerna runt dem har en torrängsflora. I södra sluttningen finns en gles och flerskiktad tall-ek skog med stort inslag av hassel och mot sydväst ett solbelyst bryn. Området är rikt på stående och liggande död ved.

Skötselåtgärder: Istandsättning:

- I den södra sluttningen görs en huggning i luckor runt tallar och ekar som är eller har potential att på sikt bli mer vidkroniga samt runt föryngringsträd av framförallt ek. Brynen gallras försiktigt för att gynna hassel och andra bärande träd och buskar och släppa in solljus i beståndet. En del virke lämnas i området som död ved, både stående och liggande. För att skapa ytterligare åldersvariation i beståndet kan man överväga att arbeta med veteranisering och att skapa död ved.

- Om bete införs kan ytterligare luckor öppnas i den södra sluttningen för att skapa förutsättningar för skogsbete.
- Røjning för att hålla de gamla kvarnlämningarna och torrängarna på hållmarkerna fria från igenväxningsvegetation.

Vid behov:

- Vidkroniga tallar och ekar i bryn och vid hållmarker friställs från sly som skuggar stammarna och träd som växer upp i kronorna.
- Røjning i den södra sluttningen runt friställda ekar, tallar och i brynen.

Löpande:

- Området får betas.
- Fornlämningar och kulturspår hålls fria från igenväxningsvegetation.

Skötselområde I: Lilla Parnassen – 5,2 ha

Beskrivning: Lilla Parnassen har tidigare ingått i en parkanläggning tillhörande Ekolsunds slott. Parkanläggningen kallades Stora Djurgården och omfattade bland annat även dagens Djurgården och de mellanliggande åkrarna och åkerholmarna. Lilla Parnassen är ett flackt område med lera och morän. I norr finns en svag höjdrygg och i väster en öppen fd odlingsmark. I brynen växer vidkroniga hagmarksekar och stora slånbuskage, i mitten av området domineras trädskiktet av ek med inslag av lönn. Buskskiktet inne i området är glest och består främst av hägg. Området har betats länge men de centrala delarna var utan bete under en period mellan 1974 och början på 2000-talet och började då växa igen, framförallt med ask.

Området restaurerades 2013 genom att all lärk och en del medelålders ekar och lönnar höggs bort i luckor. Täta bestånd av ask höggs bort inne i området och i brynen gjordes en kraftig røjning bland annat av slån. Ett 30-tal ekar och lönnar åtgärdades av arborist genom veteranisering och skapande av högstubbar. De flesta av de avverkade ek- och lönnstammarna lämnades kvar som död ved.

Bevarandemål: Arealen trädklädd betesmark (9070) enligt Natura 2000 är minst 3,7 ha.

Ädellövträdsdominerad betad hage. I brynen finns vidkroniga hagmarksträd och rikt med bärande buskar och träd. Inne i området är trädbeståndet glest, luckigt och rikt på död ved, både stående och liggande. Föryngring av ädellöv finns i luckor i beståndet. Den tidigare odlade marken i väster är öppen.

Området har en artrik svamp- och epifytflora samt skalbaggsfauna.

Skötselåtgärder: Istandsättning:

På sikt behöver trädsiktet glesas ut ytterligare. Befintliga luckor och kilar i trädbeståndet vidgas så att ljus kommer in till betesmarken. Avverkat virke, framförallt av ek och lönn, lämnas som död ved i området om det inte blir så stora mängder att betet påverkas negativt. För att skapa luckor och för att öka åldersvariationen i beståndet kan man arbeta med veteranisering, kraftiga kronreduceringar och skapande av högstubbar.

Vid behov:

- I de luckor som uppstår i trädbeståndet planteras ädellövträd om det inte finns naturligt föryngrade ädellövträd i luckan.
- Granuppslag röjs bort i hela skötselområdet.

Löpande:

- Bete.
- Rökning av slyuppslag vid behov, framförallt runt grova ädellövträd, träd som på sikt kan bli hagmarksträd samt i brynen för att gynna bärande buskar.
- Fornlämningar och kulturspår hålls fria från igenväxningsvegetation.

Skötselområde J: Jungfrulunden, - 4,8 ha

Beskrivning: En ca 20 meter hög morän- och bergshöjd med lundartad ädellövskog och ett buskskikt som är mycket rikt på hassel. I brynen, och även inne i området, finns vidkroniga hagmarksträd. Området är en fd hagmark men har under lång tid utvecklats till en mer sluten ädellövskog. Väster om Grytvik finns jättegrytor i berget. 2013 restaurerades området genom att luckor högs upp runt vidkroniga hagmarksträd och befintliga gläntor i trädbeståndet vidgades. Brynen och gläntorna röjdes från igenväxning av främst hassel och slån. Högstubbar skapades.

I Jungfrulunden finns den starkt hotade svamparten gulgrön spindling. Arten växer i luckor med gynnsamt lokalklimat i ädellövskog. Den bildar mykorrhiza med grov ek.

Bevarandemål: Arealen Nordlig ädellövskog (9020) enligt Natura 2000 är minst 5,0 ha.

Ädellövträdsdominerad, lundartad skogsbacke rik på död ved. Solvarma gläntor och luckor finns i beståndet. Gamla hagmarksträd är fria från träd som växer upp kronorna och föryngring av ek finns i området. Buskskiktet domineras av hassel och i brynen finns rikligt med bärande träd och buskar.

Skötselåtgärder: Istandsättning:

- Røjning av slyuppslag. Røjningar koncentreras på uppslag av hassel och slån runt vidkroniga hagmarksträd, föryngringsträd av ek, i gläntor och luckor i beståndet samt i brynen.
- Om det behövs för att hålla efter slyuppslag kan området stängslas och betas.

Vid behov:

- Røjning av slyuppslag.
- Granuppslag röjs bort i hela skötselområdet.

Löpande:

- Bete om det behövs för att hålla undan slyuppslag.
- Fornlämningar och kulturspår hålls fria från igenväxningsvegetation.

Skötselområde K: Stora Parnassen – 9,1 ha

En av siktgatorna på Stora Parnassen.

Beskrivning: Stora Parnassen är en del av den ursprungliga barockparken till Ekolsunds slott som anlades under senare delen av 1600-talet. Idag utgörs Stora Parnassen av en betad ädellövskog med parkkaraktär. Hela Parnassen är registrerad som fornlämning och det finns dessutom flera fornlämningar och kulturspår registrerade inom Parnassen. På höjden mitt uppe på Parnassen går nio siktgator ut från ett centralt nav. Terrasseringar, vallar, hålvägar, husgrunder och fragment av den norra fyrradiga allén som ledde fram till Ekolsunds slott är andra strukturer som ännu är synliga. I den västra delen mot åkermarken finns spår av den trädgårdsanläggning som fanns mellan Lilla Djurgården och Stora Parnassen. På en husgrund mitt i nuvarande parkeringsplatsen finns källarvalv från den tidigare trädgårdsmästarens bostad.

Kärlväxtfloran, fågelfaunan, svampfloran, epifytfloran och skalbaggsfaunan är mycket rik med arter som vätteros, gulsippa, krollilja, kattuggla, skogsduva, bivråk, prakttaggning, ekspricklav, ekspik, linddyna, brokig barksvartbagge, knubblårsbarkfluga,

ädelguldbagge och smalknäppare. Almarna i Stora Parnassen har drabbats av almsjuka.

Stora Parnassen är ett mycket välbesökt utflyktsmål. Många besökare kommer på våren och försommaren för att njuta av blomsterprakten i ädellövlunden och utsikten över sjön.

Bevarandemål: Arealen trädklädd betesmark (9070) enligt Natura 2000 är minst 8,6 ha.

Parkartad ädellövskog med tydliga spår av ursprunget som en del av barockparken tillhörande Ekolsunds slott. Fornlämningar och kulturspår är väl synliga och fria från igenväxningsvegetation. Trädbeståndet är rikt på gamla och grova ädellövträd och död ved. Föryngring av ädellövträd, framförallt ek, alm och lind, finns i luckor i beståndet. Området har en artrik kärlväxt-, svamp- och epifytflora samt fågel- och skalbaggsfauna.

Skötselåtgärder: Istandsättning:

- Rójning på och runt fornlämningar och kulturspår. Unga och medelålders träd som växer så att de skadar kulturspåren tas bort.
- Siktgatorna huggs fria från buskar, sly och unga och medelålders träd som skymmer siktlinjerna.
- I brynen friställs gamla träd med hagmarkskaraktär från träd som växer upp i kronorna samt från buskar och sly som skuggar stammen.
- Lämpliga föryngringsträd av ädellövträd, framförallt ek, alm och lind, friställs från konkurrerande unga och medelålders träd samt buskar. Träden skyddas mot betesskador.
- En trädkyrkogård kan anordnas på lämpligt ställe.
- Avverkat virke ska lämnas som död ved i området, men kan flyttas till trädkyrkogården.

Vid behov:

- I de luckor som finns i trädbeståndet, till exempel där en alm dött, planteras ädellövträd om det inte finns naturligt föryngrade ädellövträd i luckan. Träden skyddas mot betesskador.
- Granuppslag röjs bort i hela skötselområdet.

Löpande:

- Fornlämningar och kulturspår hålls fria från igenväxningsvegetation. Siktgatorna hålls öppna genom röjning.
- Röjning av sly vid behov, framförallt runt föryngringsträd av ädellöv samt i brynen för att gynna träd med hagmarkskaraktär och bärande buskar.
- Döda liggande träd ska i första hand lämnas kvar där de faller. De kan flyttas åt sidan om de ligger olägligt på en kulturlämning, hindrar friluftslivet eller är i vägen för föryngring av ädellövträd. I sådana fall ska träden upparbetas så lite som möjligt. Sågade snitt ska göras så diskret som möjligt för att inte störa intrycket av parken. Stamdelar och grova grenar ska lämnas som död ved i området, men kan flyttas till trädkyrkogården.
- Träd som utgör fara för besökare får fällas. När de fällts gäller samma instruktion som för liggande död ved.
- Området betas extensivt, gärna vartannat eller vart tredje år. Betespåsläpp får ske tidigast efter lundflorans blomning.

Skötselområde L: Djurgården – 23,4 ha

Beskrivning: Djurgården är en del av den tidigare parkanläggningen tillhörande Ekolsunds slott. Parkanläggningen kallades ”Stora Djurgården” och omfattade bland annat även dagens Lilla Parnassen och de mellanliggande åkrarna och åkerholmarna. Kronhjort och dovhjort fanns på Stora Djurgården.

Det sydvästra hörnet av dagens Djurgården är en rest av Ekolsunds slott köks- och trädgårdsanläggning ”Pimpeneret”. I öster ingår rester av ”Lilla Djurgården”. Även en liten del av ”Norra Boskén”, en trekant norr om länsväg 263 mellan Stora och Lilla djurgården, ingår i dagens Djurgården. I norr och öster avgränsas Norra Boskén av gamla landsvägen och en stenmur.

På en lantmäterikarta från 1725 och i beskrivningen till den kan man läsa att Stora Djurgården brukades till äng och ”var med något ek, hassel och granskog beväxt”. Lilla Djurgården brukades till bete och ”var med någon ek och granskog beväxt”.

På häradsekonomska kartan från 1860 kan man se en betesmarksstruktur inom området. Beteshävderna pågick in på 1950-talet. Därefter planterades öppna partier med gran och övriga delar började växa igen med lövträd och hassel. År 2001-2002 genomfördes en större restaurering av betesmarken. All gran avverkades och även en del medelålders lövträd och lövsly.

Ytterligare en röjning gjordes 2008-2009 i syfte att få bort slyuppslag och förbättra betesmarken. Tyvärr röjdes en del gammal hassel bort av misstag.

Området är idag en betesmark med en stor variation av olika miljöer; alltifrån öppen mark med hyggeskaraktär, gles träd- och buskbärande hagmark, lundartade miljöer med ek och hassel och partier med ädellövträdsrik blandskog. Hela området är rikt på gamla ekar och hassel. Området hyser många naturvårdsintressanta arter knutna till grova träd och död ved. Några exempel är parknål, kardinalfärgad rödbeck, prakttagg och klubbhornsbaggen *Trichonyx sulcicollis*.

Vid en körväg i den östra delen av Djurgården finns en trädkyrkogård där man har lagt avverkade träd, främst lindar, från Ekolsunds parkanläggning.

Bevarandemål: Arealen trädklädd betesmark (9070) enligt Natura 2000 är minst 23,2 ha.

Ädellövträdsrik betesmark med tydliga spår av ursprunget som en del av anläggningarna tillhörande Ekolsunds slott. Fornlämningar och kulturspår är väl synliga och fria från igenväxningsvegetation.

Området har en variation i trädskiktet från små slutna skogspartier, lundartade miljöer, träd- och buskbärande betesmark och mindre ytor med helt öppen betesmark. I de slutna skogspartierna växer en blandskog rik på ädellövträd. I den träd- och buskbärande hagmarken finns hagmarksträd i olika åldrar och ett varierat buskskikt som har ett rikt inslag av hassel. Hela området är rikt på död ved, både stående och liggande. Gamla hagmarksträd är fria från träd som växer upp kronorna.

Området har en artrik svamp- och epifytflora samt fågel- och skalbaggsfauna.

Skötselåtgärder: Istandsättning:

- Röjning på och runt fornlämningar och kulturspår. Unga och medelålders träd som växer så att de skadar kulturspåren tas bort.
- Röjning av sly, rot- och stubbskott.
- Röjning av hassel i partier med mycket uppslag från tidigare röjningar. Hasselbuketter med grov bas, som av misstag röjts ner tidigare, sparas för att åter kunna bli gamla och grova.

- Gamla hagmarksträd friställs från träd som växer upp i kronorna.
- Vissa ytor som är helt öppna efter tidigare avverkningar överförs till halvöppen betesmark. Lämpliga framtida hagmarksträd och buskar sparas vid röjning. Träden och buskarna skyddas mot betesskador. Vid behov kan stubbar fräsas bort.
- På Djurgårdens halvöppna partier sparas lämpliga framtida hagmarksträd och buskar. Träden och buskarna skyddas mot betesskador.
- Stamdelar och grova grenar ska lämnas som död ved i området, men kan flyttas till trädkyrkogården.

Vid behov:

- Om betet leder till att inga lämpliga föryngringsträd finns kan nya ädellövträd planteras eller plantor flyttas från de tätare delarna.

Löpande:

- Fornlämningar och kulturspår hålls fria från igenväxningsvegetation.
- Samtliga delar betas. Om det är brist på betesdjur kan betet koncentreras till de öppna och halvöppna partierna.
- Området kan betas av hjortar (hjorthägn) under förutsättning att det inte skadar natur- och kulturvärden enligt bevarandemålet. Stor hänsyn ska tas till föryngringsträd som kan behöva skydd mot betesskador. Även friluftslivets intressen och tillgängligheten måste beaktas.
- Röjning av slyuppslag vid behov, framförallt runt grova hagmarksträd, föryngringsträd samt för att gynna bärande träd och buskar.

Skötselområde M: Åkerholmar med lövskog– 5,7 ha

Beskrivning: Åkerholmarna har tidigare ingått i Stora Djurgården, som var en parkanläggning tillhörande Ekolsunds slott och bland annat även omfattade dagens Djurgården, Lilla Parnassen och de mellanliggande åkrarna. Åkerholmarna har i många fall varit barrplanterade, men de flesta avverkades 2008. Kvar finns glest stående lövträd och enstaka buskar. 2014 planterades ekplantor på några av åkerholmarna.

Bevarandemål: Lövskog med inslag av ädellövträd. I brynen finns vidkroniga träd och rikligt med bärande träd och buskar.

Skötselåtgärder: Enligt reservatsbeslutet är det förbjudet att plantera eller så barrskog eller avverka så att antalet lövträd understiger 150 stammar per hektar. Där förutsättningar finns ska de kvarlämnade träden bestå främst av ädellövträd.

Vid behov:

- Plantering av ädellöv om för yngning inte sker naturligt.
- Rönning i brynen för att friställa vidkroniga träd och gynna bärande träd och buskar.

Löpande:

- Åkerholmarna får betas.

Skötselområde N: Skogsbackar vid Brunnsta– 9,3 ha

Beskrivning: Planterade (1953 till 1956) barrskogsbestånd på kullar i norra delen av reservatet. Bestånden är likåldriga och domineras av tall. Delar av området betas tillsammans med den hagmark som ligger mellan skogsbackarna.

Bevarandemål: Barrdominerad skogsmark.

Skötselåtgärder: Enligt reservatsbeslutet är de förbjudet att avverka så att antalet träd understiger 150 stammar per hektar. Där förutsättningar finns ska de kvarlämnade träden bestå till minst hälften av grövre diametrar.

Löpande:

- Skogsbackarna får betas.

Skötselområde O: Friluftsliv

Se bilaga B för friluftsanordningarnas läge.

Beskrivning: Området har ett mycket stort antal besökare, framförallt under vår och höst när stora mängder flyttfåglar rastar i Hjälstaviken. Friluftsvärdet består främst i att uppleva det rika fågellivet, men många besökare kommer också för att uppleva de vackra ädellövmiljöerna på Stora Parnassen eller betesbackarna i norra delen av reservatet. På flera håll erbjuds utsikter över sjön och landskapet i övrigt och det finns gott om bra rastplatser. Stignätet gör hela reservatet tillgängligt och man kan genom att gå bara någon enstaka kilometer i reservatet få tillfälle att uppleva flera olika naturtyper och många vackra platser. Tältning är tillåtet i skogsmark på Planteringen och på Kvarnberget.

Följande anordningar finns:

- Parkeringsplatser vid Hårby, Skönsberg, Jungfrulunden och Stora Parnassen.
- Tillgänglighetsanpassade parkeringsplatser vid Kokullen och Hjälstavik.
- Entrébyggnad vid Hårby med samlad information om hela reservatet. Här finns även tillgänglighetsanpassade rastbord under tak.
- Mulltoaletter vid parkeringsplatserna vid Hårby och Stora Parnassen samt i anslutning till gömslet. Vid Hårby och gömslet är toaletterna tillgänglighetsanpassade.
- Soptunnor vid samtliga parkeringsplatser.
- Fågeltorn på Hjälstavikens västra sida. Fågeltornet är tillgänglighetsanpassat på nedre plan. En hårdgjord gångväg leder till fågeltornet.
- Ett tillgänglighetsanpassat gömsle i vassen på Hjälstavikens östra sida, nedanför Kvarnberget. En hårdgjord gångväg och en gångbro leder ut till gömslet.
- Utsiktsplatser på Norra kullen, Stora backen, Planteringen, Östra kokullen, flera platser på Kvarnberget, Stora Parnassens nordsida, Lilla Parnassens nordöstra hörn, betesbackarna söder om Oxbacken och Kokullen nedanför Hårby.
- En flyttbar fågelskådarplattform som kan köras ut till lämpliga fågelskådarplatser.
- Eldstäder på Norra kullen och Kvarnberget.
- En vandringsled finns runt hela Hjälstaviken. I söder går leden via en gångbro genom vassarna mellan Stora Parnassen och Kvarnberget. Strax norr om Hårby går vandringsleden i en åkerkant på fastigheten Hårby 7:6. Länsstyrelsen har ersatt markägaren för att vandringsleden ska kunna dras där. Området är ca 6 meter brett och inkluderar del av ett dike längs fastighetsgräns samt 4 meter plan mark, från åkerkanten räknat. På flera ställen finns spänger och broar längs vandringsleden. Genomgångar till exempel i form av stättor och grindar finns där stigen korsar stängsel.
- Markerade stigar som ansluter till vandringsleden leder upp till Norra kullen och Stora backen, genom Planteringen, upp på Kvarnberget, genom Stora Parnassen och till samtliga parkeringar.
- Informationsskyltar med allmän information om naturreservatet Hjälstaviken vid samtliga parkeringsplatser.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

SKÖTSELPLAN
HJÄLSTAVIKEN
2016-11-25

BILAGA 1
51(59)

Dnr. 511-4737-13
Dossienr: 0300-02-039

- Fördjupad information om reservatets natur- och kulturvärden vid fågeltornet, gömslet, Stora Parnassen och på Kvarnberget.
- Information riktad till barn längs gångvägen mellan Hårby och fågeltornet.
- En folder om Hjälstaviken i folderlådor vid Hårby.

Reservatets gränser är utmärkta enligt Naturvårdsverkets riktlinjer.

Området med tillträdesförbud är utmärkt med stolpar och brickor med texten "fågelskydd".

Bevarandemål: Anläggningar, information och anordningar ska vara i gott skick, förhöja besökarens upplevelser, vara tillgängliga för besökare med olika förutsättningar och bidra till att syftet med områdesskyddet uppnås. Besökare ska tryggt, säkert och självständigt kunna nyttja områdets anordningar och ta del av de upplevelser området erbjuder.

Skötselåtgärder: Istandsättning:

- Tillträdesförbudets gränsmarkeringar ses över och kompletteras enligt de nya gränserna.
- Reservatsgränsen kompletteras vid Hårby med anledning av utvidgningen av reservatet från 1982-08-06, som aldrig märkts ut i fält.
- Informationsskyltar om att fiske är förbjudet sätts upp längs väg 263, vid dammen och på bron över utloppskanalen.
- Informationsskyltar och folder uppdateras med de nya föreskrifterna och tillträdesförbudets nya gränser.
- Nya stigvisare sätts upp där sådana saknas. Utgångspunkten för stigvisning är de målpunkter och platser som finns utmarkerade på entréskyltarnas karta.
- Stigvisarna längs vandringsleden kompletteras med små kartskyltar som visar var man är och påminner om tillträdesförbudet.
- Gamla skyltar runt om reservatet tas bort.
- Parkeringsplatsen vid Jungfrulunden utökas längs med grusvägen.
- Utred om det finns möjlighet att utöka parkeringen vid Stora Parnassen.
- Parkeringsskyltar med tilläggsinformation om vad som gäller för de tillgänglighetsanpassade parkeringsplatserna vid Kokullen och Hjälstavik.
- Parkeringsytan närmast entrébyggnaden i Hårby skyltas som handikapplatser.

POSTADRESS 751 86 Uppsala GATUADRESS Bäverns gränd 17

TELEFON 010-22 33 000 FAX 010-22 33 010

E-POST uppsala@lansstyrelsen.se WEBBPLATS www.lansstyrelsen.se/uppsala

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

SKÖTSELPLAN
HJÄLSTAVIKEN
2016-11-25

BILAGA 1
52(59)

Dnr. 511-4737-13
Dossienr: 0300-02-039

- Anordningar för att låsa fast cyklar ordnas vid parkeringsplatserna.
- Information om standarden på tillgänglighetsanpassningarna vid fågeltorn och gömsle sätts upp i anslutning till parkeringsplatsen i Hårby och Jungfrulunden/Hjälstavik.
- En ny informationsskylt om jättegrytorna vid Jungfrulunden sätts upp.
- Vandringsleden utökas med en slinga in i Djurgården.
- Vedförråd för eldstaden på Kvarnberget anordnas i anslutning till toaletten vid gömslet.
- Eldstaden och vedförrådet på Norra kullen görs iordning.
- Eldstad och vedförråd ordnas i anslutning till parkeringsplatsen vid Hårby. Vid behov kan ytterligare eldstäder med vedförråd anordnas, till exempel på Stora backen.
- Förutsättningarna för ett fågeltorn i Hjälstavikens nordöstra del utreds.

Vid behov:

- Vandringsleden kompletteras med spänger där behov finns, särskilt mellan Hårby och Skönsberg samt mellan Stora och Lilla Parnassen.
- Underhåll av mark och dike där vandringsleden passerar över åkermark på fastigheten Hårby 7:6.
- Rökning och huggning av träd som skymmer utsikten vid utsiktsplatserna.
- Underhåll av gränsmarkeringar och tillträdesförbudsmarkeringar.
- Byt ut skyltar och tryck nya foldrar.

Löpande:

- Städning och tillsyn av toaletter, en till två gånger per vecka under högsäsong.
- Tömning av sopor.
- Påfyllning av foldrar.
- Gräsklippning på gräsytor i anslutning till parkeringsplatserna.
- Tillsyn av tillgänglighetsanpassningarna vid fågeltornet och gömslet minst varannan vecka under högsäsong.
- Tillsyn av eldplatser, minst en gång per månad under sommarsäsongen. Utkörning av ved vid behov.
- Tillsyn av samtliga parkeringsplatser minst en gång per månad.

POSTADRESS 751 86 Uppsala GATUADRESS Bäverns gränd 17

TELEFON 010-22 33 000 FAX 010-22 33 010

E-POST uppsala@lansstyrelsen.se WEBBPLATS www.lansstyrelsen.se/uppsala

- Tillsyn av vandringsled och tillhörande anordningar, till exempel spänger, stättor, grindar och broar, minst fyra gånger/år.
- Tillsyn av övriga markerade stigar varje år.
- Säkerhetsbedömningar av anläggningar och anordningar sker regelbundet.
- Arbeta för att det finns busshållsplatser i anslutning till naturreservatet. Särskilt viktigt är det i närheten av entréerna vid Hårby och Stora Parnassen.

Övriga skötsel föreskrifter

Bränder

Uppkomna bränder ska släckas. Efter en eventuell skogsbrand lämnas död ved, såväl stående som liggande, på platsen. Det senare gäller under förutsättning att det inte strider mot bevarandemålen i området eller utgör fara för människor eller betesdjur.

Vägar (inklusive vägdiken) och ledningar

Befintliga vägar (inklusive vägdiken) och ledningar inom reservatet får underhållas. Nödvändiga röjningar i anslutning till dessa får utföras. Arbeten i fågelskyddsområdet skall, utom i nödfall, utföras utanför förbudstiden som är 1 april till 15 augusti.

Byggnader och andra anläggningar

Huvuddelen av byggnaderna inom reservatet ligger på tomtmark. I hagen nära Väster-Til finns det en liten lada. I reservatets norra del samt mellan Oxbacken och Lilla Parnassen finns vindskydd för betesdjuren i hagmarken.

Byggnaderna inom reservatet får inte ändras till färg eller form eller rivas utan tillstånd från Länsstyrelsen. Tillstånd krävs också för att uppföra eller ändra byggnader för jordbrukets behov eller inom tomt eller gårdsmark. Byggnader i övrigt får inte uppföras eller ändras.

Målbilden för bebyggelsen i reservatet är att behålla en äldre, agrar karaktär. Vid bedömning om förändring eller nytillkommande byggnader ska hänsyn tas till strävan att bevara landskapsbilden och kulturlandskapet med ett bondelandskap i norr och ett herrgårdslandskap i söder. Tillkommande bebyggelse bör koncentreras till redan befintlig bebyggelse och anpassas i läge, yttre form, färg- och materialval till den befintliga gårdsmiljön och den traditionella stilen. När rivning av byggnad aktualiseras ska Länsstyrelsen bedöma om det med hänsyn till kulturvärde och landskapsbild är lämpligt att försöka bevara byggnaden.

Upplag m.m.

Tillfälliga upplag får upprättas för jord- och skogsbrukets behov samt av förvaltaren i samband med skötsel av området. Manskapsbodar får ställas upp i samband med åtgärder som behövs för reservatets skötsel.

Ridning

För markägare är ridning är förbjudet med undantag för ridning på vägar och inom åker, tomt eller gårdsmark eller i samband med skötsel av reservatet. För allmänheten är ridning förbjuden i hela reservatet, hela året.

Tillskottsutfodring

Tillskottsutfodring av betesdjur är förbjuden inom de flesta torra till friska betesmarker (se beslutskarta i bilaga 5). Tillstånd krävs för tillskottsutfodring på Djurgården.

Tomt och gårdsmark

Tomt och gårdsmark finns på flera ställen spritt i reservatet. Normal skötsel gäller. Tomten på Til 6:5>3 används som parkeringsplats och huvudentré till reservatet.

Åkermark

Åkermarken i Hjälstaviken sköts med normalt brukande.

Rensning av diken

Underhållsrensning av diken är inte reglerat inom åker, tomt eller gårdsmark. Inom strandängsområdet får endast diken markerade på beslutskarta i bilaga 5 hållas öppna och underhållas i normal omfattning. Schaktmassor kan läggas upp i anslutning till diken men måste planas ut. Trögdbodikets utlopp ska lämnas orört eftersom den översilade marken fungerar som kvävefälla och har stora värden för fågellivet. För rensning av själva diket utanför förbudsområdet finns ett dikningsföretag. Om diket skall rensas läggs massorna ut över åkermark. Kanalen som avvattnar Hjälstaviken söderut får underhållas.

Jakt och fiske

För att undvika störningar på fågellivet och konflikter med det rörliga friluftslivet är all fågeljakt förbjuden under hela året inom hela reservatet med undantag för jakt på fasan och ringduva. Fågeljakten är också reglerad i ett område omedelbart sydost om reservatet genom ett servitut.

Länsstyrelsen kan ge tillstånd till jakt på gäss inom åkermark för att förhindra allvarlig skada på åkergröda. Tillstånd kan dock bara ges under allmän jakttid, vilket innebär att det enligt nu gällande jaktlagstiftning är möjligt att få tillstånd att skjuta grågäss och kanadagäss under perioden 11 augusti till 31 december.

Länsstyrelsen kan också ge tillstånd till att skrämma gäss för att förhindra allvarlig skada på åkergröda.

Vid val av skrämselmetod och placering ska man undvika att störa fågel- och djurlivet i övrigt och även undvika störningar för friluftslivet.

För markägare är fiske är förbjudet i Hjälstaviken under perioden 1 april till och med 15 augusti. För allmänheten är fiske förbjudet i hela reservatet under hela året. Det ska finnas skyltar uppsatta vid länsväg 263, vid bron över utloppskanalen och vid dämnet som informerar om att fiske är förbjudet.

Fauna- och floravård

Det är tillståndspliktigt att utföra stödåtgärder för vilda arter. Stödåtgärder bör i första hand göras för hotade eller missgynnade arter. Aktuella stödåtgärder kan till exempel vara fågelmatning och uppsättning av fågelholkar.

Tillträdesförbud

Tillträdesförbud för allmänheten råder från 1 april till 15 augusti inom vatten-, vass-, och strandängsområden (beslutscharta i bilaga 6). Gräns för tillträdesförbudet markeras med skyltar på träd eller stolpar runt viken. Under förbudstiden får besökare endast vistas på anvisade leder och anordningar. Tillträdesförbudet gäller även markägare och innehavare av särskild rätt till marken, såvida det inte gäller åtgärd för yrkesutövning i jord- och skogsbruk. Åtgärd som kan utföras utan större olägenhet under annan tid än då tillträdesförbud råder, till exempel uppföra nytt stängsel, bör inte genomföras under förbudstiden.

UPPFÖLJNING AV SKÖTSELÅTGÄRDER OCH BEVARANDEMÅL

Länsstyrelsen ansvarar för dokumentation av förändringar i reservatet, inklusive skötselåtgärder. Dokumentationen bör ske med både anteckningar och fotografier. Skötselåtgärder ska följas upp för att kontrollera att de genomförda åtgärder stämmer överens med bevarandemålen. Status både före och efter utförda åtgärder ska dokumenteras.

Länsstyrelsen ansvarar för uppföljning av bevarandemål i reservatet enligt riktlinjerna i Naturvårdsverkets rapport "Uppföljning av skyddade områden i Sverige" och Länsstyrelsens översiktliga plan för uppföljning av skyddade områden i Uppsala län.

SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV ÅTGÄRDER

Denna tabell utgör underlag och stöd för förvaltaren vid planering av åtgärder såväl lokalt i Hjälstavikens naturreservat som regionalt i länet. De ekonomiska resurserna utgör en begränsande faktor för verksamheten, vilket innebär att förvaltaren måste prioritera mellan åtgärder i länets alla reservat.

Skötselåtgärd	Prio	Kommentar	Skötselomr.	Finansiering
RESTAURERING				
Iordningställande				
Röjning av buskar i vassen och på dybankar	1	Återkommande vid behov	B	Skötselanslag
Restaurera dybankar tex med grävning	1		B	Skötselanslag
Avverka/röj bort träd och buskar från strandängarna	1	Återkommande vid behov	C	Skötselanslag
Restaurering av betesmark	1		E1	Skötselanslag
Avverkning för utsikt	1		F2/O	Skötselanslag
Sly- och buskröjning/avverkning på fornlämningar och kulturspår	1		H, K, L	
Friställning av ädellöv i betesmarker	1	Återkommande vid behov	K, L	Skötselanslag
Urval och skydd av framtida hagmarksträd och hasselbuketter	1	Återkommande vid behov	K, L	Skötselanslag
Komplettering av gränsmarkeringar vid Hårby (utvidgningen 1982)	1		O	Skötselanslag
Utmärkning av området med tillträdesförbud enligt nya beslutet	1		O	Skötselanslag
Uppdatera skyltar och folder med nya föreskrifter	1		O	Skötselanslag
Tilläggsinformation om parkeringarna vid Kokullen och Hjälstavik	1		O	Skötselanslag
Skylta för handikapparkering närmast entrébyggnaden vid Hårby	1		O	Skötselanslag
Komplettering av	1	Återkommande vid behov	O	Skötselanslag

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

SKÖTSELPLAN
HJÄLSTAVIKEN
2016-11-25

BILAGA 1
57(59)

Dnr. 511-4737-13
Dossienr: 0300-02-039

stigvisare enligt målpunkter				
Informationsskyltar om standarden på tillgänglighetsanpassningarna vid fågeltornet och gömslet.	1		O	Skötselanslag
Upprustning eldstad och vedförråd på Norra kullen	1		O	Skötselanslag
Skyltar om fiskeförbud	1		O	Skötselanslag
Ta bort gamla skyltar	1		O	Skötselanslag
Fräsning mindre ytor i vassen	2	Återkommande vid behov	B	Skötselanslag
Restaurering betesmarker	2		E3, E4, E10, F2, I	Skötselanslag
Veteranisering	2		I	Skötselanslag
Avveckling lärkbestånd	2	Successivt	G	Skötselanslag
Röjning av sly, stubb- och rotskott samt hasseluppslag	2	Återkommande vid behov	J, L	Miljöstöd/skötselanslag
Ny eldstad och vedförråd vid Hårby	2		O	Skötselanslag
Flytande fågelplattformar	3		A	Skötselanslag
Infart för jordbruksmaskiner	3		C	Skötselanslag
Utred möjligheten att anlägga en näringsfälla	3		C, Trögdbodiket	
Sly- och buskröjning på fornlämningar och kulturspår	3		E11	
Restaurering betesmarker	3		E2, F1, G, H	Skötselanslag
Stängsling nya betesmarker	3		E2, G, H, J	Skötselanslag
Restaurering skogsområden	3		G, H	Skötselanslag
Veteranisering	3		H	Skötselanslag
Utökning av p-plats vid Jungfrulunden	3		O	Skötselanslag
Utred utökad parkeringsplats vid Stora Parnassen	3		O	Skötselanslag
Komplettering av stigvisare med små orienteringstavlor	3		O	Skötselanslag
Ny eldstad och vedförråd på Stora backen	3		O	Skötselanslag
Utred förutsättningarna för ett fågeltorn i	3		O	Skötselanslag

POSTADRESS 751 86 Uppsala GATUADRESS Bäckens gränd 17

TELEFON 010-22 33 000 FAX 010-22 33 010

E-POST uppsala@lansstyrelsen.se WEBBPLATS www.lansstyrelsen.se/uppsala

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

SKÖTSELPLAN
HJÄLSTAVIKEN
2016-11-25

BILAGA 1
58(59)

Dnr. 511-4737-13
Dossienr: 0300-02-039

nordost				
Vandringsled genom Djurgården	3		O	Skötselanslag
Informationsskylt om förvaltningen vid entrébyggnaden i Hårby	3		O	Skötselanslag
Informationsskylt om jättegrytor i Jungfrulunden	3		O	Skötselanslag
Anordningar för att låsa fast cyklar	3		O	Skötselanslag
Vid behov				
Rensa utloppskanalen och röja fri från vegetation	1		A	Skötselanslag
Röjning av buskar i vassen och på dybankar	1		B	
Fräsning av strandängar	1		C	Skötselanslag
Betesputsning	1		C	Miljöstöd/
Jakt på mink och räv	1		C	Skötselanslag
Fällindelning för anpassat betetryck	1		C, D, E, F, I, K,	Skötselanslag
Röjning av slån i trång passage mot P-plats vid Skönsberg	1		F1/E1	Skötselanslag
Röjning av sly vid utsiktspunkter	1		O	Skötselanslag
Underhåll av gränsmarkeringar och tillträdesförbudsmarkeringar	1		O	Skötselanslag
Byte av informationsskyltar, nytryck av folder	1		O	Skötselanslag
Underhåll av mark och dike där vandringsleden passerar över åkermark på fastigheten Hårby 7:6	1		O	Skötselanslag
Slå av små vassytter för skrattnåshäckning	2		B	Skötselanslag
Röjning av videbuskage	2		D	Skötselanslag
Röjning av granuppslag	2		I, J, K	Miljöstöd/ skötselanslag
Plantering av träd	2		I, K, L, M	Skötselanslag
Friställning grova träd i skogsmark	2		G, H, J, M	Skötselanslag
Ordna gäsbetesåkrar i samråd med markägare	2		Åkermark	
Komplettera vandringsleden med spänger	2		O	Skötselanslag
Bearbetning av vass	3		A, B	Skötselanslag

POSTADRESS 751 86 Uppsala GATUADRESS Bäverns gränd 17

TELEFON 010-22 33 000 FAX 010-22 33 010

E-POST uppsala@lansstyrelsen.se WEBBPLATS www.lansstyrelsen.se/uppsala

SKÖTSELPLAN
HJÄLSTAVIKEN
2016-11-25

BILAGA 1
59(59)

Dnr. 511-4737-13
Dossienr: 0300-02-039

Muddring	3		A, B	Skötselanslag
Nyskapa dybankar	3		B	Skötselanslag
Plantering av träd	3		E2	Skötselanslag
LÖPANDE				
Tillsyn av dammen enligt vattendom	1		Dammen	Skötselanslag
Bete	1		C, D, E1, E4-11, F2, I, K, L	Miljöstöd/skötselanslag
Slätter på strandängar	1		C	Miljöstöd/Skötselanslag
Sly- och buskröjning betesmarker	1		C, E, F, (G), (H), I, K, L	Miljöstöd/skötselanslag
Underhåll och säkerhetsbedömningar av friluftsanordningar	1		O	Skötselanslag
Städning av toaletter, tillsyn av anordningar, gräsklippning vid P-platser, påfyllning av foldrar, påfyllning av vedförråd och tömning av sopor	1		O	Skötselanslag
Uppföljning och dokumentation av skötselåtgärder	1	Före och efter åtgärd	Alla	Skötselanslag
Uppföljning av bevarandemål	1	Enligt uppföljningsplan	Alla	Skötselanslag
Bete	2		E3, F1	Miljöstöd/skötselanslag
Sly- och buskröjning på fornlämningar och kulturspår	2		Alla	
Bete	3		E2, (A), (B), (G), (H), (J), (M), (N)	Miljöstöd/skötselanslag

BILAGOR

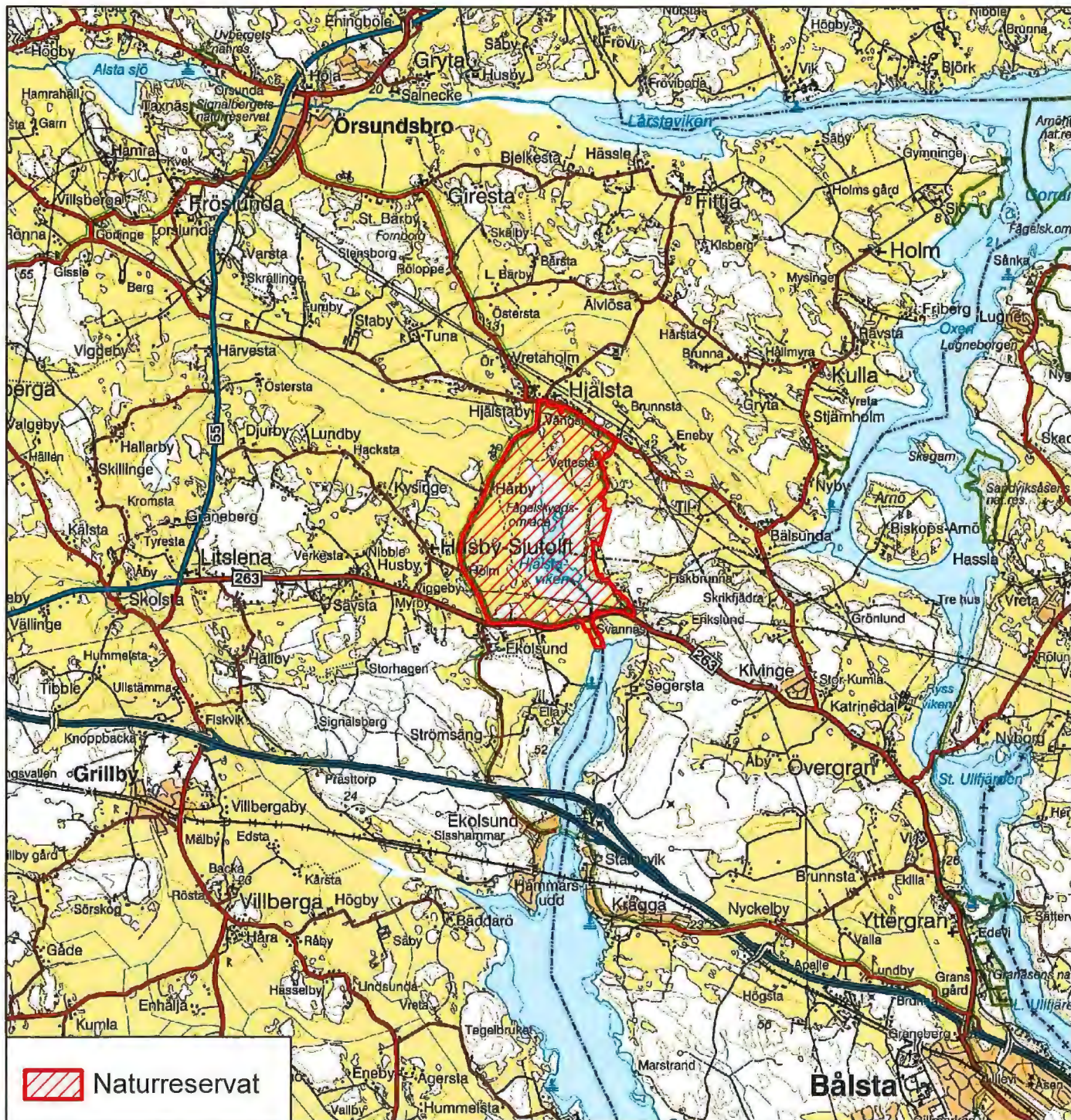
A. Skötselkarta, skala 1:12 000

B. Karta över friluftsanordningar, skala 1:12 000

C. Karta över forn- och kulturlämningar, skala 1:20 000

Bilaga 2. Översiktskarta
Tillhör Länsstyrelsen i Uppsala läns beslut
2016-11-25, dnr 511-4737-13.
Naturreservatet Hjälstaviken
Enköping- och Håbo kommun.

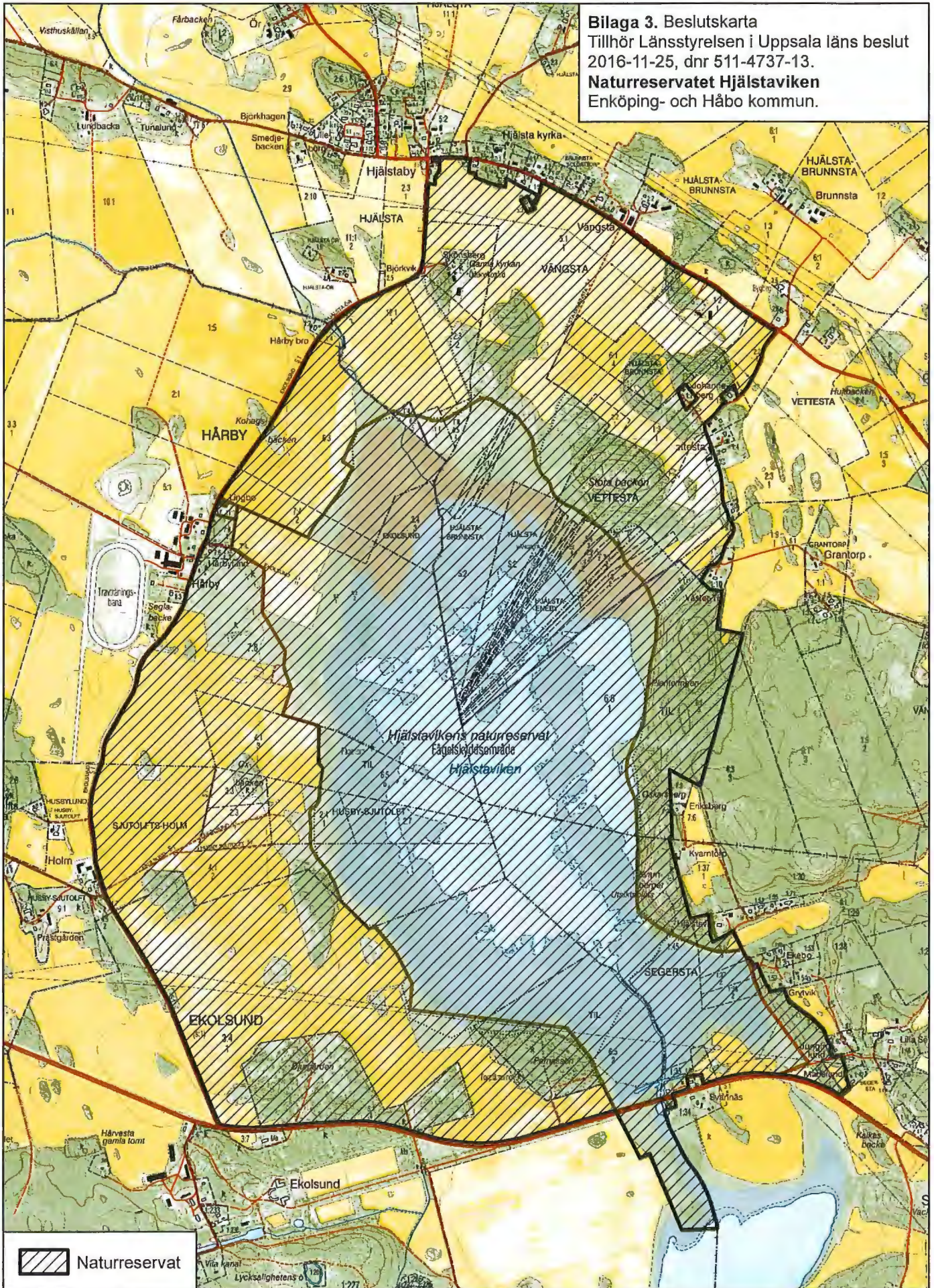
© Lantmäteriet/Länsstyrelsen.

0 2 500 5 000
Meters

Skala 1:100 000

Bilaga 3. Beslutslista
Tillhör Länsstyrelsen i Uppsala läns beslut
2016-11-25, dnr 511-4737-13.
Naturreservatet Hjalstaviken
Enköping- och Håbo kommun.

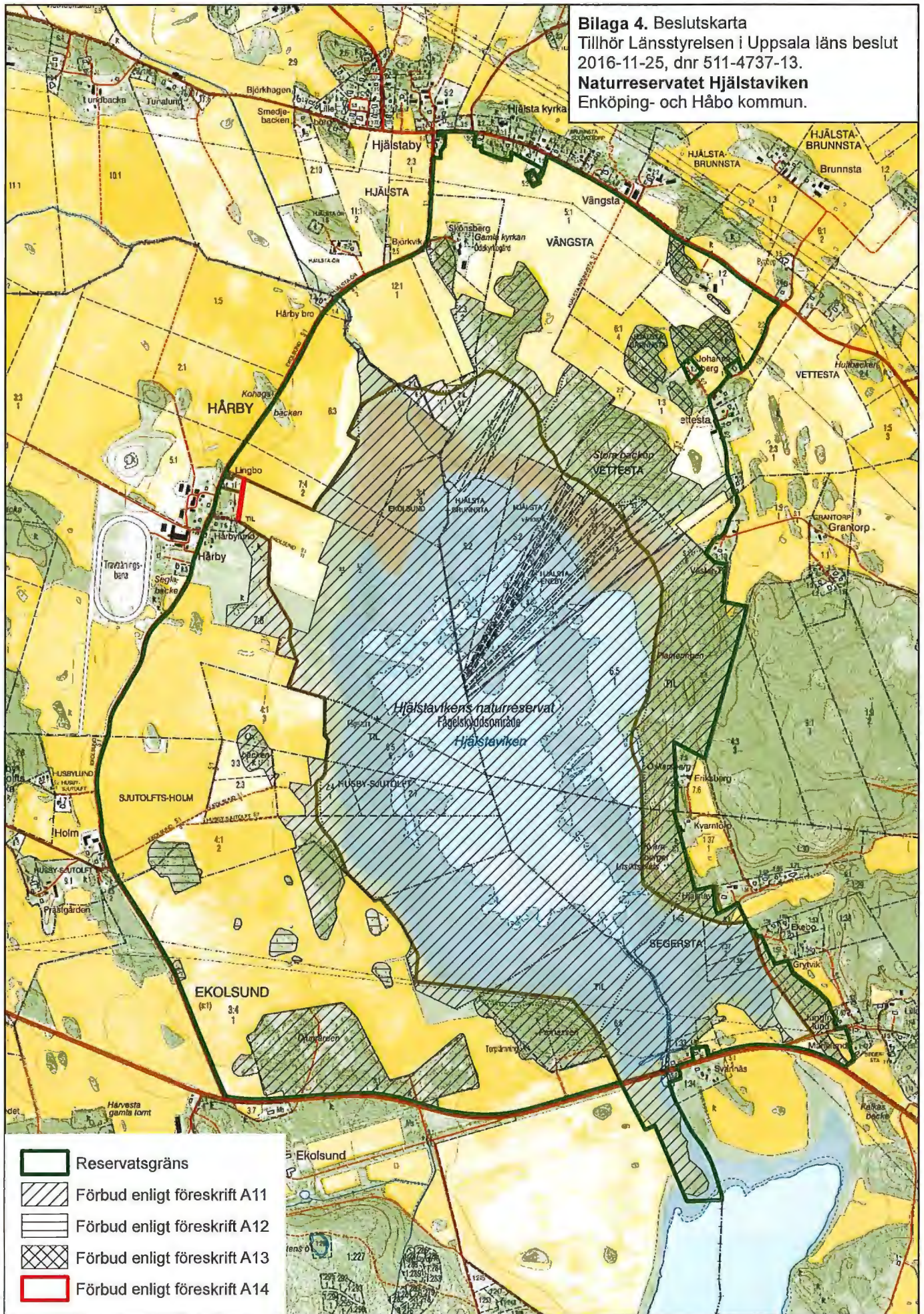
© Lantmäteriet/Länsstyrelsen.

Skala 1:20 000

Bilaga 4. Beslutskarta
Tillhör Länsstyrelsen i Uppsala läns beslut
2016-11-25, dnr 511-4737-13.
Naturreservatet Hjälstaviken
Enköping- och Håbo kommun.

- Reservatsgräns
- Förbud enligt föreskrift A11
- Förbud enligt föreskrift A12
- Förbud enligt föreskrift A13
- Förbud enligt föreskrift A14

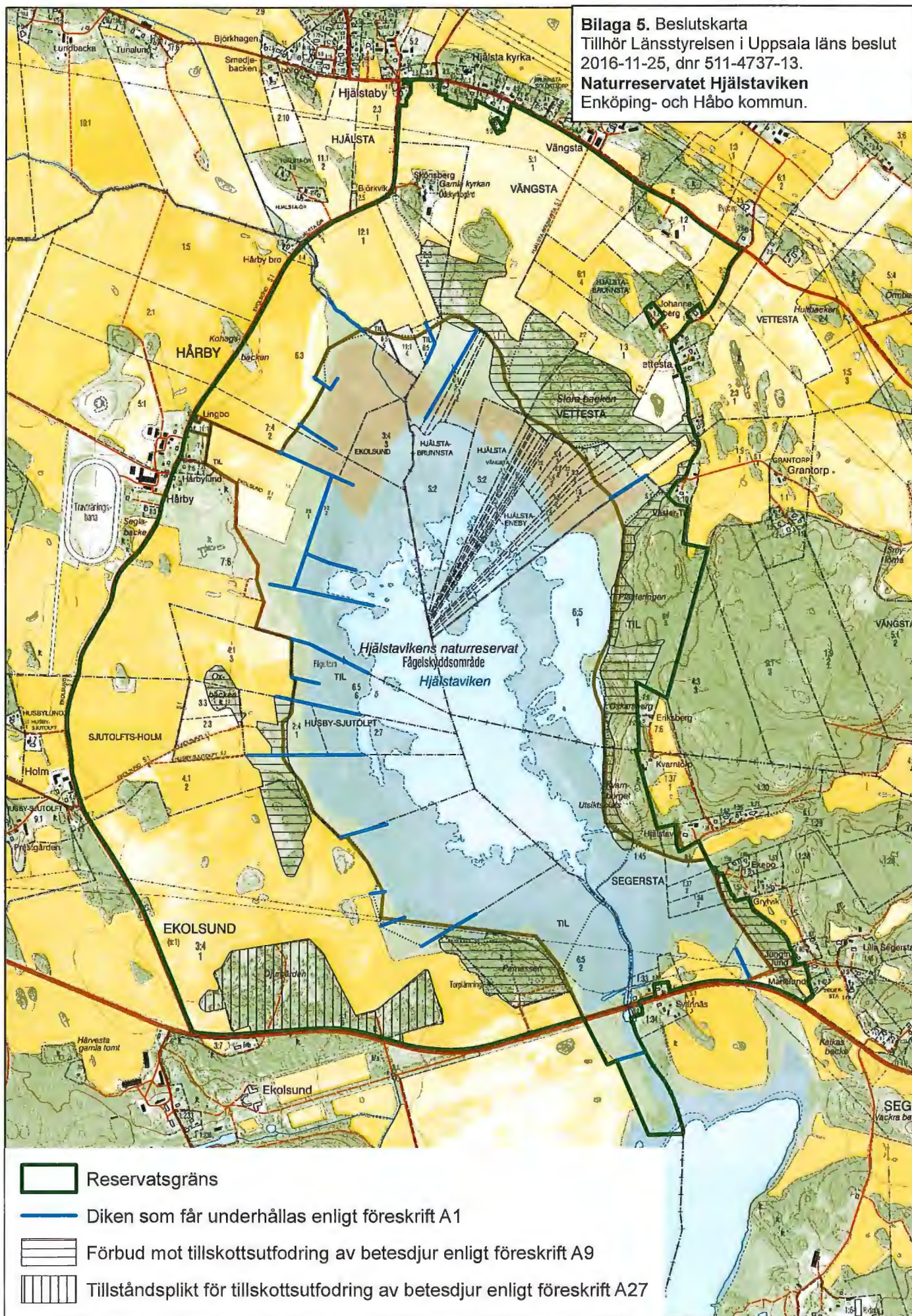
0 500 1 000 1 500
m

Skala 1:20 000

© Lantmäteriet/Länsstyrelsen.

Bilaga 5. Beslutskarta
Tillhör Länsstyrelsen i Uppsala läns beslut
2016-11-25, dnr 511-4737-13.
Naturreseptatet Hjälstaviken
Enköping- och Håbo kommun.

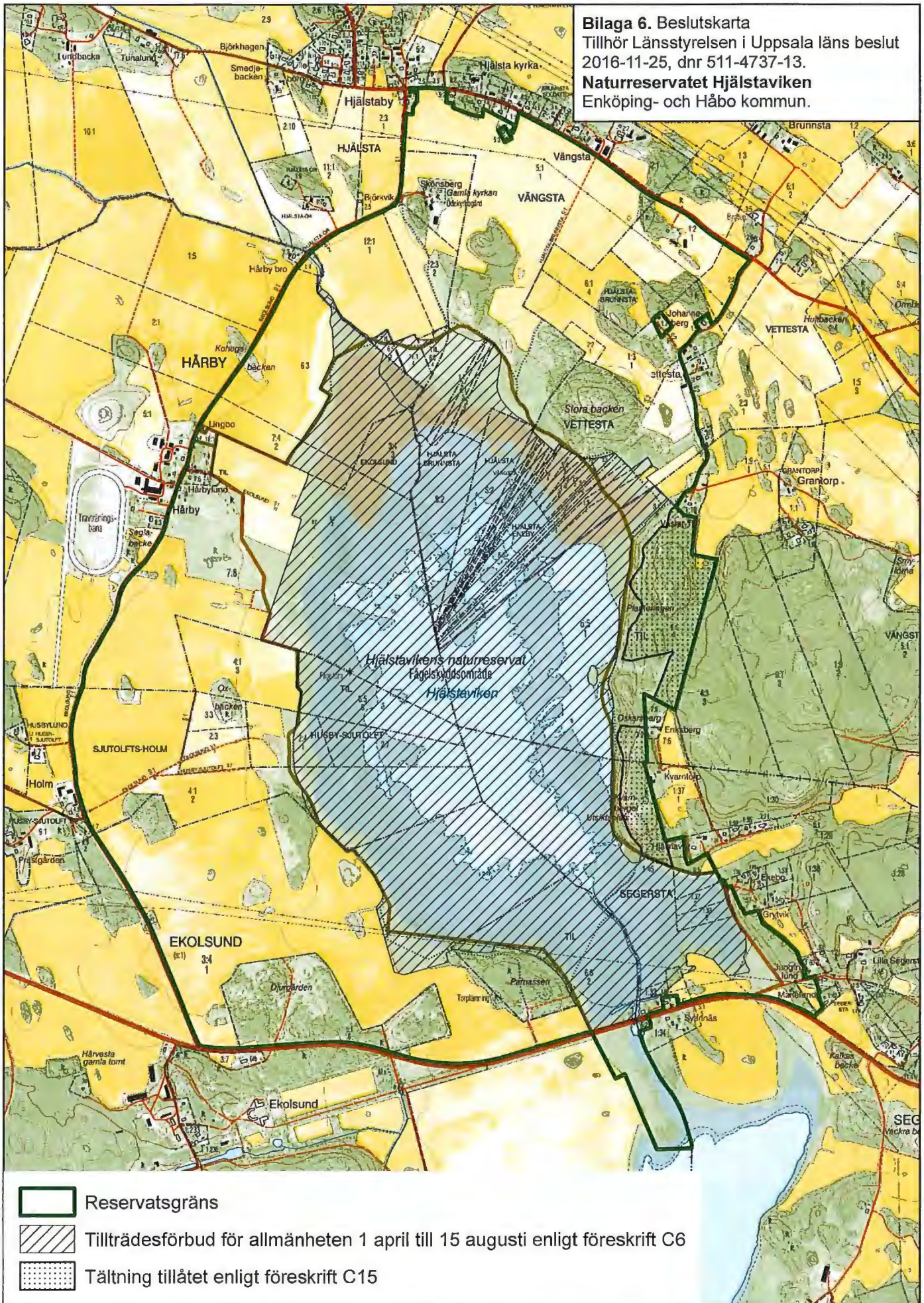
0 500 1 000 1 500
m

Skala 1:20 000

© Lantmäteriet/Länsstyrelsen.

Bilaga 6. Beslutskarta
Tillhör Länsstyrelsen i Uppsala läns beslut
2016-11-25, dnr 511-4737-13.
Naturreseptatet Hjälstaviken
Enköping- och Håbo kommun.

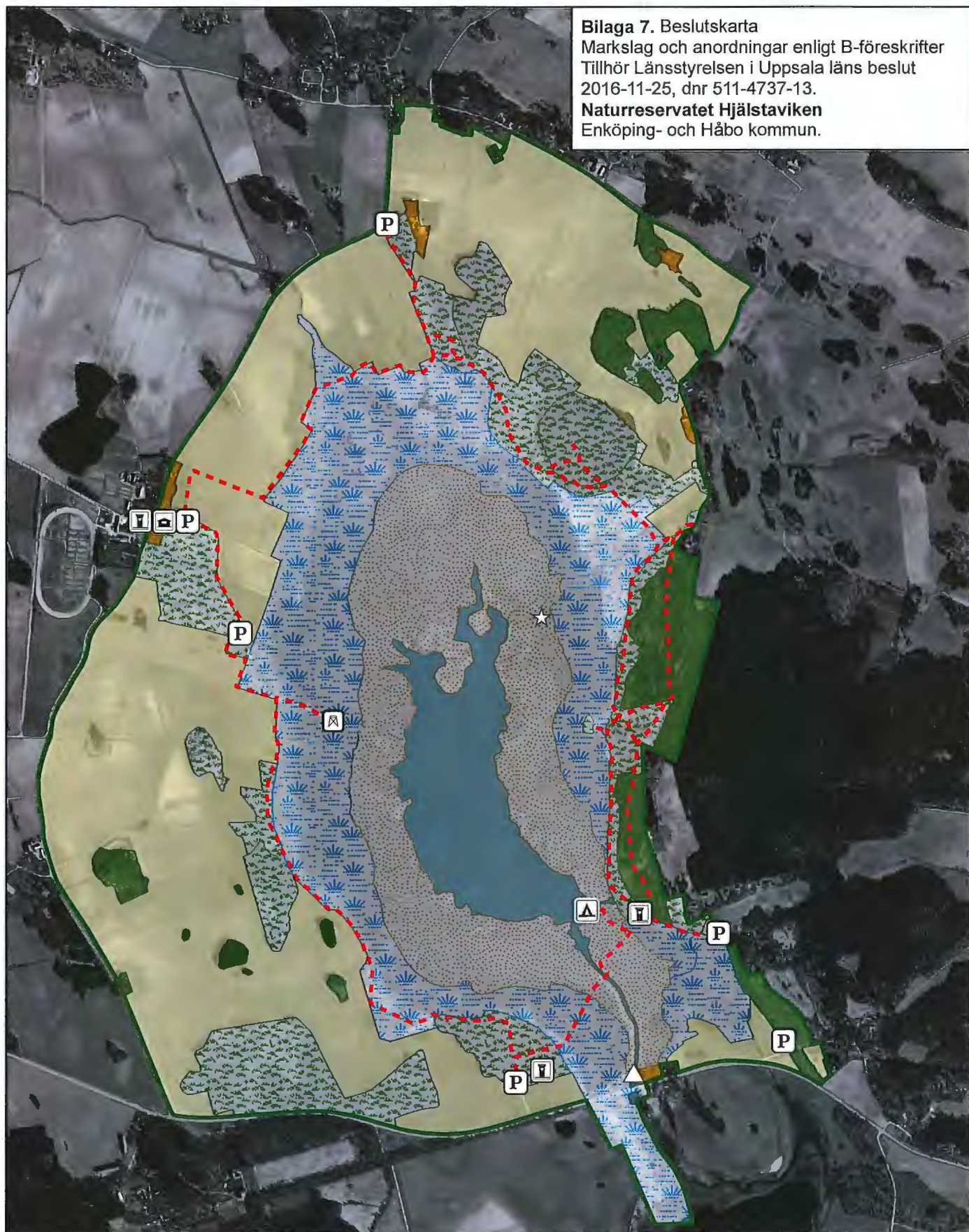
0 500 1 000 1 500
m

Skala 1:20 000

© Lantmäteriet/Länsstyrelsen.

Bilaga 7. Beslutskarta
 Markslag och anordningar enligt B-föreskrifter
 Tillhör Länsstyrelsen i Uppsala läns beslut
 2016-11-25, dnr 511-4737-13.
Naturreservatet Hjälstaviken
 Enköping- och Håbo kommun.

© Lantmäteriet/Länsstyrelsen.

△ Damm, dammvall och omlöp för fisk	△ Tillgänglighetsanpassat gömsle	Öppet vatten	Skog
☐ Entrébyggnad	P Parkering	Vass	Åker
☐ Fågeltorn	☐ Toalett	Strandäng	Tomt- och gårdsmark
☆ Föreslaget fågeltorn (ungefärlig placering)	--- Vandringsled (ungefärlig sträckning)	Hagmark	Reservatsgräns

0 500 1 000 1 500
 m

Skala 1:20 000

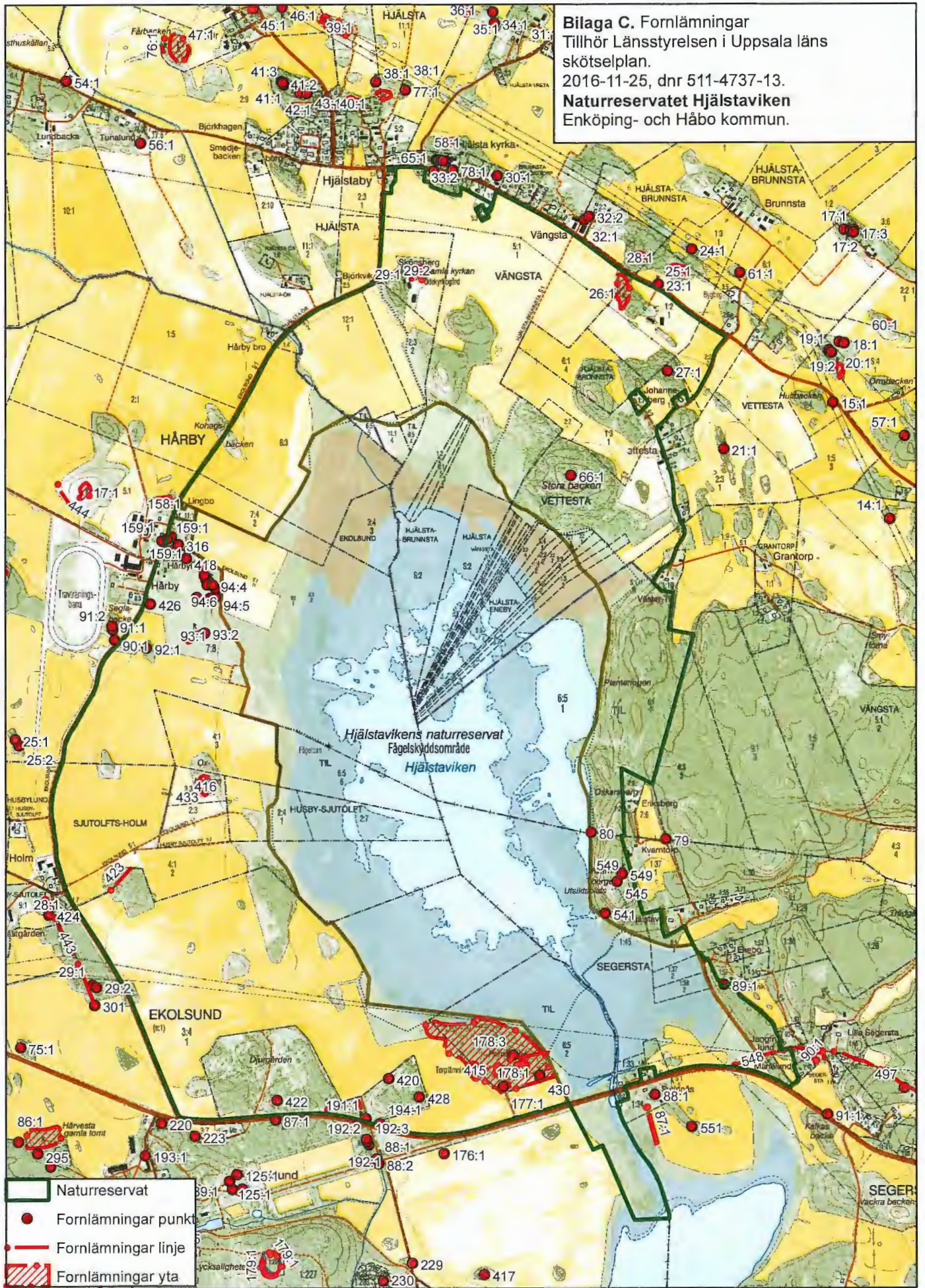

0 500 1 000 1 500 m Skala 1:12 000

Bilaga C. Fornlämningar
Tillhör Länsstyrelsen i Uppsala läns
skötselplan.
2016-11-25, dnr 511-4737-13.
Naturreseptatet Hjälsaviken
Enköping- och Håbo kommun.

© Lantmäteriet/Länsstyrelsen.

Skala 1:20 000

